

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**KONUT OLUŞUMUNDA KÜLTÜR ETKİSİNİN
TOPLUMSAL YAŞAM DİNAMİKLERİ BAĞLAMINDA
İNCELENMESİ**

Mimar Serkan Yaşar ERDİNÇ

**FBE Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Tasarım Programında
Hazırlanan**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Nazlı Ferah AKINCI

İSTANBUL, 2009

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
KISALTMA LİSTESİ	iv
ŞEKİL LİSTESİ	v
ÇİZELGE LİSTESİ	ix
ÖNSÖZ	x
ÖZET	xi
ABSTRACT	xii
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Çalışmanın Amacı	1
1.2 Çalışmanın Kapsamı	2
1.3 Çalışmanın Yöntemi	3
2. KONUT VE KÜLTÜR İLE İLGİLİ KAVRAMLAR.....	4
2.1 Konut ve Ev	4
2.2 Kültür	7
2.2.1 Kültürün Yapısı	9
2.2.1.1 Toplumsal Yapı	11
2.2.1.2 Fiziksel Yapı	12
2.2.2 Kültürün Özellikleri	12
2.2.3 Kültürün Sınıflandırılması	13
2.2.4 Kültürel Süreçler	14
3. KONUT – KÜLTÜR İLİŞKİSİ.....	16
3.1 Konut-Kültür İlişkisinde İnsanın Sosyal Bir Varlık Olarak Ele Alınması	16
3.2 Konut-Kültür İlişkisinde Kültürün Ele Alınması	19
3.3 Toplumsal Bir Olgu ve Yaşamın Bir Ögesi Olarak Konut.....	21
3.4 Konut Oluşumunda Kültür Etkisi	23
3.5 Konut-Kültür İlişkisinin Farklı Kültürlerden Örneklerle İncelenmesi	26
3.6 Konut Oluşumunda Kültür Etkisinin İhmal Edilmesi Durumu Üzerine Birkaç Gözlem Örneği	38
3.6.1 Konuta Adapte Olmaktansa Konutu Adapte Etme Süreci.....	38
3.6.2 Konuta Yabancılaşma	42
3.7 Konut Oluşumunda Kültür Etkisinin Önemi	47
3.8 Konut-Kültür İlişkisinde Mimarın Konumu	48
3.9 Günümüz Modernleşme Sürecinde Konut-Kültür İlişkisi İle İlgili Tespitler.....	51
4. ALAN ÇALIŞMASI.....	56
4.1 Çalışma Alanının Tanıtılması	56

4.2	Çalışma Alanının Seçilmesinin Sebepleri	59
4.3	Alan Çalışmasının Yöntemi.....	60
4.4	Alan Çalışmasının Sonuçları ve Analizi.....	61
4.4.1	Ayazağa Köyü'nde Yapılan Anketin Sonuçları ve Analizi	61
4.4.1.1	Konut İle İlgili Bilgiler Bölümünün Sonuçları ve Analizi	61
4.4.1.2	Kullanıcı İle İlgili Bilgiler Bölümünün Sonuçları ve Analizi	63
4.4.1.3	Konutun Kullanımı İle İlgili Bilgiler Bölümünün Sonuçları ve Analizi	68
4.4.2	Ayazağa Oyak Sitesi'nde Yapılan Anketin Sonuçları ve Analizi.....	83
4.4.2.1	Konut İle İlgili Bilgiler Bölümünün Sonuçları ve Analizi	83
4.4.2.2	Kullanıcı İle İlgili Bilgiler Bölümünün Sonuçları ve Analizi	86
4.4.2.3	Konutun Kullanımı İle İlgili Bilgiler Bölümünün Sonuçları ve Analizi	92
4.5	Anketlerin Karşılaştırılarak Yorumlanması ve Çıkarılacak Sonuç	109
5.	SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	115
	KAYNAKLAR.....	118
	EKLER	123
Ek 1	Görüşme Formu	124
	ÖZGEÇMİŞ.....	129

KISALTMA LİSTESİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ACE	Avrupa Mimarlar Konseyi
TDK	Türk Dil Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 2.1 İlk barınaklar.....	4
Şekil 2.2 Kültür piramidi	8
Şekil 2.3 Kültür kurumları	9
Şekil 3.1 Rapoport'un dünya görüşü ve etkinlikler ilişkisi modeli	23
Şekil 3.2 Kültür-eylem-mekan ilişkisi modeli	23
Şekil 3.3 Konut oluşumuna etki eden faktörler	24
Şekil 3.4 Konut oluşumuna etki eden faktörlerin tasarım süreci ile ilişkisi	25
Şekil 3.5 Porto Ricolular'ın yemek pişirme eylemi.....	27
Şekil 3.6 Apaçilerin yemek hazırlama ve yeme eylemi.....	28
Şekil 3.7 Türk Evi'nde yer sofrası	28
Şekil 3.8 Batı ve Orta Avrupa'daki bazı bölgelerde oturma düzeni.....	29
Şekil 3.9 Bir Japon Evi iç mekanı.....	30
Şekil 3.10 Ahşap bir Japon Evi görünüşü.....	30
Şekil 3.11 Bir baş oda görünüşü	31
Şekil 3.12 Türk Evi'nde esnek donatı olarak minder kullanımı	32
Şekil 3.13 Türk Evi'nde mekan organizasyonu	32
Şekil 3.14 Statü kavramının Türk Evi'ndeki etkisi.....	33
Şekil 3.15 Yeni yaşam tarzı konak tipi konut.....	34
Şekil 3.16 Japon Evi'nde iç mekan ve tatami döşeme.....	37
Şekil 3.17 Türk Evi'nde sedir oturma.....	37
Şekil 3.18 Pessac Konutları	39
Şekil 3.19 Pessac Konutları	39
Şekil 3.20 Pessac Konutları'na halkın müdahalesi	39
Şekil 3.21 Halkın Pessac'ı	40
Şekil 3.22 Halkın Pessac'ı	40
Şekil 3.23 Aborijin kampı.....	41
Şekil 3.24 Motilone Bohio'su.....	42
Şekil 3.25 Motilone Bohio'su mekan organizasyonu	42
Şekil 3.26 Motilone Yerlileri için yapılan yeni konutlar	43
Şekil 3.27 Runcorn Southgate yerleşmesi	44
Şekil 3.28 Runcorn Southgate yerleşmesi	44
Şekil 3.29 Pruitt-Igoe Konutları.....	45
Şekil 3.30 Pruitt-Igoe'da yaşanan vandalizm	45
Şekil 3.31 Pruitt-Igoe'da yaşanan vandalizm	45
Şekil 3.32 Pruitt-Igoe konutlarının yıkılışı	46
Şekil 4.1 Şişli İlçesi'nin İstanbul'daki konumu	57
Şekil 4.2 Çalışma alanının İstanbul'daki konumunu gösteren uydu fotoğrafı	57
Şekil 4.3 Ayazğa Sementi'nin Şişli İlçesi'ndeki konumu	58
Şekil 4.4 Ayazağa Köyü'nden görünüm.....	58
Şekil 4.5 Ayazağa Köyü'nden görünüm.....	59
Şekil 4.6 Ayazağa Oyak Sitesi vaziyet planı	59
Şekil 4.7 Ayazağa Oyak Sitesi'nden görünüm	60
Şekil 4.8 Ayazağa Oyak Sitesi'nden görünüm	60
Şekil 4.9 Ayazağa Köyü'nde katılımcıların yaşadığı konut tipini gösteren grafik.....	61
Şekil 4.10 Ayazağa Köyü'nde katılımcıların yaşadığı konutların kat sayılarını gösteren grafik.....	61
Şekil 4.11 Ayazağa Köyü'nde katılımcıların yaşadığı konutların apartmanda bulunduğu kat sayılarını gösteren grafik	62

Şekil 4.12	Ayazağa Köyü'nde katılımcıların yaşadığı konutların oda sayısını gösteren grafik.....	62
Şekil 4.13	Ayazağa Köyü'nde katılımcıların yaşadığı konutlardaki balkon ya da bahçe varlığını gösteren grafik.....	63
Şekil 4.14	Ayazağa Köyü'nde katılımcıların yaşadığı konutların mülkiyet durumunu gösteren grafik	63
Şekil 4.15	Ayazağa Köyü'nde katılımcıların cinsiyetini gösteren grafik.....	64
Şekil 4.16	Ayazağa Köyü'nde katılımcıların yaş grubunu gösteren grafik.....	64
Şekil 4.17	Ayazağa Köyü'nde katılımcıların memleketlerini gösteren grafik	65
Şekil 4.18	Ayazağa Köyü'nde katılımcıların medeni durumunu gösteren grafik	65
Şekil 4.19	Ayazağa Köyü'nde katılımcıların eğitim durumunu gösteren grafik.....	66
Şekil 4.20	Ayazağa Köyü'nde katılımcıların mesleklerini gösteren grafik.....	67
Şekil 4.21	Ayazağa Köyü'nde katılımcıların gelir durumunu gösteren grafik.....	67
Şekil 4.22	Ayazağa Köyü'nde katılımcıların evlerinde ne kadar süredir yaşadıklarını gösteren grafik	68
Şekil 4.23	Ayazağa Köyü'nde katılımcıların evlerinde kaç kişinin yaşadığını gösteren grafik.....	69
Şekil 4.24	Ayazağa Köyü'nde “evinizin büyüklüğünü nasıl buluyorsunuz?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	69
Şekil 4.25	Ayazağa Köyü'nde “odaların büyüklüğünden memnun musunuz?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	70
Şekil 4.26	Ayazağa Köyü'nde “odaların yerleşiminden memnun musunuz?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	71
Şekil 4.27	Ayazağa Köyü'nde “evinizde değişiklik yaptınız mı?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	71
Şekil 4.28	Ayazağa Köyü'nde “evinizde nasıl bir değişikli yaptınız?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	72
Şekil 4.29	Ayazağa Köyü'nde “ailenin evde genelde bir araya geldiği bir yer var mı?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	72
Şekil 4.30	Ayazağa Köyü'nde “aileniz evde genelde nerede bir araya gelir?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	73
Şekil 4.31	Ayazağa Köyü'nde “evinizde kendinize ait bir yeriniz var mı?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	73
Şekil 4.32	Ayazağa Köyü'nde “evinizde kendinize ait yeri nasıl belli ettiniz?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	74
Şekil 4.33	Ayazağa Köyü'nde “evinizde ailenizi ve yöresel özelliklerinizi simgeleyen bir düzenleme yaptınız mı?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	75
Şekil 4.34	Ayazağa Köyü'nde “evinizde aileniz ve yöresel özelliklerinizi simgeleyen nasıl bir düzenleme yaptınız?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik.....	75
Şekil 4.35	Ayazağa Köyü'nde “evinizde dini inanç ve ritüellerinize yönelik bir düzenleme yaptınız mı?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	76
Şekil 4.36	Ayazağa Köyü'nde “evinizde örf ve adetleriniz ile ilgili bir düzenleme yaptınız mı?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	77
Şekil 4.37	Ayazağa Köyü'nde “evinizde yöresel alışkanlık ve davranışlarınız ile ilgili bir düzenleme yaptınız mı?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	78
Şekil 4.38	Ayazağa Köyü'nde “komşu binaların konumunu mahremiyet açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik.....	78
Şekil 4.39	Ayazağa Köyü'nde “aile içi ilişkiler ve sosyal ilişkiler bakımından evinizdeki mahremiyeti nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik.....	79
Şekil 4.40	Ayazağa Köyü'nde “evinizde mahremiyet açısından sorun olarak gördüğünüz	

	noktalar nelerdir?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	80
Şekil 4.41	Ayazağa Köyü’nde “komşuluk ilişkilerinizi nasıl buluyorsunuz?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	80
Şekil 4.42	Ayazağa Köyü’nde “komşularınızla sosyal ilişkiler kurabileceğiniz bir yer var mı?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	81
Şekil 4.43	Ayazağa Köyü’nde “komşularınızla sosyal ilişkiler kurabileceğiniz yer neresidir?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	81
Şekil 4.44	Ayazağa Köyü’nde “evinizi nasıl tanımlarsınız?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	82
Şekil 4.45	Ayazağa Oyak Sitesi’nde “evinizi kim yaptı?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik.....	82
Şekil 4.46	Ayazağa Oyak Sitesi’nde katılımcıların yaşadığı konut tipini gösteren grafik	61
Şekil 4.47	Ayazağa Oyak Sitesi’nde katılımcıların yaşadığı konutların kat sayılarını gösteren grafik.....	61
Şekil 4.48	Ayazağa Oyak Sitesi’nde katılımcıların yaşadığı konutların apartmanda bulunduğu kat sayılarını gösteren grafik	62
Şekil 4.49	Ayazağa Oyak Sitesi’nde katılımcıların yaşadığı konutların oda sayısını gösteren grafik.....	83
Şekil 4.50	Ayazağa Oyak Sitesi’nde katılımcıların yaşadığı konutlardaki balkon ya da bahçe varlığını gösteren grafik.....	84
Şekil 4.51	Ayazağa Oyak Sitesi’nde katılımcıların yaşadığı konutların mülkiyet durumunu gösteren grafik	85
Şekil 4.52	Ayazağa Oyak Sitesi’nde katılımcıların cinsiyetini gösteren grafik	85
Şekil 4.53	Ayazağa Oyak Sitesi’nde katılımcıların yaş grubunu gösteren grafik	86
Şekil 4.54	Ayazağa Oyak Sitesi’nde katılımcıların memleketlerini gösteren grafik.....	87
Şekil 4.55	Ayazağa Oyak Sitesi’nde katılımcıların medeni durumunu gösteren grafik.....	88
Şekil 4.56	Ayazağa Oyak Sitesi’nde katılımcıların eğitim durumunu gösteren grafik	88
Şekil 4.57	Ayazağa Oyak Sitesi’nde katılımcıların mesleklerini gösteren grafik	90
Şekil 4.58	Ayazağa Oyak Sitesi’nde katılımcıların gelir durumunu gösteren grafik	91
Şekil 4.59	Ayazağa Oyak Sitesi’nde katılımcıların evlerinde ne kadar süredir yaşadıklarını gösteren grafik	92
Şekil 4.60	Ayazağa Oyak Sitesi’nde katılımcıların evlerinde kaç kişinin yaşadığını gösteren grafik.....	92
Şekil 4.61	Ayazağa Oyak Sitesi’nde “evinizin büyüklüğünü nasıl buluyorsunuz?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	93
Şekil 4.62	Ayazağa Oyak Sitesi’nde “odaların büyüklüğünden memnun musunuz?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	95
Şekil 4.63	Ayazağa Oyak Sitesi’nde “odaların yerleşiminden memnun musunuz?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	96
Şekil 4.64	Ayazağa Oyak Sitesi’nde “evinizde değişiklik yaptınız mı?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	96
Şekil 4.65	Ayazağa Oyak Sitesi’nde “evinizde nasıl bir değişiklik yaptınız?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	97
Şekil 4.66	Ayazağa Oyak Sitesi’nde “ailenin evde genelde bir araya geldiği bir yer var mı?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	98
Şekil 4.67	Ayazağa Oyak Sitesi’nde “aileniz evde genelde nerede bir araya gelir?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	98
Şekil 4.68	Ayazağa Oyak Sitesi’nde “evinizde kendinize ait bir yeriniz var mı?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	99
Şekil 4.69	Ayazağa Oyak Sitesi’nde “evinizde kendinize ait yeri nasıl belli ettiniz?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	99

Şekil 4.70	Ayazağa Oyak Sitesi'nde "evinizde ailenizi ve yöresel özelliklerinizi simgeleyen bir düzenleme yaptınız mı?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik.....	100
Şekil 4.71	Ayazağa Oyak Sitesi'nde "evinizde aileniz ve yöresel özelliklerinizi simgeleyen nasıl bir düzenleme yaptınız?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	101
Şekil 4.72	Ayazağa Oyak Sitesi'nde "evinizde dini inanç ve ritüellerinize yönelik bir düzenleme yaptınız mı?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	102
Şekil 4.73	Ayazağa Oyak Sitesi'nde "evinizde örf ve adetleriniz ile ilgili bir düzenleme yaptınız mı?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	102
Şekil 4.74	Ayazağa Oyak Sitesi'nde "evinizde yöresel alışkanlık ve davranışlarınız ile ilgili bir düzenleme yaptınız mı?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik.....	103
Şekil 4.75	Ayazağa Oyak Sitesi'nde "komşu binaların konumunu mahremiyet açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik.....	104
Şekil 4.76	Ayazağa Oyak Sitesi'nde "aile içi ilişkiler ve sosyal ilişkiler bakımından evinizdeki mahremiyeti nasıl değerlendiriyorsunuz?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	104
Şekil 4.77	Ayazağa Oyak Sitesi'nde "evinizde mahremiyet açısından sorun olarak gördüğünüz noktalar nelerdir?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	105
Şekil 4.78	Ayazağa Oyak Sitesi'nde "komşuluk ilişkilerinizi nasıl buluyorsunuz?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	106
Şekil 4.79	Ayazağa Oyak Sitesi'nde "komşularınızla sosyal ilişkiler kurabileceğiniz bir yer var mı?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	106
Şekil 4.80	Ayazağa Oyak Sitesi'nde "komşularınızla sosyal ilişkiler kurabileceğiniz yer neresidir?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik.....	107
Şekil 4.81	Ayazağa Oyak Sitesi'nde "evinizi nasıl tanımlarsınız?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik	107
Şekil 4.82	Ayazağa Oyak Sitesi'nde "evinizi kim yaptı?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik.....	108

ÇİZELGE LİSTESİ

	Sayfa
Çizelge 2.1 Kültürel içerik tablosu.....	10

ÖNSÖZ

Bu çalışma, konut oluşumunda, kültür etkisini, insanın sosyal bir varlık olduğundan yola çıkarak, kültürün sosyal bileşenleri dahilinde incelemeyi ve konut-kültür ilişkisinin önemine dikkati çekmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmanın hazırlanmasında; anlayışı, hoşgörüsü, fikir ve kaynak desteği ile çalışmama büyük katkı sağlayan değerli hocam Sn. Doç. Dr. Nazlı Ferah Akıncı'ya çok teşekkür ederim.

Çalışmamın her aşamasında, yüreklendirici sözleri, değerli düşünce ve önerileriyle bana destek olan, Fransızca kaynakların tercümelerinde de yardımlarını esirgemeyen kardeşim Işıl'a, tüm eğitim hayatım boyunca benimle uykusuz kalan, maddi ve manevi destekleri ile hep yanımda olan anneme ve babama da tüm kalbimle teşekkür ederim.

ÖZET

Çalışma, giriş ve sonuç bölümleriyle birlikte beş bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, çalışmanın genel çerçevesi açıklanmış, amaç, kapsam ve izlenen yöntem belirtilmiştir.

İkinci bölümde, konut ve ev ile ilgili tanımlara yer verilmiş, aynı zamanda, kültür kavramı, yapısı, özellikleri, sınıflandırılması ve süreçleri ile incelenmiştir. Böylece, tezin, kavramsal arka planı oluşturulmuştur.

Üçüncü bölümde, konut-kültür ilişkisi, genel hatlarıyla incelenmiştir. İlk olarak, konut-kültür ilişkisinde, insanın sosyal bir varlık olması ve kültürün ele alınışı açıklanmış ve konutun, kültürün bir ögesi ve toplumsal bir olgu olması durumundan bahsedilmiştir. Konut oluşumunda ve kullanımında, kültürün sosyal bileşenlerinin etkilerinin, farklı kültür gruplarındaki somut görüntüleri incelenmiştir. Konut-kültür ilişkisinin önemine, ihmal edilmesi durumunda oluşabilecek durumların incelenmesiyle dikkat çekilmiştir. Ayrıca, bu ilişki sürecinde, mimarın konumu da değerlendirilmiştir. Son olarak, konut-kültür ilişkisinin, günümüz modernleşme sürecindeki durumu tartışılmıştır.

Dördüncü bölümde, önceki bölümlerde dikkat çekilen konutun kültüre göre farklılaşması durumu, yapılan bir alan çalışmasıyla desteklenmiş, farklı kültür gruplarının, konutu değerlendirme biçimleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla, İstanbul'un sosyal, kültürel ve ekonomik çeşitliliğe sahip yapısı incelenecek bir alan olarak seçilmiş, iki farklı sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik grubun yaşadığı Ayazağa Köyü ve Ayazağa Oyak Sitesi, çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Bu alanlarda, insanların konutu şekillendirmeleri, gözlem ve anket çalışmasıyla tespit edilmeye çalışılmıştır.

Beşinci bölümde ise, konut-kültür ilişkisiyle ilgili yapılan literatür ve alan çalışmalarının sonuçlarının genel değerlendirilmesi yapılmış ve konunun önemi belirtilmiştir.

Anahtar kelimeler: Konut, ev, kültür, sosyo-kültürel yapı, toplumsal yaşam, konut-kültür ilişkisi.

ABSTRACT

This study consists of five chapters, including the introduction and the result.

In the first chapter, a general frame has been pointed out and the objective, the extent and the method have been explained.

In the second chapter, definitions about the dwelling and home have been mentioned while the notion of culture, its structure, properties, categories and processes have been studied. So, the skeleton of the thesis has been drawn.

In the third chapter, the relation between the dwelling and culture has been studied in general terms. Firstly, in the relation between the dwelling and culture, the importance of the fact that the individual is a social being and the study of culture has been explained and the fact that the dwelling is a part of the culture and a social phenomenon has been mentioned. The concrete reflections of the social components of culture in the construction and usage of the dwelling in different cultural groups have been observed. The importance of the study of the dwelling-culture relation is emphasized by pointing out examples of the cases of their negligence. Moreover, the place of the architect is also taken into consideration in this interaction. And finally, the condition of the dwelling-culture relation in today's modernization process is discussed.

In the fourth chapter, the fact that the dwelling varies upon different cultures has been supported by a field study and the ways of assessment of the dwelling by different cultures is tried to be explained. For this purpose, the multicultural, economical and social structure of Istanbul has been chosen as a frame of field study as Ayazağa Oyak Sitesi and Ayazağa Köyü have been determined as the places of the field study by their structure that consists two different populations with different socio-economical and socio-cultural structure. The utilization and shaping of the dwelling of these cultural groups is tried to be observed by a study of a survey.

In the fifth chapter, a general assessment of the literature study and the field study has been made and the importance of the subject has been pointed out.

Keywords: Dwelling, home, culture, socio-cultural structure, social life, dwelling-culture relation.

1. GİRİŞ

Mimarlık, belirli bir toplumun gerçek ihtiyaçlarıyla imkanları çerçevesinde, o toplumu ilgilendiren faaliyetleri duygusal yönden de destekleyerek barındırabilecek nitelikte mekan düzenleri oluşturma becerisidir. Mimarlığın bu yapısı, onun, çeşitli verilerin, disiplinlerin karmaşık ve organik bir sentezi olmasını gerektirir (Özer, 2004). Rapoport (2004), mimari tasarımın, kültüre cevap vermesi gerekliliğine, dolayısıyla “kültüre özgü” olmasına dikkati çekerek, bu disiplinlerin içinde, genelde sosyal bilimlerin özelde kültürün önemini belirtmiştir.

İnsanlar, çok eski çağlardan bu yana, yaşamını sürdürebilmek ve doğanın olumsuz etkilerinden korunabilmek için, içinde rahatça yaşayabilecekleri konut veya barınakları yapagelmişler ve mağara, çadır, kulübe, ev, apartman vb. gibi isimler altındaki çeşitli konutlar, insanların yaşadıkları çağın, teknik, kültürel ve toplumsal özelliklerini yansıtmışlardır (Arcan ve Evcı, 1999).

Günümüzde, modern toplum, kültürlerle ve toplumsal değerlerle çatışma içinde gibi görünmektedir. Kültürleri etkileyerek, onları farklılaştırmakta ve dönüştürmektedir. Toplumsal ve kültürel bir ürün olan konut olgusu da, bu durumdan etkilenmektedir. Ekonomik ve teknolojik ürünleri öne çıkararak, kültürel değerleri yok sayan modern toplum ve mimari, tek tip konut üreterek standartlaşmakta, kendi içlerine dönük düşünce ve duygu biçimleriyle bakan insanlar da, zamanın ayak uydurulamaz bir hızla ilerlemesi ile değişen çevrelerine yabancılaşmaktadırlar. Bu sebeple, konut-kültür ilişkisinde, toplumsal öğeleri incelemek ve tek tip konut üretimine temkinli yaklaşmak önemlidir.

Bu bağlamda, insani ve kültürel açıdan kaliteli çevrelere ulaşma yolunda, modern toplumun ekonomik ve teknolojik imkanlarının, kültürel değerlerle birlikte değerlendirilmesi gerekliliği üzerinde durulmalıdır.

1.1 Çalışmanın Amacı

Bu çalışmada, mimarlık eyleminin toplumsallığı, konut-kültür ilişkisi bağlamında irdelenmek istenmiştir. Konut oluşumunda, kültürel sistemin toplumsal içeriğinin etkileri ve çeşitliliğinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Konut olgusunun, inceleme için seçilmesinin nedeni, Rapoport’un (2004) belirttiği gibi, bütün kültürlerin ve grupların bir çeşit konuta sahip olmaları, böylece bunları karşılaştırma ve

bunlardan genellemelere varmanın mümkün olmasıdır. Rapoport (2004), konutu, kültürel manzara olarak nitelendirmiştir. Konut oluşumunda, tercih ve seçimlerin, kültür ile ilişkili olduğunu belirtmiş, bunların, fiziksel çevrede yansımalarını da kültürün sosyal ifade biçimleri olarak adlandırmıştır.

Genelde mimarlık eylemi, özelde konut tasarımı, fiziksel ihtiyaçlara uygun olmasının yanında, toplumu ve kültürü kapsayan ve değer katan bir eylem olma özelliği taşımaktadır. Bu bağlamda, çalışma, kültürün, modern toplumun tüketim anlayışına yenik düşmeden gelişmesi ve kültüre ve toplumsal değerlere uygun kaliteli çevreler elde etmenin gerekliliği konusuna dikkati çekmeyi amaçlamıştır. Mimarın, konutu, kültürel bir olgu olarak ele alma, konut tasarımını da, kullanıcı ağırlıklı ve kültürel tabanlı bir eylem olarak düşünme sorumluluğunun altını çizmek hedeflenmiştir.

1.2 Çalışmanın Kapsamı

Çalışma kapsamında, kültürel yapı ve toplumsal yaşamın etkilediği ve yönlendirdiği insanın, konutu şekillendirme ve sahiplenme süreci incelenmiştir.

Mills'in (1997) "birey toplumdan soyutlanamaz" söyleminden yola çıkılarak, insanın, kendini topluma entegre ettiği, dünyaya, toplum ve kültür bileşenleri dahilinde baktığı sürece, varlığını ve toplum içindeki yerini anlamlandırabilmesi nedeniyle, çalışmada, birey, içinde yaşadığı toplum ve kültür dahilinde ele alınmıştır. Bu bağlamda, konut-kültür ilişkisine, bu bütüncül anlayışla bakılmıştır.

Konut-kültür ilişkisi irdelenirken, konut oluşumunda etkili olan sosyal belirleyicilere değinilmiştir. Kültürün sosyal bileşenlerinin, konut üzerindeki, somut yansımaları ve farklı kültür gruplarının konutu değerlendirmelerinin çeşitliliği incelenmiştir. Konut oluşumunda, kültürel etkilerin önemi ve sürece, mimarın katılımı ve rolü ele alınmıştır. Konut-kültür ilişkisi ile ilgili tespitler ile konunun, günümüz modernleşme sürecindeki durumu işlenmiştir. Çalışmanın teorik kısmı, yapılan bir anket çalışması ile desteklenmiştir. Farklı kültür gruplarının konutu değerlendirmeleri, İstanbul örneğinde incelenmiştir.

Son olarak, bütün bunlar ışığında, günümüz modern kültür anlayışıyla, toplumsal değerlerin birlikte ele alınmasının, konut tasarımındaki önemi vurgulanmıştır.

1.3 Çalışmanın Yöntemi

İlk olarak, konuyla ilgili çeşitli yerli ve yabancı basılı ve dijital kaynaklar taranarak, çalışma boyunca incelenecek olan, konut ve kültür ile ilgili tanım ve kavramlara ve konut-kültür ilişkisinin yapısı ve içeriğine yönelik, literatür araştırması yapılmış, teorik bilgi ve görsel örnekler elde edilmiştir.

Hipoteze yönelik alan çalışması, araştırmanın sonunda gerçekleştirilmiştir. Alan çalışmasında, farklı kültür gruplarında, kültürün sosyal bileşenlerinin, konut oluşumunda ele alınışı belirlenmeye çalışılmıştır. Alan çalışması, yüz yüze görüşme, anket ve gözlem yöntemiyle yapılmıştır. Elde edilen bulgular, grafikler yardımıyla karşılaştırmış ve bu grafikler değerlendirilerek sonuçlara ulaşılmıştır.

Dolayısıyla, çalışma, veri toplama, analiz, sentez ve sonuç adımlarıyla oluşturulmuştur (Arslan ve Ökten, 1994).

2. KONUT VE KÜLTÜR İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Konutun anlamını inceleyen iki farklı görüş üzerinde, çok geniş çalışmalara rastlanmaktadır. Bu görüşlerden ilki, endüstri öncesi kabileler üzerinde araştırmalar yapan antropologların, din, kozmoloji ve ahlak ilişkileri gibi kavramları incelemek için, konutu, kültürün fiziksel bir bileşeni olarak ele almalarıdır. Diğer görüş ise, endüstrileşmiş kuzey ülkeleri üzerinde çalışmalar yapan sosyologların, konutun pragmatik yönüyle ilgilenmeleri ve barınaktan çok ev kavramı üzerinde durmalarıdır (Çahantimur, 1997). Bu bölümde, bu görüşler üzerinde durularak, konut ve ev kavramları açıklanmış, konut olgusunun, hem fiziksel hem de sosyal anlamlarına değinilmiştir. Ayrıca, toplumsal bir üst ürün olarak, kültür kavramı da (Dener, 1994), tanım ve açıklamalar ile işlenmiştir. Kültürün, fiziksel ve toplumsal bileşenleri incelenmiş, kültürün, özellikleri, sınıflandırılması ve kültürel süreçlere yer verilmiştir. Bu bağlamda, kültüre, sosyolojik açıdan yaklaşmıştır.

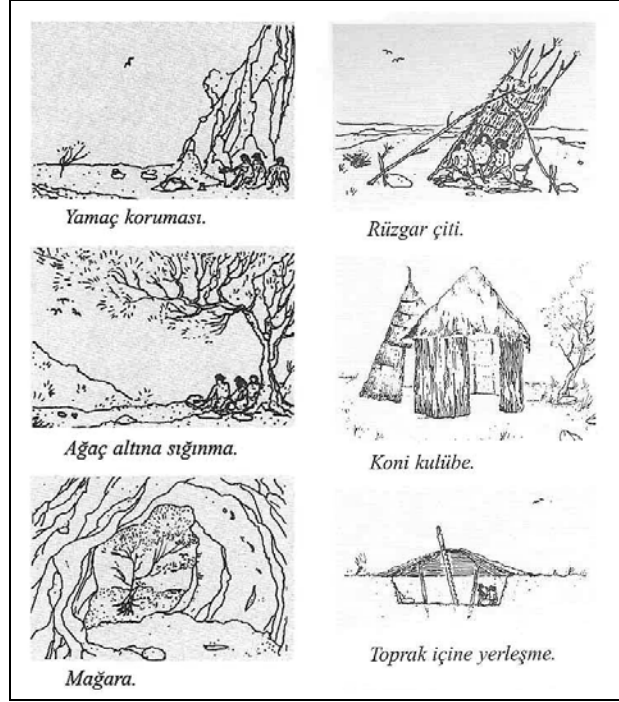
2.1 Konut ve Ev

Konut, insanların, barınma gereksinimi karşılayan, onları dış tesirlerden koruyan ve güvenlik içinde yaşamlarını sürdürmesini sağlayan ilk ve en önemli yapı türüdür (Arcan ve Evcı, 1999).

Vitruvius (2005), ilk konutların üretim aşamasını şöyle anlatmaktadır:

“İnsanlar dilediklerini el ve parmaklarıyla kolaylıkla yapabildiklerini görerek, doğal yeteneklerinin diğer hayvanlardan üstün olduğunu fark ettiler ve kendilerine barınaklar yapmaya giriştiler. Kimisi, yeşil dallar kullanırken, kimisi de dağ yamaçlarında mağaralar kazdılar; diğerleri ise, kırlangıç yuvalarının yapılışını taklit ederek ince dallarla çamurdan sığınaklar yaptılar. Zaman geçtikçe, birbirlerinin barınaklarından esinlenerek kendi ürünlerine yeni ayrıntılar eklediler ve daha iyi ve çeşitli kulübeler oluşturdular.”

İlk insanın konutu, barındıkları ve en temel gereksinimlerine cevap verebilen, mağara ve benzeri doğal barınaklar olmuştur (Şekil 2.1). Gelişme süreci içinde, ağaç üzerlerinde kulübeler yapmış, sonra da, her aile için tek mekanlı barınakları oluşturmuşlardır. Göçebe toplumlarda, tek mekanlı çadırlar yapmışlar, tarıma dayalı süreçte de, eylemlerin ayrıldığı ilk konutlar üretilmiştir. Teknik ve kültürel gelişmeye paralel olarak değişim sonucu da, bugünkü konutlar ortaya çıkmıştır (Arcan ve Evcı, 1999).

Şekil 2.1 İlk barınaklar (İzgi, 1999)

Konut, TDK'nın (1988) tanımına göre, bir insanın yatıp kalktığı, iş zamanı dışında kaldığı veya tüzel kişiliği olan bir kuruluşun bulunduğu ev, apartman gibi yer, mesken, ikametgahdır. TÜİK veri sözlüğü'nde (2009) konut, ev, ikamet ve lojman olarak ikamete ayrılmış yapılar olarak tanımlanmaktadır [1]. Hasol (1998) da, konutu, bir ya da daha çok insanın ikamet ettiği yer, ev, ikametgah olarak tanımlar.

Konut, fiziksel çevrenin bir elemanı olarak ele alındığında, mimari bir objedir. Günlük yaşamın bir parçasının geçtiği, sosyal ilişkilerin yer aldığı konut; sosyal aktivitelerin gerçekleşmesi için, diğer mimarlık ürünlerinden çok daha farklı niteliksel özellikler taşımaktadır (Çahantimur, 1997). Bu anlamda, konut, insanın her türlü kolaylıklardan, kentsel altyapıdan, işgözülerden yararlanabilmesini, bireysel, ailesel gizliliğini, sağlıklı, rahat, esenlikli olarak, sürdürülebilir, yaşanabilir güzel ve temiz bir çevrede, insan onuruna yakışır bir biçimde yaşamasını sağlamakla ilgili toplumsal işlevler yüklenmiş bir ortamdır (Aslan, 2000).

Altman ve Chemers (1980), konutu, "farklı kültürlerin fiziksel çevreyle nasıl ilişki kurduğunu gösteren bir pencere" olarak tanımlar. Gür ve Geçkin de (1996), konutun bu özelliğiyle ilgili olarak, "konut bir yandan, ait olduğu kültür ya da etnik grubun karakteristiklerini, yaşam biçimini, davranış kurallarını, çevresel tercihlerini, imgelerini, zaman ve mekan

taksonomilerini yansıtırken, öte yandan, kullanıcısının özüyle ilgili imgelerini, kendini kanıtlama ve anlatma eğilimini, böylece tasarım ve donatım ile bireyin kişilik ve ayrıcalığını yansıtır” demektedir.

Rapoport (1969), konutun insanların yaşam şekline en iyi şekilde uyum sağlayacak sosyal birim olduğuna ve sosyo-kültürel faktörlerin, konut oluşumunda, çevresel ve teknolojik faktörlerden önce geldiğine vurgu yapmıştır. Oliver da, “Her kültür bir ev formuna sahiptir. Bu form, toplumun, fiziksel, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarına cevap vermekte olup, inanç sistemi, statü sembolü, mahremiyet ve güvenlik, ekonomi, maddesel kaynaklar, teknoloji ve iklim şartları tarafından şekillendirilir” sözleriyle, konutun sosyo-kültürel özelliğine değinmiştir (Çahantimur, 1997).

Gür (2000), “insanı etkileyen her şey evini de etkiler” diyerek, konutun insani ve kültürel değişkenlerle birlikte ele alınmasının gerekliliğine vurgu yapmış, konutun, insanın başını sokabileceği bir delik değil, adeta insanla birlikte yoğrulması gereken bir doku olarak anlaşılması gerektiğini belirtmiştir. Konut, bireyin kendini ifade ettiği ve sembolize ettiği yerdir. Oturma odasının dekorasyonu ve mobilyaları, konutun kullanıcılarının sosyal kimliğini ifade etmektedir. Konut, kültür ve sosyal değişkenlerin oluşmasına dayanak olan maddesel ifadelerdir (Lawrance, 1987). Aynı zamanda, insanları birbirine ve kültürüne yaklaştıran yaşamsal bir varlıktır. Birey, ayrıcalık ararken kültür ortak değerler yaratır. Kişilik-kültür bağlamında konut bir paradokstur (Gür, 2000).

Ilgın ve Hacıhasanoğlu’ya (2006) göre konut, daha çok fiziksel anlamda ele alınmaktadır [2]. Buna karşılık, ev ise, insanların konutlarına yüklediği sosyal anlamları içermektedir. Ev, kişiler için çevrelerini en iyi şekilde kontrol edebildikleri mekan, aile için en uygun fiziksel çevre ve kendini ifade etme mekanıdır [2]. De Botton da (2007), “ev, psikolojik bir sığınak ve kimliğin koruyucusudur” sözleriyle evin anlamsal ve duygusal önemine dikkati çeker.

Ev, zamansal ve mekansal olarak insanın kültürel ve psikolojik varlığının dışsallık kazanma durumudur (Gür, 2000). Francescato’ya göre, kişinin evi, yaşadığı yer, gündelik hayatındaki sığınağı, sosyo-ekonomik yapıdaki statüsü, kendisinin simgesi ve çevreyle duygusal ilişkilerinin olduğu yerdir [3]. Heidegger’e göre insan denen varlık içten içe her şeyin korunduğu, kutsandığı ve kendini özgürce dışa vurabildiği otantik bir dünyada yaşamayı arzular. Bu anlamda, insanın evi diğer nesnelere evreninden de öte insanın dünyada temel varoluş biçimidir (Örer, 2002).

Ev, daha soyut ve tinsel anlamlar içeren bir kavramdır ve konutun, insanların sosyo-kültürel

özelliklerine göre, alışık bulunduğu çevreleri oluşturma ve sahiplenme ve benimseme süreci ev kavramıyla açıklanabilir. Yani konut, kültürün ve toplumun izlerini taşıdığı aşamada “ev” olur. Ev ve konut kavramlarına farklı anlamlar yüklenilse de, tasarım aşamasında bu anlamların bütünüyle değerlendirilmesinin gerektiği söylenebilir. Çünkü birey, konutundan sadece mekansal anlamda yararlanmamakta, konutunda kendi kişiliğini de yansıtmakta ve konut ve birey arasında duygusal bir bağ kurulmaktadır (Yeler, 2005). Dolayısıyla, konut ve ev kavramları, birbirlerinden ayrı düşünülemez. Çalışma boyunca da, konut ve ev kavramları birlikte ele alınmıştır.

2.2 Kültür

Toplum, başta kendi kendini korumak ve sürdürmek olmak üzere, birçok temel çıkarlarını gerçekleştirmek için işbirliği yapan insanlardan oluşan, göreceli bir sürekliliği olan, genellikle belli bir coğrafyasal yeri ve ortak kültürü bulunan, çok ya da az ölçüde kurumsallaşmış bir karmaşık ilişkiler bütünüdür. Toplumu gelişigüzel ya da geçici insan yığınlarından ayırt etmek gerekir (Ozankaya, 1982). Toplum kimliğini kazandıran, toplum varlığını oluşturan, yaşatan, sayılar değil, ortak bir kültürün varlığıdır (Güvenç, 2003).

İnsan, gelişim sürecinde, içinde ortak yaşam ile kurallar koyarak, yaratma ve üretme olanakları bularak, karşılıklı sorumluluklar, yükümlülükler belirleyerek bir yandan giderek yüksek düzeyde bir yaşam biçiminin oluşmasına, diğer yandan gelişmiş bir sosyal düzenin kurulmasına doğru yol almışlardır. Bu, kültürün doğuşudur (İzgi, 1999).

Kültür, şu temel kavramlar karşılığında kullanılan soyut bir sözcüktür:

- Kültür, bir toplumun ya da bütün toplumların birikimli uygarlığıdır.
- Kültür, belli bir toplumun kendisidir.
- Kültür, bir dizi sosyal süreçlerin bileşkesidir.
- Kültür, bir insan ve toplum kuramıdır. (Güvenç, 2003)

İnsanın ve toplumun diyalektiğe dayalı, birbirlerini var eden/üreten ilişkisinde, belli süreçler ile kültürel değerler, normlar ve semboller içselleştirilmektedir. Kültür, bu bağlamda, toplumsal hayatın varlığının temellerinden birisidir (Akın, 2007).

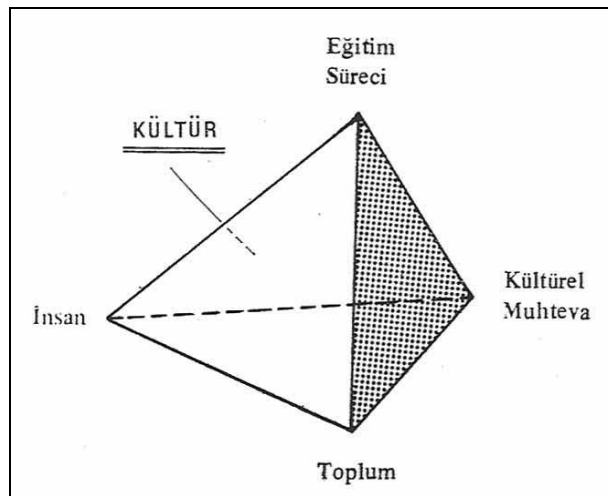
Sosyolojik anlamda kültür, birçok insan tarafından paylaşılan, değerler, normlar ve edinilmiş pratikler bütünüdür. Bourdieu altını çizer ki, kültür, sadece, bir eserler bütünü değildir, dünya

görüşleri ve dünyayı tanımlama ve anlama şekilleri yaratmaktır (Bonnewitz, 2005).

Kültür, insanların, toplumsal ve tarihsel gelişim içinde yarattıkları bütün maddi ve manevi öğelerin toplamıdır. Teknik ilerlemenin, üretimin, eğitimin, bilimin, edebiyat ve diğer güzel sanatların belli bir toplumsal gelişme aşamasındaki düzeyini gösterir. Bu nitelikleriyle kültür, insan topluluklarının etkinliklerinin ürünüdür (Ozankaya, 1982). Özensel (2007), kültürü, bir toplumun, yapma, duyma ve düşünme biçimlerinin tümü olarak tanımlamaktadır. Fikteroğlu'ya (1990) göre de, kültür, yaşam deneyimlerine dayanarak, gereksinimlerini karşılamak üzere, toplumların ya da grupların geliştirdikleri, kurallar ve yaklaşımlarla, onlara dayanak olan, düşünce ve değerler bütünüdür.

İnsanbilim çevreleri, yaklaşık yüzyıldan bu yana, Tylor'un tanımını büyük ölçüde benimsemiştir. Tylor'un tanımına göre kültür, toplumun bir üyesi olarak, insanın öğrendiği, edindiği, bilgi, sanat, gelenek-görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür (Güvenç, 2002). Tanım, dört ana değişkeni, kültürün bütünlüğü içinde birbirine bağımlı kılmasıyla dikkat çeker. Bu değişkenler, toplum, insan, kültürel içerik ve öğrenme sürecidir (Şekil 2.2). Tanım, aynı zamanda, kültür ile bütünlük arasında ve kültürün bütünlüğünü oluşturan ana değişkenler arasında çeşitli ilişkiler kurmakta; değişkenlerin bazı belirgin ya da açık olmayan özelliklerine değinmektedir (Güvenç,1985). Güvenç (2003) bu tanımı işlevsel açıdan yorumlayarak şu tanıma varmıştır:

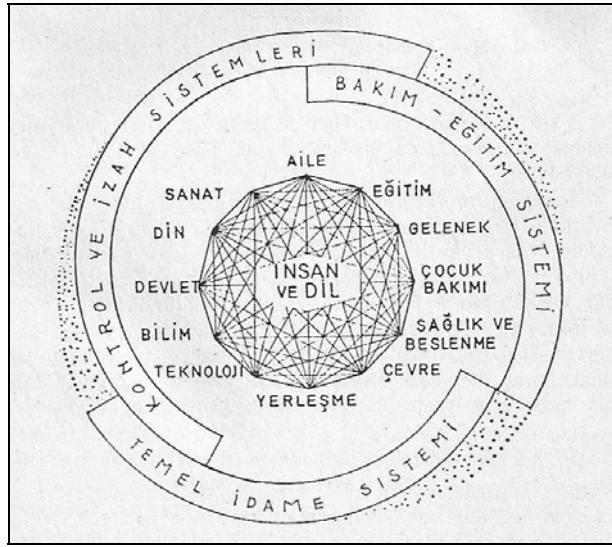
Kültür olgusu, toplum, insan, eğitim süreci ve kültürel içerik gibi ana değişkenlerin ve bunlar arasındaki ilişkilerin bütünüdür.

Şekil 2.2 Kültür piramidi - Tylor'dan uyarlayan Güvenç (Güvenç, 2003)

2.2.1 Kültürün Yapısı

Toplum varlığını oluşturan, yaşatan sadece soylar, sayılar değil ortak bir kültürün varlığıdır. Kültür varlığını oluşturan kurum ve değişkenler birbirinden tam bağımsız olmadığı gibi, çok sayıda ve karşılıklı bağlarla birbirine bağlıdır (Şekil 2.3). Bu bağlardan biri dil (iletişim ve haberleşme), öteki, o toplumda yaygın ve egemen olan ulusal kişilik (karakter- şahsiyet) yapısıdır. Kişiler olarak birbirimize benzediğimiz ve ortak bir dili konuşup anladığımız için, toplumsal/kültürel değişkenler özgün bir bütünlük, ulusal bir varlık olur (Güvenç, 1985).

Şekil 2.3 Kültür kurumları (Güvenç, 1985)

Güvenç (2002), kültür varlığının değişkenlerini sekiz başlık altında incelemiştir:

- T reler, kaynaklar
- Aile, akrabalık ilişkileri
- Bilgi (Bilim, sanat, felsefe)
- Yerleşmeler (köy, kent vb.)
- Üretim-tüketim
- Din, devlet, hukuk (yönetim)
- İnsan, dil ve iletişim
- Doğal evre

Güvenç (2002), ayrıca, kültürel içerik tablosu oluşturarak, kültürü daha ayrıntılı olarak

gruplara ayırmıştır (Çizelge 2.1).

Çizelge 2.1 Kültürel içerik tablosu (Güvenç, 2002)

10 Genel Yönelim	11 Kaynaklar	12 Yöntembilim
13 Coğrafya	14 İnsan Biyolojisi	15 Davranış ve Kişilik
16 Demografya (nüfus)	17 Tarih ve Kültür	18 Kültür Bütünü
19 Dil	20 Haberleşme-İletişim	21 Dil Kaynakları
22 Beslenme	23 Hayvancılık	24 Tarım
25 Besin Teknolojisi	26 Besin Tüketimi	27 İçki, İlaç, Uyuşturucu
28 Deri, Tuhafiye	29 Giyim kuşam	30 Süsler Takılar
31 Doğal Kaynaklar	32 Malzeme Üretimi	33 İnşaat (Yapı) İşleri
34 Yapılar (Binalar)	35 Yapı İşletme-Bakımı	36 Yerleşmeler
37 Enerji ve Endüstri	38 Kimya Endüstrisi	39 Ağır Sanayi
40 Makineler	41 Araç ve Gereçler	42 Mal-Mülk, Mülkiyet
43 Değiş-tokuş	44 Piyasa Ekonomisi	45 Finansman
46 İşler ve İşçiler	47 Ekonomik Örgütler	48 Turizm ve Ulaşım
49 Kara Ulaşımı	50 Deniz ve Havayolları	51 Hayat Sigortaları
52 Dinlenme	53 Güzel Sanatlar	54 Eğlenceler
55 Birey ve Hareketlilik	56 Tabakalaşma	57 Kişilerarası İlişkiler
58 Evlilik	59 Aile Kurumu	60 Akrabalık
61 Akraba Grupları	62 Mahalle, Semt, Köy	63 Mekan Örgütleri
64 Devlet	65 Hükümet	66 Siyasal Davranış
67 Hukuk	68 Suç ve Ceza	69 Yargılama Düzeni
70 Silahlı Kuvvetler	71 Savaş Teknolojisi	72 Savaş
73 Sosyal Sorunlar	74 Sosyal Güvenlik	75 Sağlık-Hastalık ve Tıp
76 Ölüm	77 Dini İnançlar	78 Dini Davranışlar
79 Dini Kurumlar	80 Sayılar ve Ölçüler	81 Kesin Bilgiler
82 Doğa ve İnsan	83 Cinsiyet	84 Çoğalma
85 Bebek ve Çocuk	86 Toplumsallaştırma	87 Eğitim Süreci
	88 Delikanlılık, Erginlik ve Yaşlılık	

Ancak, Güvenç'in de (2002) uyardığı gibi, kültürbiliminin ve kültürbilimcilerin amacı ve görevi bu sayıyı sonsuza dek artırmak değil, belli bir düzeyde tutup, çeşitli bilimsel disiplinlerin ilgi alanına giren konular arasındaki ilişkileri bir kültür bütünlüğü içinde incelemek ve genellemelere yönelik sonuçlara varmak olmuştur. Kültürün yapısını incelerken, toplumsal ya da kültürel insanbilimdeki yaygın kullanımına göre kültürel kavramı "toplumsal"ı da içine alır gibi görünmektedir. İki temel kavramın eş anlamda kullanılması, pratik bir çözüm yolu olarak önerilebilir. Bu sebeple, toplum ve kültür kavramlarını bir arada kullanmak ve kültürün içeriğini ve yapısını incelerken toplumsal yapı ve fiziksel yapı olmak

üzere bir ayırım yapmak faydalı olacaktır (Güvenç, 2003).

2.2.1.1 Toplumsal Yapı

Toplumsal yapı, aktör diye tanımlayabileceğimiz, toplum içindeki bireylerden oluşmaktadır. Ancak, içinde barındırdığı bireylerin aritmetik toplamından farklı bir nitelik taşır. Aktörlerin birbirlerini etkilemesi sonucu ortaya çıkan toplumsal sistemin içindeki aktörün davranışlarını, toplumsal kurumlar belirler. Bir toplumsal sistem, içindeki ilişkiler, toplumsal kurumlar ile düzenlendiği zaman ortaya toplumsal yapı çıkar. Bir başka deyişle, toplumsal yapı, aktörlerin toplumsal ilişkilerininin kalıplaşmış sistemidir (Kongar, 1995). Toplumsal yapıyı oluşturan kurumlar şu şekilde sıralanabilir:

- Aile: Sık dokulu bir toplumsal birliktir. Günümüzde bu temel işlevinin yanında, bireylerin hayatlarını sürdürdüğü ve toplumsal yapının devamlılığını sürdürmesine katkıda bulunması açısından yeni işlevler kazanmıştır. (Bottomore, 1972).
- Bilgi: Bir toplumdaki düşünsel, bilimsel veya artistik çalışmaların ve üretimlerin tümüdür. Doğal veya sosyal bilimler, felsefe ve sanatsal aktiviteler bilginin bir parçasıdır.
- Din: Doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara, Tanrı'ya inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurumdur (TDK 1988).
- Eğitim: Belli bir konuda, bir bilgi ya da bilim dalında yetiştirme ve geliştirme olarak tanımlanabileceği gibi, çocukların ve gençlerin, toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli, bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine yardım etme olarak da açıklanabilir (TDK, 1988).
- Ekonomi: Dünyadaki, üretim-tüketim-yatırım ve hizmet olarak bir değer ifade eden ve değişim aracı olarak kullanılan, tedavül edilen unsurların oluşturduğu sistematik bütüne ekonomi denilmektedir.
- Hukuk: Toplumu düzenleyen ve devletin yaptırım gücünü belirleyen yasalar bütünüdür (TDK, 1988).
- Siyaset: Ülke içinde veya ülkeler arasında, değerlerin, otoriter bir biçimde dağıtılması ve yürütülmesidir (Easton, 1965).

- Törelere, gelenekler: Bir toplulukta benimsenmiş, yerleşmiş, davranış ve yaşama biçimlerinin, kuralların, görenek ve geleneklerin, ortaklaşa alışkanlıkların, tutulan yolların bütünü olarak tanımlanabilir (TDK, 1988).

2.2.1.2 Fiziksel Yapı

Fiziksel yapıdan bahsederken, kültüre özellik kazandıran, iklim, bitki örtüsü, arazi yapısı doğal çevre ile insan yapısı tüm yapay oluşumlar incelenebilir. Fiziksel yapı öğeleri şu şekilde sıralanabilir:

- İklim: Geniş bir alanda, uzun yıllar boyunca devam eden, atmosfer olaylarının ortalamasına iklim denir. İklim, insanların, yeryüzü dağılımlarını, ekonomik faaliyetlerini, yiyecek ve giyeceklerini, fizyolojik gelişimlerini, karakterlerini, konut tipini ve malzemesini, ulaşım, turizm ve tarım gibi faaliyetlerini, tarım ürünleri çeşitliliğini, yeryüzü şekillerinin oluşumu ve bitki örtüsü çeşitliliğini etkilemektedir. Böylece, iklim, kültürel yapının bir parçası olarak yer alır (Yeler, 2005).
- Topografik yapı: Arazi biçimlenişi, zemin yapısı ve bitki örtüsü topografik yapıyı oluşturur. Bu yapı, malzeme kullanımı, yapı konumlanması ve biçimlenmesine etki eder.
- Yerleşme örüntüleri: Yapı tipolojileri, arazi bölüntüleri ve kullanımı ve kent yaşam düzeni içinde yapı ilişkileri de, yapay çevre öğeleri olarak, kültürel yapının içinde yer alır.

2.2.2 Kültürün Özellikleri

- Kültür, öğrenilir: Kültür, içgüdüsel ve kalıtsal değil, her bireyin doğduktan sonraki yaşantısı içinde kazandığı alışkanlıklardır. Mademki, kültür öğrenilen, eğitimle kazanılan bir şeydir öğrenmenin kurallarına, yasalarına ve ilkelerine uygun olmak zorundadır (Güvenç, 2003).
- Kültür, tarihidir ve süreklidir: Bütün canlılar, yaşadıkları sürece, varlıklarını sürdürecek, kendilerini tehlikelerden koruyacak bazı beceriler kazanırlar. Kültürün sürekliliğini, gelenek ve görenekler sağlar (Güvenç, 2003).
- Kültür, toplumsaldır: Kültür, öğrettikleri yalnız zaman boyutunda sürekli değil aynı zamanda toplumsaldır. Toplumdan topluma değişir. Sosyal bir grubun ortaklaştığı

veya paylaştığı alışkanlıklar ister aile ister bir köy veya sınıf ister bir oymak veya ulus düzeyinde olsun, bir kültür ya da alt kültürdür. Eğer, kültür toplumsal ise, onun varlığı topluma bağlı olmalıdır (Güvenç, 2002).

- Kültür, ideal ya da idealleştirilmiş kurallar sistemidir: Kültür her ne kadar ideal kural, davranış ve değerlerden oluşsa da, bireysel tutum ve davranışlar büyük ölçüde ideallerden ayrılır. Başka bir deyişle, her kültür bütünü kabaca ideal ve gerçek adını verebileceğimiz bir kültür ikileminden oluşur (Güvenç, 2002).
- Kültür, ihtiyaçları karşılayıcı ve doyum sağlayıcıdır: Kültür, temel biyolojik ihtiyaçları ve bunlardan doğan ikinci derecedeki ihtiyaçları, çoğu zaman ve önemli ölçüde karşılar. Doyum, alışkanlıkları destekler ve pekiştirir. Doyum yokluğu ise, alışkanlıkların kaybolmasına yol açabilir. Öyleyse, kültürel öğeler toplumun üyelerine belli bir doyum veya hizmet sağlayarak var olabilirler (Güvenç, 2003).
- Kültür, değişir: Kültürün değişme süreci uyum yoluyla gerçekleşir. Kültürel sistemler, yalnız ileri giden evrimci değişmelere değil, genel gelişme yönüne ters düşen geri giden değişmelere de uyum gösterirler (Güvenç, 2003). Norbert Elias da (1976), medenileşme sürecinin salt doğrusal olmadığını, bu süreçte gerilemeler, iniş-çıkış anları gibi ilerlememe anlarının olabileceğini söylemiştir.
- Kültür bütünleştiricidir: Hemen her kültürün öğeleri, uyum ve doyum sürecinin sonucu olarak bütünleşmek ya da öyle görünmek eğilimindedir. Tarihi ve çevresel etkenlere ve çelişkilere açık olan kültürler tam bir bütünlük kazanamazlar. Kazanır gibi olurken, iç-dış güçler dinamiği dengeyi ve bütünleşme sürecini alt üst edebilir (Güvenç, 2002).
- Kültür bir soyutlamadır: Kültür, bütünüyle maddi gözlemlenebilir bir şey ya da olgu değildir. O soyut bir kavramdır. Belli bir toplumdaki kültürel öğeleri, kuram ve süreçleri ve bunların karşılıklı ilişkilerini temsil eder. Toplumsal yapı ve kurumların, kavramsal ve soyut bir modelidir (Güvenç, 2003).

2.2.3 Kültürün Sınıflandırılması

- Genel kültür-Alt kültür: Genel kültür, iş, meslek ve uzmanlık alanları dışında, herkesçe bilinmesi ve uyulması gereken, bilgi, görgü ve yetenekleri ve bu içeriği veren genel bir eğitim sürecidir. Her yerleşme biriminin kendine özgü kültürel özellikleri

vardır. Milli sınırlar içindeki bu kültürel farklı birimlere ve sentezlere de alt kültür adı verilir (Güvenç, 2003).

- Maddi kültür-Manevi kültür: Manevi kültür öğeleri, maddi kültür öğeleri bir gelişme gösterdikten sonra oluşan, toplumun yaşamını düzenleyen, değerler, inançlar, bilgiler, davranış kuralları, gelenekler, göreneklerdir (Ozankaya, 1982). İnsan emeğinin, toplumsal gelişme süreci içinde gerçekleştirdiği, ortaya çıkardığı her tür nesneyi anlatmaktadır, bunlar, bütün araç ve gereçlerdir (Ozankaya, 1982).
- Gerçek kültür-İdeal kültür: İdeal kültür, toplumu bir arada tutan norm ve değerlerin, sadece kurallarda geçerli olmasıdır. Gerçek kültür ise bu norm ve değerlerin pratikteki günlük yaşamdaki uygulanış veya bulunuş biçimidir (Aslan, 2000).
- Yüksek kültür-Yığın kültürü-Popüler kültür: Toplum içinde, özel bir yaşam biçimi, zevkleri ve alışkanlıkları olan küçük bir elit grubunun sahip olduğu kültüre, yüksek kültür denir. Büyük halk kitlelerinin benimsediği, yaşam biçimi zevkler, farklı değerler de popüler kültür adını alır (Aslan, 2000). Çeşitli iletişim ve ulaşım teknolojilerinin gelişmesiyle kültürün yayılması hızlanmaktadır. Geniş tüketici pazarının, kültür ve sanat etkinliklerini de ticaret konusu yapması sonucunda, düşün ve sanat etkinliklerinin düzeyini düşürücü etkilerini anlatmak üzere, yığın kültürü kavramı ortaya çıkmıştır (Ozankaya, 1982).

2.2.4 Kültürel Süreçler

Kültürel süreçler 8'e ayrılır:

- Kültürleme: Toplumların, kendisini oluşturan bireylere, belli bir kültürü aktarma, kazandırma, toplumun, istediği insanı eğitip yaratma ve onu denetim altında tutarak, kültürel birlik ve beraberliği, bu yolla da toplumsal barış ve huzuru sağlama sürecidir (Güvenç, 2002). Sosyalleşme ya da eğitim sürecinde gerçekleşir.
- Kültürel yayılma: Belli bir toplumda dıştan içe doğru ya da içten dışa doğru maddi ve manevi öğelerin sürekli olarak yayılmasıdır (Güvenç, 2003).
- Kültürleşme: Kültürel yayılma süreciyle gelen maddi ve manevi öğelerle, başka kültürden birey ve grupların, belli bir kültürel etkileşime girmesi ve karşılıklı etkileşim sonunda her ikisinin de değişmesidir (Güvenç, 2003).

- Kültürlenme: Değişik aile, eğitim, okul, meslek, bölge  virelerinden kalkıp belli yer ve zamanlarda bir araya gelen, birbirini etkileyen akran grupları arasındaki kültür etkileşimidir. Kültürleşme var olanı ilerletirken, kültürlenme yeni bir olgu doğurur. Kültürel değişmelerin odağı olur (Güvenç, 2002).
- Kültür Őoku: Bir kültürden başka bir kültüre giden bireylerin, yeni kültüre uyum sağlamakta karŐılaŐtıkları güçlükler, sıkıntı ve bunalımlar gösterdikleri tepkilerdir (Güvenç,2003).
- Zorla kültürlenme: Bir kültüre mensup birey ve grupların, başka bir kültür tarafından zorla deęiŐtirilmesidir (Güvenç, 2003).
- Kültürel  z mleme: Bir kültürel sistemin başka bir kültürel sistemi giderek kendine benzetmesi, kültürel egemenliği altına almasıdır (Güvenç, 2003).
- Kültürel değişme: Bir toplumun uyumlu kültür sistemini oluşturan insan yapısı  vre ile  vreye uyarlanmış davranış kalıplarında, kendiliğinden ya da istençli eylemler sonucu ortaya çıkan değişmelere kültürel değişme denir (Ozankaya, 1982).
- Kültür bozulması (yozlaŐma): Kültürel geliŐmenin, bir toplumun kültürel bütünlüğünü ve uyumunu bozmadan gerçekleŐtirilebilmesi büyük önem taşır. Kültürel bozulma, bir toplumsal, ekonomik, siyasal ortamın ürünüdür (Ozankaya,1982).

3. KONUT – KÜLTÜR İLİŞKİSİ

Çağdaş Avusturyalı mimar K.Schwanzer, bir mimari yapıyı, “dört duvar ve başımızın üzerinde bir damdan daha fazla olan şey” diye tanımlar. Bu “daha fazla olan şey”, sanatsal, sosyolojik, antropolojik, estetik, tarihsel ve kültürel bir yapıyı ifade eder (Tunalı, 2004). Bu sebeple, insanın, konut ile girdiği ilişkinin, kültürel yapı dahilinde ve kültürün sosyal bileşenleri bağlamında incelenmesi gereklidir.

3.1 Konut-Kültür İlişkisinde İnsanın Sosyal Bir Varlık Olarak Ele Alınması

İnsanlaşma sürecinin başlangıcı olarak varsayılan insan-doğa ilişkilerinin, toplamadan üretime, sürüden toplumsallaşmaya geçişi ile karşılıklı etki, toplumsal etkinlik ve toplumsal yararlanma biçimine dönüşmüştür. Bu aşamadan sonra birey, artık toplumsal bir varlıktır (Ünlü, 1998).

İnsanın sosyal bir varlık olarak ele alınması, toplumsal ve kültürel olguları incelerken önemlidir. Tek tek bireylere inerek açıklama yapmak hem zordur, hem de sonuçlara varmak için genel yargılara ulaşma ihtiyacına engel teşkil eder. Konutun bu konudaki yeri de şudur ki, insanlar konutla farklı şekillerde ilişkiye girer ancak bu ilişki şekillerini incelerken, kişisel sebeplere indirgemek ve toplumun bir parçası olan insanın içinde bulunduğu durumları açıklarken de bireye bakmak, araştırma yapma ve toplum düzeyinde çıkarımlara varma açısından zordur. Dolayısıyla, konut tasarımında da, insanın toplumsal olarak incelenmesi konusu üzerinde durmak önemlidir.

Bireyin kişiliğinin incelenmesinde, tek tek sebeplere bakmak, konu üzerinde yapılan çalışmalar açısından zor ve karmaşık olacaktır. Ancak, bunun yöntemsel zorluğunun yanında, bu konuda açıklanması gereken temel bir nokta da, insanı toplum düzeyinde incelemenin, insanın toplumsal yönünün genellikle baskın olması nedeniyle, sonuçlara varabilme yolunda daha açıklayıcı olacaktır.

Birey toplumla şekillenir, bu sebeple, toplumsallaşma süreci belirleyicidir. Bireyin, yalnızca biyolojik bir varlık olmaktan çıkıp, belli bir topluma ve belli gruplara bütünleştirilmesi sürecine de toplumsallaşma süreci denilir. Bu süreç aracılığıyla ki, birey bir kişilik kazanmakta ve belli bir toplumda yaşamasını olanaklı kılan davranışları edinmektedir (Ozankaya, 1982). İnsan, toplumsal olanın, üreteni olduğu gibi, toplumsal olan tarafından da üretilen bir varlıktır. İnsan ve toplum arasında, birbirlerini karşılıklı olarak etkileyen sürekli bir diyalektik ilişki vardır (Akın, 2007).

Konut-kültür ilişkisinde, benliğin oluşma sürecinin incelenmesi, insanın benliğinde barındırdığı özellikleri konuta yansıtması açısından esastır. Bu sürecin, hem bireyin bir toplumsal varlık olabilmesi, başka deyişle belli bir toplum ve grubun başarılı bir üyesi olabilmesi için, hem de toplumun ve o grubun, başka bir deyişle örgütlenmiş biçimiyle toplum yaşamının, görelî sürekliliği için zorunlu olduğu açıkça görülmektedir. Demek ki toplumsallaşma, bir yandan bireye belli bir benlik bir kişilik kazandıran, bir yandan da toplumun ve grubun görelî sürekliliğini sağlayan bir süreçtir (Ozankaya, 1982).

Toplumsallaşma, kişiliğin kazanılmasında temel bir süreçtir. İçine doğduğu kültürü toplumsallaşma süreciyle öğrenen birey, bu sebeple, kültürden de toplumdan da ayrı var olamaz, tabi buna karşılık toplum ve kültür de bireylerin kişiliklerinde ve davranışlarında gerçeklik kazanır (Ozankaya, 1982). Çünkü insanlar, aldıkları kültürü ve toplumu bu kişilik üzerinden, konutta da, konutu kullanma biçimlerinden yansıtır.

İnsan, bir toplum dahilinde ve sosyal ilişkiler sonucunda insan olabilir. İnsan, doğduğu andan bir toplumun, kültürün, dilin, tarihin içine doğmakta, kişiliğini de bu toplumsal olgular ile kazanmaktadır. Yeni doğmuş bir insanın topluma kazandırılma üye olma sürecine sosyalleşme denilmektedir. Bu süreçte insan, içine doğduğu kültürün normlarını, değerlerini ve sembollerini öğrenir, içselleştirir ve bu süreç ile anlam veren bir varlık olarak toplumsal hayata dahil olur (Akn, 2007).

Durkheim (2008), bireyin toplumun içinde incelenmesinin önemini vurgulamıştır. Toplumsal hayat, bireyin uzantısından başka bir şey olmasaydı, onun kökenine yani bireye geri dönmesi ve bireysel bilinci böylesine istila etmesi gibi durumlarla karşılaşmamamız gerekeceğini belirtmiştir. Toplum ve birey ilişkisini iki taraflı bir ilişki olarak açıklayan Durkheim (2008), iki şekilde etkilenme ve oluşum ortaya koyar. Toplumun belirleyenleri, bireyin dışından gelip daha sonra bireyi kendi isteğine göre şekillendirir. Birey ise, bu toplumdan geleni kendi bilincinde işleyip daha sonra dışarıya yansıtır. Toplumdan aldığı, bireyi hem zamansal hem de uzamsal olarak aşar. Dolayısıyla, toplum, yalnızca içinde olan bireylerin sayısal toplamı demek değildir. Nasıl bir madde onu oluşturan moleküllerin ayrı ayrı özelliklerinden ziyade onlardan farklı ve onlardan daha büyük bir varlıkken bir yandan da o moleküllerin ayrı ayrı etkilerinin birleşmesiyle oluşmuşsa, toplum da, aynı şekilde, onu oluşturan bireylerin ayrı ayrı özelliklerinin birleşmesiyle oluşmuştur, ancak, ondan daha büyük, bağımsız ve onu aşan bir bütündür. Bu bütün de, kendine has özelliklere sahip, özgül bir gerçekliği temsil eder (Durkheim, 2008).

Kolektif kendilik kavramını ortaya koyan Durkheim (2008), bu kolektif kendiliğin oluşması için bireylerin ilişki kurması, bireysel bilinçlerin var olmasının yanında, bu bilinçlerin birbiriyle birleşmesi gerektiğini söyler. Toplumsal hayat da bu ilişiklikten doğar. Bireyler toplanarak, iç içe geçerek, kaynaşarak, toplumu oluşturur. Grup, kendisini oluşturan bireylerin toplumdan yalıtılmış bir durumda düşüneceklerinden, hissedeceklerinden ve eyleyeceklerinden farklı biçimlerde düşünür, hisseder ve eyleyebilir. Bu yüzden, toplumu oluşturan öğeleri teker teker inceleyerek grup içinde ne olup bittiğini anlamak oldukça zordur (Durkheim, 2008).

Konuyla ilgili belirtilmesi gereken bir nokta da, Giddens'in (2005), sosyoloji ve sosyal bilimler üzerine söyledikleridir. Tarihin ve sosyal bilimlerin insanların faal katılımı ve mücadeleleriyle nasıl oluşturulduğunu ve aynı zamanda bunu yaparken nasıl hem insanları şekillendirdiğini hem de onların ne planladığı ne de öngördüğü sonuçları ortaya çıkardığını kavramak gerekir. Giddens (2005), ayrıca, "sosyal bilimlerin kuramsal artalanını oluşturan ve bir tarafta olağanüstü fırsatlar ile diğer tarafta küresel felaket arasında asılı olan bir çağda hiçbir şey bundan daha hayati değildir" demektedir.

Pierre Bourdieu de, toplumdaki sınıflanmanın etkisini ve farklılıkları incelerken, bireyleri değil toplumsalın, yani belirleyici olan üst ögenin üzerinde durmuştur (Bonnwitz, 2005). Konut-kültür ilişkisini incelerken de, bireylerin birer birer özelliklerini değil, grup içinde ve toplumsal düzeydeki özelliklerini incelemek gerekir, insan, bahsedilen bütüncü görüş bağlamında, yaşadığı toplumsal ve kültürel grup içinde ele alınmalıdır.

Toplumu oluşturan değişik topluluk ve grupların, farklı ekonomik ve kültürel düzeylerde olması, değişik yaşama biçimleri sürdürmesi nedeniyle, bu toplumsal gruplar arasında da, kültürel ayrılıklar vardır. Böylece, her grubun üyesi, toplumsallaşma süreci içinde, değişik yanları olan kültürel ortamlara hazırlanmaktadır. Örneğin, köy ve kent yaşama biçimleri arasında farklılıklar vardır. Köydeki nesnel yaşama koşulları da, değerler, inançlar, davranış kuralları da kenttekilerden çok farklıdır. Yukarı toplumsal-ekonomik düzeyde olanlarla, aşağı toplumsal-ekonomik düzeyde olanların da hazırlandıkları toplumsal-kültürel çevre birbirinden farklıdır (Ozankaya, 1982). Yani, bir toplum içinde de insanlar, farklı özellik ve karakter taşıyarak, farklı kültürel değerlerin olduğu toplumsal yaşam içinde de olabilirler. Konut-kültür ilişkisi incelenirken de, bu çeşitlenmelerin de dikkate alınması gerekliliği bulunmaktadır.

3.2 Konut-Kültür İlişkisinde Kültürün Ele Alınması

Kültür, mekan çalışmalarında, normlar, kurallar, yaşam tarzları, sosyal ve yerel ritüeller, çevresel ihtiyaçlar, din, aile ve sosyal yapıyı içeren konularla ilgilidir (Lawrance, 1987). Konut-kültür ilişkisinde, kültür kavramı, araştırmacılar tarafından farklı şekillerde ele alınmaktadır.

Lawrance (1987), kültürü iki grupta değerlendirmiştir. Birinci grupta, ideal dünya görüşünü belirleyen, etik ve estetik prensipler yer alır. İkinci grupta ise, bireysel davranışlar ve grup davranışları süreçleri bulunmaktadır.

Altman ve Chemers (1980), insan-çevre ilişkileri açısından kültür kavramını, dört temel özelliğine göre açıklamıştır. Birincisi, kültürün, inançlar, değerler ve normlar, grup davranışları ve alışkanlıklar seti olduğudur. İkincisi, bir grup tarafından paylaşılan biliş, hissediş ve davranışları kültür olarak tanımlar. Üçüncüsü ise, kültürün, ortak inanışlar, değerler ve davranışların nesilden nesile aktarılması olduğudur ve eğitim ve sosyalleşme süreci ile değişime rağmen kendini korumasına dayanır. Dördüncü özellik ise, kültürün, konut, yerleşme ve yapay çevrede yansıtılması durumunu açıklar.

Rapoport (1969) ise, kültürü, üç bakış açısı ile açıklamıştır. Birincisine göre, kültür, bir grubun yaşam şeklidir. İkincisi, kültürün, sembolik kodlarla oluşmuş, biliş şemaları, semboller ve anlamlar sistemi olduğudur. Üçüncü bakış açısına göre, kültür, ekoloji ve kaynaklarla ilgili, hayatta kalabilmek için uyum sağlama stratejileri bütünüdür. Ayrıca, kültürü bileşenlerine ayırarak, kültür ve insan davranışı arasındaki ilişkiyi, dünya görüşü, inanışlar, değerler, imge ya da şemalar ve yaşam şekiller, eylemler zinciri olarak açıklamıştır.

Rapoport, kültürü bileşenlerine ayırarak, kültürel öz elemanları oluşturmuştur:

- Etnik, dil ve benzeri nitelikler
- Aile ve akrabalık strüktürleri ve çocuk yetiştirme yöntemleri
- Yerleşme örüntüleri, toprak bölünmeleri, toprak sahipliği ve tapu sistemleri
- Yiyecek alışkanlıkları
- Dinsel ve sembolik sistemler
- Statü belirtme, statü kurma yöntemleri ve sosyal kimlik
- Tavırlar ve sözsüz iletişim

- Bilişsel şema
- Mahremiyet, yoğunluk ve bölgesel davranış
- Konuttaki davranışlar ve davranış ağları
- Çalışma, kooperatifleşme, ortak iş yapma, ticaret (Aslan, 2000).

Turgut (1990) ise, konut oluşumuna etki eden kültürün öğelerini dört grupta incelemiştir:

- Çevresel imgeler: Dünya görüşleri, değerler ve ideallerin oluşturduğu imgeler bu gruba girer. İnsanların çevresel seçimlerinde, çevreyi değiştirmelerindeki kararları etkileyen, toplumsal kurallar ve paylaşılan ortak değerler, tercihler, kişinin çevresel deneyimi, bilgi, öğrenim, tutum ve değerlerin oluşturduğu imgelerle birleşerek önemli bir yer tutar.
- Dini inançlar: Dini inançlar, yasaklar, kutsal eşyalar ve dini törenler konut oluşumunda etkili olmaktadır.
- Aile yapısı, akrabalık norm ve kuralları: Toplumsal rol ve değerler bağlamında, aile kurumu, akrabalık sisteminin parçası olması nedeniyle, kültürel bir öğe olarak konut oluşumunda etkili olur.
- Konuta ait yaşam şekli: Toplumlara göre değişebilen, konut mekanlarının zaman içindeki kullanımı ile ilgili alışkanlıklar ve farklılıklar, konut içi yaşamı ve dolayısıyla konut oluşumunu etkiler.

Bireyin ve toplumun, sosyo-kültürel ve yapısal özelliklerinden bahsedildiğinde, “yaşam tarzı” kavramının varlığı karşımıza çıkar. Yaşam tarzı, çok yönlü ve karmaşık bir toplumsal olgudur. Tüketim biçimleri, yaşanan bölge ve oturlan konut, toplumsal etkileşim ve katılma türleri, boş zaman etkinlikleri, değerler, eğilimler, tutumlar ve zevkler; giyinme ve konuşma biçimleri; evlenme yaşı ve biçimleri ve daha pek çok olgu ve süreçler, yaşam tarzını belirler (Aslan, 2000).

Yukarıda bahsedilen modeller ışığında, çalışmada da, konut oluşumunda kültür etkisi, “yaşam tarzı” kavramıyla açıklanmıştır. Bu bağlamda, yaşam tarzı, toplumsal ve kültürel tüm olguların, etkileşim dahilinde oluşturduğu, bir mekanizmalar bütünüdür.

Aile yapısı, büyüklüğü, niteliği, evlilik biçimleri, ailenin sosyo-ekonomik durumu, aile içi ilişkiler ve akrabalık ilişki normları; gelenekler, örf ve adetler, dini inanç, tutum ve semboller;

etnik köken, pişirme ve beslenme alışkanlıkları, sanat-zenaat anlayışı ve malzeme kullanımı; statü ve sosyal kimlik, mahremiyet, egemenlik alanı ve kişisel alan gibi kavramlar, kültürün sosyal bileşenleri olarak, bu bütün içinde incelenebilir. Toplumsal yapının, siyasi ve hukuki bileşenlerinin ürünü yasalar ve siyasi kararlar, bu bütünün, düzenleyici ve denetleyici unsurlarıdır. Konut oluşumu, toplumsal yapının üst kurumlarının oluşturduğu değerlerin, doğrudan, insanı, ilişkileri ve nihayetinde, konutu etkilemesi bağlamında incelenmiştir. Bölüm 3.5'te, farklı kültürlerden örnekler incelenirken, insan eylemlerinin konuta yansımaları, bu bütünsel bakış açısıyla ele alınmıştır.

3.3 Toplumsal Bir Olgu ve Yaşamın Bir Ögesi Olarak Konut

İnsanlar, belirli bir kültürel edinim ve yaşam koşulları çerçevesinde, içinde yaşadıkları toplumdaki öğrendikleri kültürü içselleştirerek, duygu, davranış kalıpları ve yaşam şekilleri ile kendi öz çevrelerini oluştururlar. Bu öz çevrenin, fizik mekana yansımaları da, konut olgusuyla gerçekleşir. İnsanın, kültürel içerik ve toplumsal yaşamdan öğrendiği ve zaman içinde geliştirdiği kodlar, tercihler ve alışkanlıkların somut yansımaları, konutun kurgusunda, biçimlenmesinde ve bileşenlerinde görülebilir. Bu anlamda konut, insanla birlikte varolan, yaşayan ve anlam kazanan toplumsal bir olgu ve yaşamın bir ögesidir. Konutu, bu anlayışla ele almak, onu anlamlı ve incelemeye değer kılan özelliklerini incelemek açısından önemlidir. Bunun ne anlama geldiğini açıklamak için de, öncelikle, kültürel ve toplumsal bir olgunun ne olduğunu incelemek ve konutun toplumsal yaşamdaki yerini gözlemlemek gerekir.

Toplumsal niteliği, genellikle toplumda belirli bir yaygınlık gösteren ve toplum için az veya çok yararı olan, toplum için oluşmuş bütün fenomenleri belirtmek için kullanılmaktadır. Toplumsal fenomenlerin bireysel tezahürlerinin, aslında, kolektif durumu yeniden üretmeleri bakımından toplumsal bir boyuta sahip olduğu söylenebilir. Birey, bu doğrultuda tek başınayken davranacağından farklı bir şekilde davranır ve toplumun içinde olduğu için bu kolektif davranış ve düşünce kalıplarından etkilenir. Toplumdaki kolektif davranış ve düşünme kalıpları, sadece belirlediği eylemlere içkin bir öge olmak durumunda kalmaz, aynı zamanda ağızdan ağza tekrarlanan, eğitim yoluyla aktarılan ve hatta yazılı olarak korunan bir formül içinde kendisini sürekli gösterir ve ifade eder (Durkheim, 2008). Yani, bireyi aşkın bir şekilde onu etkileyen belirli toplumsal öğeler vardır ve bunlar bireyin uygulamalarına yansır.

Mills de, toplumsal olguyu bir bütün olarak çalışmış ve topluma bakarken kullandığı bütünsel yöntemi, sosyolojik imgelem olarak ortaya koyduğu sosyolojik düşünme yöntemiyle yani bütünlüklü düşünme yöntemiyle kullanmıştır [4]. Parsons'un da uyardığı gibi, bireyin

hayatının çoğu toplumsal yaşamın içinde geçer [4]. Toplumsal yaşama da hakim olanın kültür olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bireyin hayatının çoğu kültür tarafından şekillenmekteyken, bu durum konuta da yansır, dolayısıyla, kültür ve konut arasında ayrılması zor bir ilişki vardır. Doğa olayları, çevresindeki olayların dışında ele alındığında anlaşılabilir, çevresindeki koşulların dışında düşünülürse anlamsız bir şey haline gelir. Ancak, çevresindeki olaylarla kendisini kuşatan olayların, onu koşullandırdığı düşünülürse anlaşılır ve açıklanabilir (Politzer, 2003). Yani konut olgusunu da, yaşamdaki diğer olgularla bağlantılı düşünmek gerekliliği söz konusudur.

Mimari yapılar, yaşamın içinde yer alırlar, yaşamdan pay alırlar. İnsanla beraber yaşarlar ve insan yaşamına katılırlar. Böylece, mimari yapılar, pratik yaşamın gerçeği içine katıldıklarında, pratik yaşamda egemen olan nedenselliğe ve zorunluluğa da katılırlar ve sürekli değişimin, var olma ve yok olmanın belirlemesi içine girmiş olurlar. Bu yapı içinde mimari, hem maddesel hem de bir kültür varlığı olarak yaşama katılır (Tunalı, 2004). Mimarinin temel üretimlerinden olan konut olgusu da, toplumsal yaşamın bir parçası olarak, bu dinamik ve çeşitliliği olan bu yapının içinde yer bulur.

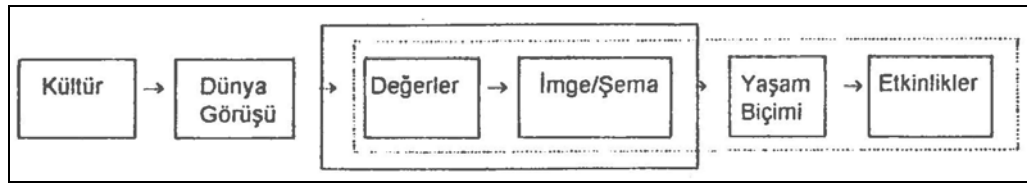
Kültürle ilişki içinde olan topluma bakarken yapıldığı gibi, bütüncü düşünmek, konuta bakarken de önemlidir, çünkü konutla ilişkiye geçmek gibi kişisel görünen bir durumun bile kültürel ve toplumsal olanla ilişkili olduğu bir gerçektir. Bu bağlamda konuta bakıldığında, toplumdaki kolektif düşünme ve davranış kalıplarını ve bireyin onları yansıtma biçimini görmemek mümkün değildir. İnsanların, konutlarını şekillendirirken, yalnız ve toplumdan ayrı bir durumdayken davranacaklarından daha farklı şekilde, toplumsal yaşam, davranış ve düşünme kodlarından etkilenmeleri normaldir. Konutun, kültürün bir ögesi olarak algılanmasının önemi de buradan gelir ki, bireyler konuta bu kültürü yansıtırlar ve bu kültürün özelliklerini konuta bakarak görmek mümkündür. Konut tasarımında da, kültürel özellikleri ve toplumsal olguları göz önünde bulundurmamak, insanların uygun bir yaşam şekillendirebilmesi açısından belirleyicidir.

Günümüz modern konut anlayışının, gittikçe tek tip bir üretim biçimini benimsediği bir gerçektir. Bu durum da, insanlar üzerinde bu denli etki sahibi olan kültürleri göz ardı etme riskini doğurur. Oysa kültür, toplumun sürekliliğini ve insanların bir arada sosyal ilişkiler dahilinde yaşamalarını sağlayan en temel toplumsal unsurlardan birisidir ve bu temel unsur, insanın neden sadece toplumsal olarak insan olabileceğinin de cevabını içermektedir (Akın, 2007). Bu sebeple, konutu kültürden bağımsız düşünmek zordur ve onu bu bağlamda algılamak önemlidir.

3.4 Konut Oluşumunda Kültür Etkisi

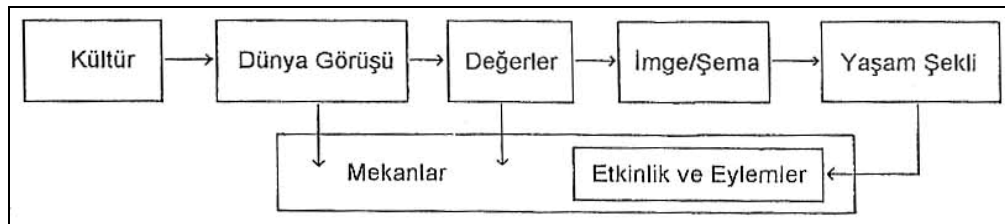
İnsanlar, gruplar halinde örgütlenirler. Aynı coğrafyasal koşullara karşı uzun süre, başa çıkma uğraşımı vermiş, tutarlı, dengeli, bütünlük arz eden, ortak değerleri, sanat, zenaat, beceri ve alışkanlıkları olan ve bunları çeşitli mekanizmalarla nesilden nesile aktarmış insan topluluklarına kültür denmektedir. Kültürlerin dünya görüşü, o gruba ait olduğuna inanan bireylerin hal ve hareketlerini, seçimlerini ve kararlarının sınırlayan bir takım ideallerini belirler. İnsan yapısı çevre de, toplumda kabul edilen davranışların izlerini taşımaktadır (Gür, 2000).

Kültürü sahiplenmek, insanların özelliklerini tanımlar, öte yandan, insanları, dilleri, dinleri, yemek alışkanlıkları, kuralları ve kültürün pek çok öteki ögesi açısından birbirinden ayırır. İnsanların çok sayıda karakteristiği, kültüre bağlıdır (Rapoport, 2004). Rapoport, toplumların karakteristik özelliklerini belirleyen kültürün, eylemlerle ilişkisini, kültür, dünya görüşü, değerler, imgeler, yaşam biçimleri ve etkinlikleri, yukarıdan aşağı doğru aşamalı olarak açıklamıştır (Şekil 3.1) (Gür, 1996).

Şekil 3.1 Rapoport'un dünya görüşü ve etkinlikler ilişkisi modeli (Gür, 1996)

Gür (1996) ise, Rapoport'un kültür-etkinlik ilişkisini mekan olgusuyla birleştirerek bir model oluşturmuştur (Şekil 3.2).

Şekil 3.2 Kültür-eylem-mekan ilişkisi modeli (Gür, 1996)

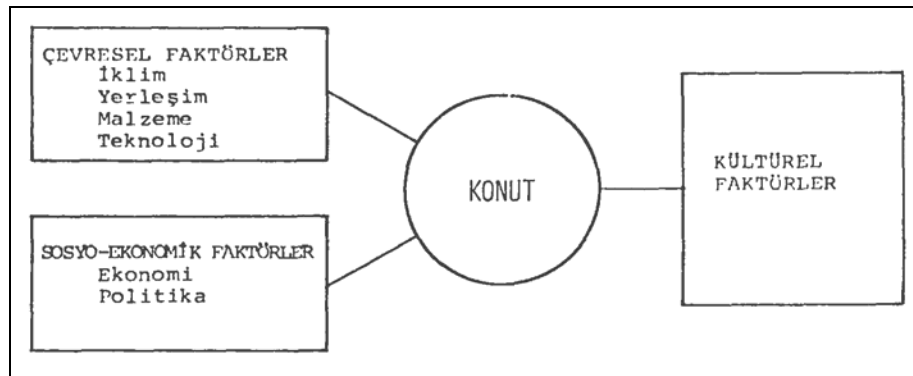
Konut, üzerinde bulunduğu toprak, su ve hava olayları ile fiziki doğayla, bitki, hayvan ve bunların ürünleri ile biyolojik doğayla, kullanıcı aracılığıyla da toplumsal çevreyle etkileşim içindedir. Konutların oluşturulması sürecinde, nasıl yapıları öğrenmek, çözüm yollarını

belirlemek ve aletler de teknolojiyi oluşturur. Bütün bu etkenlerin birleşmesi ile de konut oluşur; bunun yanında, aile büyüklükleri, gelenekler, ekonomi gibi kültür ve kültürü oluşturan bileşenler bir araya gelince, her toplumda, kendi karakteristik özellikleri doğrultusunda farklılık gösteren konutlar meydana gelmektedir (Aslan, 2000).

Rapoport (1969), bir binayı, biyolojik yapı, sosyal organizasyon, dünya görüşü, yaşam şekli, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlar, kişi ve grup ihtiyaçları, fiziksel ihtiyaçlar gibi bileşenleri ile insan; iklim, yerleşim, malzeme, teknoloji gibi bileşenleri ile fiziksel çevre arasındaki etkileşim olarak nitelendirmiştir. Ayrıca, Rapoport, evin, biçimsel ve mekansal oluşumunda, belirleyicilerin toplumsal ve kültürel etmenler olduğunu, buna karşılık, iklim, malzeme, yapım yöntemleri ve teknoloji gibi fiziksel etmenlerin ise, sadece, değiştirici bir rol oynadığı sonucuna varmıştır (Akıncı, 2000).

Sınırlı coğrafi bölgeler içinde kalan konutların düzen benzerlikleri, orada yaşam sürdürmek için, çevreye uyum yapmakta kullanılan belli stratejilerin ve rutin hale gelmiş yaşam biçimlerinin benimsenmiş olduğuna işaret eder. Bir bölgenin yerli halkının o bölgedeki tasarım seçimleri, onların ideallerinin, imgelerinin ve değerlerinin, davranışlarına olduğu kadar, fiziksel çevrelerine de yansımalarıdır (Gür, 1996).

Konut oluşum sürecinde, çevresel ve sosyo-ekonomik faktörler, kültür bileşenleri ve bina formu arasında dönüşümsel bir ilişki bulunmaktadır (Şekil 3.3) (Turgut, 1990).

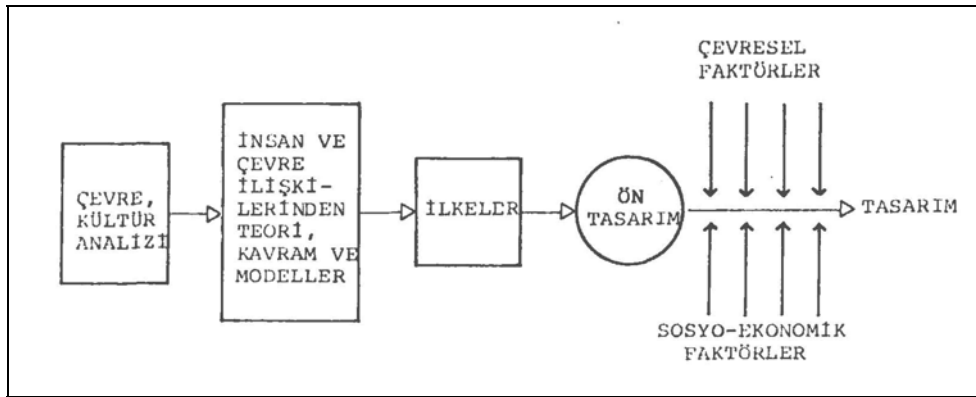

Şekil 3.3 Konut oluşumuna etki eden faktörler (Turgut, 1990)

İnsanların, yaşam tarzları, davranışları, mobilya tasarımları, ev ve bahçe tasarımlarındaki değişikliklerin temel kaynağı kültürdür. İnsanların, yemek yeme, pişirme, uyuma, alışveriş ve hatta korunma ihtiyaçları da, yaşam tarzları ve değer yargıları ile ilişkilidir. Bu durumların konuta yansıtılması yönünde, şunların bilinmesi gereklidir:

- Etkinliğin tanımı
- Yapılış biçimi ve nerede yapıldığı
- Beraberinde başka etkinliklerin yapılıp yapılmadığı
- Sembolik ifade ve anlamın varlığı (Ünlü, 1998).

Turgut (1990), tüm bu faktörlerin konut oluşumuna ve tasarımına etkisinin, belirli bir süreç içinde farklı aşamalarda gerçekleştiğini belirtmiş ve bu yönde bir model oluşturmuştur (Şekil 3.4).

Şekil 3.4 Konut oluşumuna etki eden faktörlerin tasarım süreci ile ilişkisi (Turgut, 1990)

Bu bağlamda, konutun kültüre özgü olması dolayısıyla, Rapoport'un, kültür ve çevre arasındaki uyumu sağlamak için önerdiği şu ilkeler dikkate alınmalıdır:

- Bireylerin içinde bulunduğu grupların her birinin, farklı karakterleri, yaşam tarzları, davranış kuralları, imgeleri, tercihleri ve biliş şemaları vardır ve bunların bilinmesi gereklidir.
- Her grubun, iletişim ve mahremiyet gereksinimleri ve anlayışları bilinmelidir.
- Yer, konut ve objelerle anlatılan, statü sembolleri, toplumsal kimliğin ortaya konması bakımından bilinmelidir.
- Farklı etkinlik sistemleri, zaman içindeki ve bölgesel davranışlara etkisi bilinmelidir.
- Toplumsal ilişkiler ve onların çevrenin oluşumuyla olan bağları, etkileşim sıklıkları bilinmelidir (Ünlü, 1998).

3.5 Konut-Kültür İlişkisinin Farklı Kültürlerden Örneklerle İncelenmesi

Farklı gruplar, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik özelliklerine göre, konutlarını farklı biçimlendirir ve kullanırlar. Vitruvius (2005), bu durumla ilgili şunları söylemiştir:

“Kırsal üretimle ilgili ticaret yapanların, giriş avlularında, tezgahlar ve dükkanlar, evlerinde de mahzenler, tahıl ambarları, kiler vb. bulunmalı ve bunlar süslü bir güzellikten çok, ürünü korumaya yönelik olmalıdır. Sermaye sahipleri ve geliri bol çiftçiler için, epeyce rahat, görkemli ve hırsızlığa karşı güvenli bölümler yapılmalıdır; avukatlarla hatiplere, daha güzel toplantılar yapabilmek için, daha geniş, yurttaşlarına sosyal hükümlülükleri olan yargıçlar veya yüksek mevkilerde olan rütbeli kişilere, debdebeli giriş avluları, son derece geniş atrium ve sütunlu avlular ve içlerinde, bol gezinti yerleriyle, bahçeleri bulunan, soyluluklarına yakışır haneler yapılmalıdır.”

Amerika’da yapılan bir araştırma da, farklı sosyo-kültürel geçmişe sahip kişilerin, ev ortamlarının da farklı olduğunu göstermiştir:

- Ev ortamı kimliğin bir simgesi olarak kullanılmaktadır.
- Farklı sosyo-kültürel gruplar, mekanı farklı kullanmaktadır.
- Ev ortamı, kişisel özellikler kadar, sosyal sınıfa, değerlere ve etniğe de karşılık gelir.
- Ev ortamı, bireysel ve aile kimliklerine ilişkin, sosyal ve kültürel değerleri yansıtır (Örer,2002).

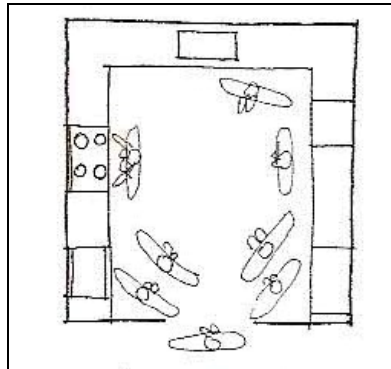
Konutun biçimlenmesinde ve mekan organizasyonunda, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik özelliklerin izlerinin, yaşam tarzının ve eylemlerin kültürlere göre değişen şekillerinin nasıl yer bulduğu gözlemlenebilmektedir.

Örneğin; aile yapısı ve evlilik biçimlerindeki farklılıklar, ortaya çok farklı konut biçimleri ve kullanımları çıkarmaktadır. ABD Utah’ta, Mormonlar arasında, çok eşli aileler vardır. Bu durum, çok sayıda yatak odası zorunluluğunu doğurmaktadır. Örneğin; 10 yatak odası, 7 banyo, 2 mutfak, 2 çocuk bakım odası, 2 çamaşır odası ve 1 okul odasının olduğu bir ev bulunmaktadır. Bu durumda, aile boyu mekan önem kazanmaktadır (Rapoport, 2004). Brooklyn’deki Hasidik Yahudi topluluğunda ise, bu toplumun aile yapısı nedeniyle, ev büyüklüğü özel bir düzenleme gerektirmiş, ön cephe-yol mesafeleri ve arka bahçeler azaltılarak, arazinin %65’i konutlara ayrılmıştır. Aile, zaman içinde değiştiğine göre, birçok değişiklik ve ekleme yapmak da gerekmektedir (Rapoport, 2004). Çok eşliliğin yaygın

olduğu, Afrika kültüründe de erkeğin, kendi evi yoktur, farklı günlerde farklı bir eşinin evine gider ve o ev kendi evi olur (Rapoport, 1969). Bochner, aile yapısının ve kültürel değerlerin, Asya kültürlerinde de, konutların iç mekan düzenlenmesindeki önemini ortaya koymuştur. Bochner'e göre, ebeveynlerin uyuma bölümlerinin, kutsal bölümün hemen yanında yer alması, anne-babanın domine edici rolünün görüntüsüdür, kız çocuklarının uyuma bölümlerinin, mutfak ve yemek yeme mekanına yakın olmasını ise, onların, yemek hazırlamadaki sorumlu rolünün yansımasıdır (Turgut, 1990).

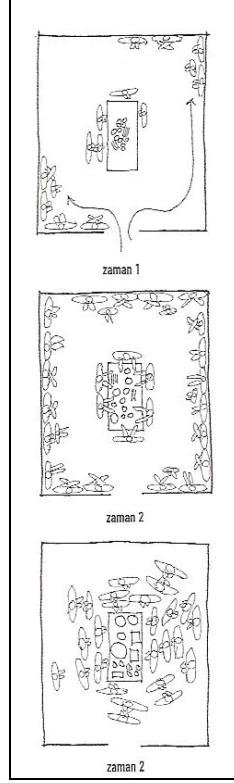
Aile içi ilişkiler ile sosyal ilişkiler de, konutun biçimlenmesinde etkilidir. İtalya'da, geleneksel burjuva konutunda, özel ve kamusal mekanlar ayrımı çok güçlüdür. Mutfak, yatak odaları ve aile yaşam alanı dışındaki resmi nitelikli sosyal alanlar, misafir kabul salonu, yemek salonu, resmi yaşama alanı, çalışma odası, kütüphane gibi, son derece spesifik roller üstlenmektedir. Geleneksel halk konutunda ise, çocuk odası dahi yoktur, çünkü çocuk, küçükken ebeveyni ile birlikte yatar, büyüyünce yemek odasında barınır. Vaftiz, düğün gibi törenler ve bayram yemekleri için bu evlerde, yemek odaları büyük tutulmaktadır. Modern evlerde ise, çok amaçlı salon büyük tutulmakta, konuktan çok, aile tarafından kullanılmaktadır. Bu evlerde, özel-kamusal alan ayrımı zayıf olmaktadır (Gür, 2000).

Beslenme alışkanlıkları da etkili bir faktördür. Mutfaklar, Kenya'da olduğu gibi, gizli oda olarak adlandırılıp gözlerden uzak yapılabilir, ya da Porto Rico'daki gibi karşılıklı sosyal bir eylem, misafir ağırlama ve eğlendirme eylemlerine de yönelik olabilir. Örneğin; Porto Rico'da büyük mutfak ihtiyacı vardır. Yemek pişirme eylemi, misafirlerin önünde yapılan, kadınlar arasında hiyerarşik bir statü sembolü oluşturan bir eylemdir. Pişirme, gösteri halini alır ve eylem sırasında gösterilen çaba vurgulanır. Böylece, grup hoşça vakit geçirmiş olur. Ayrıca, kullanılan büyük mutfaklarda bulunan çok sayıda alet de, statünün gerçekleşmesine yardım eder (Şekil 3.5) (Rapoport, 2004).

Şekil 3.5 Porto Ricolular'ın yemek pişirme eylemi (Rapoport, 2004)

Apaçilerde de, topluca yenen yemekler, kültürel ve sosyal olarak çok önemlidir. Gelen misafirler, odanın çevresinde otururlar, aralarında çok mesafe vardır ve ses çıkarmadan birbirlerini izlerler. Toplumsal etkileşime imkan vermek için büyük mekanlar gereklidir. Bir hoşgeldin işareti olarak, kadınlar yemeği hazırlamaya başlarlar. Yemek servis edildiği zaman, insanlar masanın etrafında toplanırlar ve konuşma başlar (Şekil 3.6) (Rapoport, 2004).

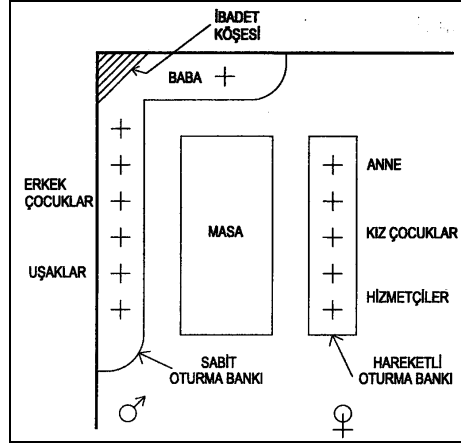
Şekil 3.6 Apaçiler'de yemek hazırlama ve yeme eylemi (Rapoport, 2004)

Geleneksel Türk Evi'nde de, yemek yeme eylemi yerde gerçekleşmektedir. Buradaki geleneksel düşünce tarzı, göçebe tarzından çıkmış ve rahat yemek yiyebilme alışkanlığıyla da pekiştirilmiştir (Şekil 3.7). Göçebe yaşam anlayışından kaynaklanan pratik düşünce tarzının devamlılığı, Anadolu'da halen devam etmektedir (Akıncı, 2000).

Şekil 3.7 Türk Evi'nde yer sofrası [5]

Pişirme, bazı durumlarda, din olgusundan da etkilenebilir. Örneğin; Hindistan'daki saflık yasaları, mutfağın öteki mekanlarla ilişkisini etkiler. Ortodoks Yahudilik'te, sütle etin ayrı tutulması gerektiği için, mutfaklarda her aletten ikişer tane bulunur. Çokeşli Mormonlar'da da, her biri bir eşe ait olmak üzere, çok sayıda mutfak vardır (Rapoport, 2004). Yapılan bir çalışma, yemek yeme mekanındaki hiyerarşik düzenin, nasıl dinsel öğeleri odak olarak oluşturduğunu göstermektedir (günümüz İsviçre'sinde hala bu düzene rastlanmaktadır) (Şekil 3.8) (Örer, 2002).

Şekil 3.8 Batı ve Orta Avrupa'daki bazı bölgelerde oturma düzeni (Örer, 2006)

Dini inançların ve geleneklerin de, konut oluşumunda etkileri önemlidir. Bu öğeler, malzeme kullanımı ve yapı türüne de etki edebilir. Buna örnek olarak, Geleneksel Türk Evi verilebilir. Türkler, yapıları gereği, içe dönük, mütevazı, gösterişten uzak ve dünya görüşü itibarıyla, dünya malının geçiciliğine inanmış kişilerdir. İç avlulu, geçici malzeme olan ahşaptan yapılmış, rasyonel ve sade Türk Evi buna örnektir. Konutun tamamen bitirilmediği ve sonraki kuşakların da bazı katkılarda bulunmasının istendiği bilinmektedir (Akıncı, 2000).

Din olgusunun bir başka etkisi de, Geleneksel Çin evlerinde görülür. Burada, tanrıların kağıt sembolleri, evi korumak üzere, kapıların üzerine asılmakta, evin en önemli odasında, çeşitli dinsel ritüellerin yapıldığı bir mihrap bulunmaktadır (Turgut, 1990). Japon Evi'nde de, din etkisinin yansımaları görülebilmektedir ve Zen inancına göre mekanlar, saf, doğa ve insan ölçülerine uyumlu ve gereksiz tüm ayrıntıdan arındırılmış olarak düzenlenmiştir. Her türlü dekoratif detay ve karmaşıklık ortadan kaldırılmıştır. Fonksiyonu olmayan hiçbir obje, böyle bir mekanda yer almaz. Renkler, mümkün olduğunca göze batmayan nötr renkler ve tonlardır. Tüm mobilyalar ve kumaşlar, ahşap, paslanmaz çelik, deri, mermer gibi doğal, saf ve parlak malzemelerden seçilir (Şekil 3.9) (Aras, 2005).

Şekil 3.9 Bir Japon Evi iç mekanı [6]

Geleneklerin ve törelerin konut mekanına önemli ölçüde yansımaya, Japon Evi örnek olarak verilebilir. Japon törelerine göre, aile reisi öldüğü zaman, evin boşaltılması zorunludur ve her evlenen çifte, yeni bir mekan sağlanması gerekliliğine dayanan bir inanç vardır. Bu törelerin etkisiyle, norm haline gelen geçici mekan kavramı, evlerin büyüklüğünü ve yapı sistemini etkilemiştir. Ahşap yapı sistemi bu kavramın mekana yansımasıdır (Şekil 3.10) (Turgut, 1990). Ayrıca, mümkün olan en hafif, en geçici malzemedan yapılma bir zar çerperle sınırlı çay evi mekanı da, Japon kültüründe, sadeliğin, arınmışlığın, alçakgönüllülüğün ve aynı zamanda mükemmellik duygusunun ortamı ve aracı olarak, gelenek ve inançların yansımasıdır. Bu mekan, içselliği ve doğu bilgeliğinin farkını, en açık bir biçimde ortaya koyar. Tüm Doğulu varlık tasavvurlarını, bu maddesellikten olabildiğince arınmış içsel ortam en mükemmel biçimde özetlemektedir (Yücel, 1992).

Şekil 3.10 Ahşap bir Japon Evi görünüşü [7]

Din olgusunun mahremiyet anlayışına ve konuttaki yansımaya da etkisi vardır. Bu etki, ailenin iç yaşantısının yabancıardan gizlenmesi ve aile bireyleri arasında ve çeşitli toplumsal

durum ve konumlarda, farklı cinsiyetten olan kişilerin bir arada bulunmasına getirilen sınırlamalar şeklinde, İslamiyet'in Geleneksel Türk Evi'ndeki yansımaları olarak gözlemlenebilir. Ancak, Türk Evi'ndeki mahremiyet, sadece İslamiyet'ten değil ve Orta Asya inançları ve Göçebe yaşamına dayanan içe dönüklük kavramından etkilenerek konutu biçimlendirmiştir. Örneğin; gusulhane, İslam kültüründe, yıkanma eyleminin diğer aile bireylerinden gizliliğinin çok önemli olduğunu vurgular. Aile reisi ve onun erkek konuklarına ayrılan başoda kavramı (Şekil 3.11), aile bireyleri dışında, kadın ve erkeğin bir arada bulunmaması gerektiği durumlar için yapılan bir uygulamadır (Gür, 1996).

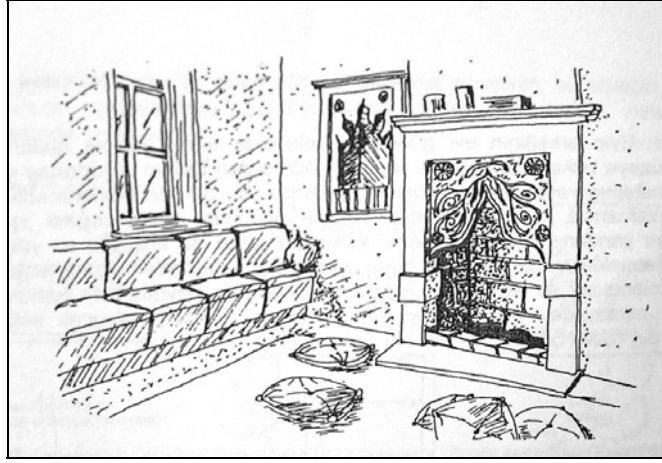
Şekil 3.11 Bir başoda görünüşü [8]

İslam dininde mahremiyet kavramının, toplumda, içe dönük bir yaşam olarak kendini göstermesi, Geleneksel Türk Evi'ne, giriş katlarda daha küçük pencereler ve kafes sistemi ile yansımıştır. Aile içinde kadın, gelen erkek misafirlere görünmeyerek mahremiyetini sağlar. Evde oluşturulan haremlik-selamlık buna örnektir (Akıncı, 2000).

Geleneksel Çin Evi'nde, aile üyelerinin, egemenlik alanı ayrımları da, çok net bir şekilde izlenebilir. Bir konuk odasını içine alan giriş avlusu, duvarlarla ailenin egemenlik alanından ayrılmıştır. Ailenin egemenlik alanı da, kendi içinde, aile reisinin, ev kadınının ve hizmetçinin bölümleri olarak odalara ayrılmıştır. Geleneksel Türk Evi'nde de, konuk odası, aile reisinin odası belirlenmiştir. Hatta yükleneceği işlevlere göre, mekan, parçalarına ayrılmış, aile reisinin, konukların, hizmetçilerin bulunacağı alanlar belirlenmiş ve özelliklerine göre biçimlenmiştir (Örer, 2002).

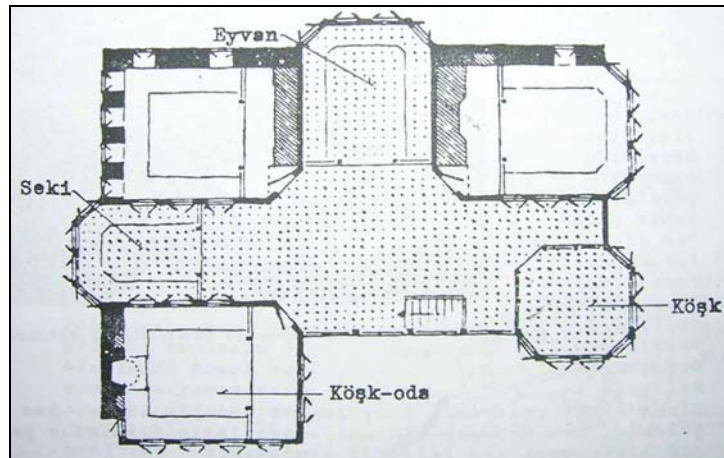
Kişisel mekan kavramı, Doğu Karadeniz Bölgesi evinin biçimlenmesinde büyük etkindir. Odalar ve oturma yerleri, insanın rahat görme ve işitme sınırlarını gözetken ölçülerde ele alınmış, sabit oturma yeri olan sedir, pencere kenarına yerleştirilmiştir, ayrıca, taşınabilir

minderler ise hareket ettirilerek, kişiler arasındaki uzaklıklar ayarlanır (Şekil 3.12) (Gür, 1996).

Şekil 3.12 Türk evinde esnek donatı olarak minder kullanımı (Gür, 1996)

Aile üyelerinin, ev içinde, kendilerine özgü mekan ve mekan parçaları üzerinde denetim elde etmek ve birbirlerini rahatsız etmeden faaliyetlerini sürdürmek istemeleri, köşk-odayı (başoda), bağımsız odaları, sofada seki, eyvan ve köşklere oluşturmuştur. Bu mekan ve mekan parçalarının büyüklükleri, konut bölgesi içindeki yerleri ve birbirleriyle olan ilişkileri o mekan veya mekan parçasının kullanıcılarının, aile içindeki statüsüne, görevine ve aile üyeleriyle olan ilişki bağına göre belirlenmiştir. Örneğin, aile reisinin odası olan köşk-oda konutun en değerli bölgesine yerleştirilmiştir (Şekil 3.13) (Kızıl, 1978).

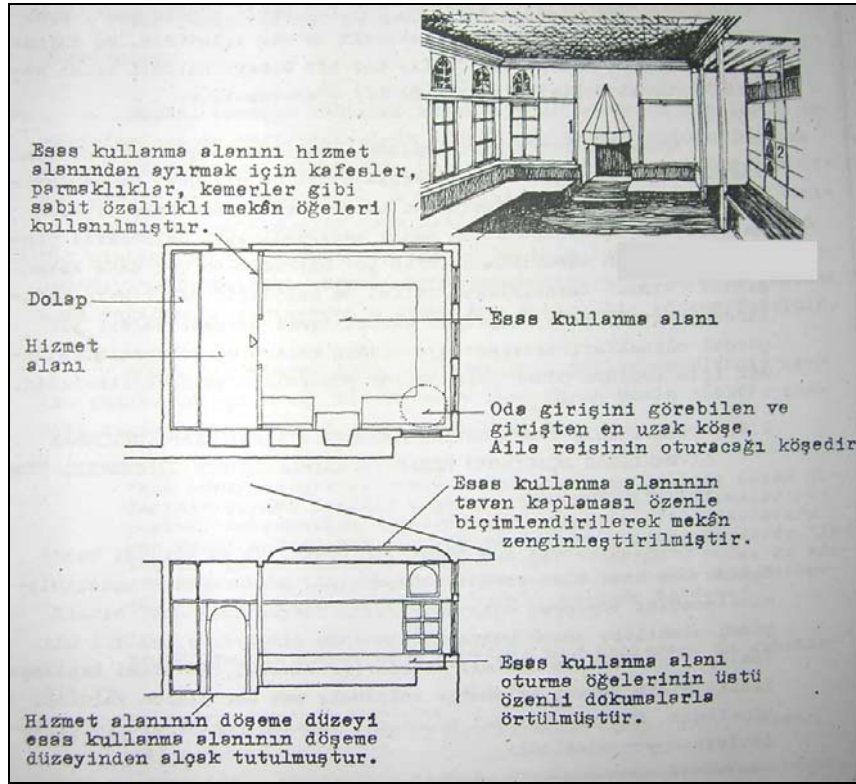

Şekil 3.13 Türk evinde mekan organizasyonu (Kızıl, 1978)

Kişileştirme kavramı da, kültüre göre farklılık göstermektedir. İtalyan evi, baskın bir biçimde, yemek takımlarıyla dolu büfeler, vitrinler ve diğer aksesuarlarla, yemek yeme eylemi

etrafında örgütlenmekte, bu durumda, zeminde ağır donatı ve dekorasyon seçilmekte, duvarlar duvar kağıdı ile kaplanarak, sade ve kurallı olan donatı örgütlenmesi, ağır duvarlarla zenginleştirilmektedir. Diğer yandan, Fransız evi de, çoğunlukla sohbet ağırlıklı donatılmaktadır. Ağır antik parçalar kullanıldığında, sade ve simetrik örgütlenmeler, okunmayan gösteriş amaçlı kitapların saklandığı raflar, boş ve sade duvarlar tercih edilmekte ve böylece estetik bir denge elde edilmektedir (Gür, 2000).

Yukarıda bahsedilen, Geleneksel Türk Evindeki baş oda kavramı, ayrıca, toplum içinde statüye önem verme ve büyüğe saygı gibi değerlerin, konut mekanına yansımalarıdır. Mekan ve mekan parçalarının sabit özellikli mekan öğeleri de toplumsal ilişkiye, statüye göre düzenlenmiştir. Odaların asıl kullanma alanının, döşeme düzeyi, hizmet alanı olan seki altının döşeme düzeyinden yüksek tutulmuştur. Esas kullanma alanı ile hizmet alanı arasındaki ayrımı güçlendirmek için, kafesler, parmaklıklar, dikmeler, kemerler gibi sabit özellikli mekan öğeleri kullanılmıştır. Esas kullanma alanının tavan kaplaması özenle biçimlendirilerek mekan zenginleştirilmiştir. İç ve dış ilişkilerin yoğunlaştığı pencere ve duvar kenarlarına yerleştirilen sedirler, hem döşemeden yükseltilmiş, hem de, üzerlerindeki döşeme örtüsü, özenli dokumalarla farklılaştırılmıştır (Şekil 3.14) (Kızıllı, 1978).

Şekil 3.14 Statü kavramının Türk evindeki etkisi (Kızıllı, 1978)

Görüldüğü gibi konut, bir statü ve kimlik belirtme özelliği de taşır. Statünün belirlenmesinde malzeme kullanımı da önemlidir. Malzemelerin sosyal anlamı, sosyal kimliğin tanımlanmasında kullanılır. Gelişmekte olan birçok ülkede, geleneksel malzemeler taşıdıkları geleneksel anlam nedeniyle reddedilmekte, dolayısıyla, zavallı ve standart dışı olarak görülmektedir. Bazı gelişmiş ülkelerde, ahşap binaları tuğlayla kaplamaya vardırarak kadar bir statü farkı vardır (Rapoport, 2004).

Konut donatıları da statü aracı olarak kullanılır. Üst sınıfın ev içi kültürünün ve aile hayatının dönüşümü sonucu, Avrupa kültürü, sofrada adabı, beğenileri ve burjuva terbiyesi, 1839'da yapılan Tanzimat reformlarından itibaren, İstanbul'un ticari ve bürokratik seçkinlerinin evlerine nüfuz etmiştir. Eğitimli Osmanlı bürokrat, aydın ve subaylarının "Avrupaileşmesi" ve bunun, yaşama, giyinme, evlerini döşeme ve halk arasına çıkma tarzlarındaki yansıması, Türk modernleşmesinin çok önemli kültürel teması olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde, üst sınıf evlerin içleri, kozmopolit bir kültürler ve beğeniler karışımı sergilemiştir (Bozdoğan, 2002). 18. yüzyılda başlayarak 19. yüzyılda da devam eden bu batıya öykünme anlayışı sonucu, İstanbul da, batı kültürlerinden etkilenecek mekansal değişime uğramıştır. Avrupalı olma çabaları, konut biçimine ve konutun döşenişine yansımış, bürokratlar, yeni bir yaşam anlayışı geliştirmişlerdir. Batı'da kullanılan karyola, masa ve konsol gibi ev eşyaları kullanılmaya başlanmış, aile bireylerinin mekansal davranışı farklılaşmıştır. Bu değişme, konut biçimine yansımış, yeni yaşam tarzı, konak tipindeki konutları ortaya çıkarmıştır (Şekil 3.15) (Dener, 1994).

Şekil 3.15 Yeni yaşam tarzı konak tipi konut [9]

Konut, kimlik ifadesi olarak da görülür. Almanya’da, Türkler’in oturduğu apartmanlarda, ön bahçelerdeki bitkiler ve bunların düzenleniş biçimi, kimliği belirtmek için kullanılır. Çitler, perdeler ve öteki elemanlar da bu amaçla düzenlenir. Güneybatı ABD’de ise, özel bir ev görünümü, Meksikalı Amerikalılar’ı belli eder. Bu kültürel manzaranın elemanları, boş bırakmak yerine, öndeki mülkiyet sınırını belirleyen parmaklıklar kullanmak, yer yer dinsel objeler koymak ve ev cephelerini özel ve çok parlak renklerle boyamaktır. Hindistan’ın Müslüman evlerini belirlemek için de, parlak renkli boyalar kullanılmaktadır (Rapoport, 2004).

Konutta, ayrıca, siyasi anlamlar da yatmaktadır. Cumhuriyet ideolojisinde, Jön Türk döneminden beri gelişmekte olan, yeni aile, evlilik ve çocuk yetiştirme anlayışları, özellikle, Batılılaşmış biçimsel ifadelerle dile getirilmiş, kendilerinden önceki hareketlerden radikal bir biçimde kopulduğu iddia edilmiştir. Mimari ve iç mekan tasarımı, doğaları gereği, bu gündemin ayrılmaz parçaları olmuşlardır. Yeni, modern ve Batılı bir ev içi kültürü oluşturmak 1930’ların temel takıntısı haline gelmiştir. Modern kent hayatının, daha geniş bağlamı içinde, ev fikrinin kendisi bile, kusursuz bir Cumhuriyet kavramı olarak sunulmuştur. Bu anlamda konut, yeni bir ideolojik yükü temsil etmiş ve bir medeniyet taşıyıcısı işlevi görmüştür. Siyasi ideoloji, ilerici bir Cumhuriyet modeli oluşturma yolunda, kadının kazandığı yeni statüyü de, “aile yuvası” imajı ile birleştirerek kullanmıştır. İdeal aile yuvası imajı, yuvayı yapan kişi sıfatıyla, kadını sahip olduğu beceriler tarafından zevkle ve ekonomik biçimde düzenlenmiş olan, güzel, rahat, sade ve pratik modern ev imajı olmuştur. Bir yazlık köşk tasarımı yayımlayan bir aile dergisinde denildiği gibi, işten eve dönünce, “zarif zevcesi ve güzel çocuğuyla taraçada yemek” yiyebilecek olan kocanın “başını rahatça dinleyebileceği” bir yer haline gelmiştir (Bozdoğan, 2002).

Siyasi ideolojilerin etkisinin bir başka örneği de, devletlerin kültürel farklılıkların yönetilmesi ile ilgili verilebilir. Singapur’un Müslüman, Çinli ve Hindu nüfusu arasındaki yaşam tarzı farklılıkları, apartman tasarımının çoğu yanı üzerinde de etkili olmaktadır. Ancak, çokkültürlülük politikasını benimsememiş Singapur’da, standartize edilmiş apartmanlar, evin halka uymasını değil, halkın kendisini eve uydurması zorunluluğunu kabul eder. Siyasi görüşlerden ötürü, bu üç grup için yapılacak evlerin birbirine benzemesi gerektiğine inanılır. Öte yandan, Kanada, kültüre özgü evlerin yapımını teşvik etmektedir. Çinli ve Vietnamlı sakinlerin yaşam tarzlarından ve eylemlerinden çok özgül konut gereksinimleri ortaya çıkmıştır (Rapoport, 2004).

Etnik köken de, konutların düzenlenmesinde etkili olmaktadır. Örneğin; Britanya’da, Çinli ve Bengladeşliler’in farklı kültürel yapıları, etnik konut yapımında, farklı koşullar ele alınmadan belirlenen maliyete ek olarak, dikkat gerektiren başkaca durumlar ortaya çıkarmıştır. Çinliler, yemeklerini, daha iyi kontrol edilebilen gazla pişirmeyi tercih ederler. Ancak, Britanya’da, çok katlı binalarda, gaz kullanılmasına izin verilmez. Çin mutfaklarında, yiyecek depolamak önemlidir, bu da, daha geniş mutfaklar gerektirmekte, dolayısıyla maliyet artmaktadır. Pişirme yöntemleri, bol miktarda bahar ve yağ kokusu çıkarmakta, bu da, çok gelişmiş aspiratörler kullanımını zorunlu kılmakta ve maliyet yine artmaktadır. Bunlara ek olarak, simgesel nedenlerle, özel renklere ve pencere biçimlerine ihtiyaç vardır ve Britanyalılar arasında olduğundan daha üst düzeyde sosyalleşme görülür ve özel mekansal gereksinimler doğurur. Bu da, maliyeti arttırmaktadır. Bengladeşliler’de ise, pişirme yağlarının ve baharatın kullanılışı, kalabalık ev halkını ve çok sayıda misafiri doyurma ihtiyacı daha fazla buharlaşmaya, dolayısıyla özel ve büyük aspiratörlerin kullanılmasına neden olmaktadır. Paketlenmiş büyük ürünlerin depolanması için mutfakların da geniş tutulması zorunludur. Kalabalık aileler de, başka mekansal karışıklıklar yaratmaktadır. Dinsel nedenlerden ötürü, kadınlar ve erkekler için ayrı yemek yeme mekanlarına gerek vardır. Kadınların, erkek misafirlerin önüne çıkmasını engelleyen mahremiyet kavramı da, mekan örgütlenmesinde, özel formlara gerek duyar. Abdest alma zorunluluğu da, banyo ihtiyaçlarında özel düzenlemeler gerektirmekte, bu da yine maliyeti arttırmaktadır (Rapoport, 2004). Yani, etnik farklılıkların, ekonomik sonuçlar da doğurduğu görülmüştür.

Etnik farklılıkların konuta yansımalarına bir örnek de, ABD’den verilebilir. ABD’deki, İtalyan ve İrlanda kökenli Amerikalılar arasında yapılan çalışma sonucunda, farklı değerlere ulaşılmıştır. Sosyo-ekonomik yapı ve din bakımından benzerlikler bulunmasına rağmen, pek çok yönden farklılık bulunmaktadır. İtalyanlar, daha ifadeci, çok konuşkan iken, İrlandalılar, içe kapanık ve geleneksel, biçimsel ve gösterişsiz bir hayat tarzına sahiptirler. İtalyanlar, çeşitlilik ve değişkenlikten hoşlanırken, İrlandalılar, tekbiçimliliği ve basitliği benimsemişlerdir. İrlandalılar, kendilerini, grubun bir parçası olarak düşünür ve evlerini, tüm çevrenin bir parçası olarak dekore ederler. Bu bölgedeki evler, kırmızı tuğlalı ve beyaz süslemelidir. Beyaz pervazların, beyaz pencere denizlikleri ve beyaz panjurların bir araya gelişi, İrlanda’ya özgü basitliği ve sadeliği simgelemektedir. İtalyanlar ise, kendi değerlerini ve kişiliklerini vurgulayan cepheleri benimsemişlerdir. Merdiven ve pervazların bitimlerini özel tuğla ile yapmışlardır. Ön cepheye, renkli tenteler ve pencere kafesleri eklemiştirler. Ön cephe, evin kişiliğini yansıtır. İtalyanlar, kendilerini evleriyle ifade etme gereğini duymaktadırlar (Örer, 2002).

Konut oluşumunda, yaşam şeklinin etkileri de oldukça belirgindir. Örneğin, Japon Evi'nde, yerde bağdaş kurarak oturma biçimi, mekanın biçimlenişinde etkili olmuştur. Yerde oturma, aynı zamanda kullanılan yer kaplama malzemesini de etkilemiştir. Japon odasının en büyük özelliği de, bu sebeple, zeminin, tatami (saz, saman hasır)'den yapılmış olmasıdır (Şekil 3.16) (Yeler, 2004).

Şekil 3.16 Japon Evi'nde iç mekan ve tatami döşeme [10]

Asya'da olduğu gibi, Türk Evi'nde de, oturmanın yerde bağdaş kurarak, diz çökerek gerçekleştirilmesi ve yatma eyleminin de yerde olması, zeminde, halı kullanılmasını gerektirmiştir. Döşemeye serilen, yumuşak özellikteki halı ve kilim üzerinde rahatça yürünebilmektedir. Günlük işler, bu örtü üzerinde yapılmaktadır. Ayrıca, Türk Evi'nde, oturma alanları, dışa dönük olarak odanın yanlarına çekilmiştir. Bu durum, pencerelerin parapet yüksekliğinin, sedirlerin yüksekliğine göre belirlenmesine yol açmıştır (Şekil 3.17). Pencere düzenlerini oluşturmasının yanında, yapıdaki cumbalar da bu oturma şeklinden kaynaklanmıştır. Sedirler, genellikle, yapıya bağlı olarak ve taşıyıcı döşemeye birlikte çözülmüştür (Yeler, 2004).

Şekil 3.17 Türk Evi'nde sedir oturma [11]

Görüldüğü gibi, konutun, kültürel yapı ve toplumsal yaşamın bir parçası olması sebebiyle, insanların konutta yaşama şekillerine, bu öğeleri yansıtırma eğilimi doğal bir süreçtir. Her sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik grup, farklı özelliklere ve edinimlere sahip olduğundan, bunları, konuta da farklı şekillerde yansıtmaktadırlar. Bu bağlamda, kültürel dinamiklerin konut oluşumunda önemli bir yer teşkil ettiği ve kültürlere göre farklılaşan mekanizmaların dikkate alınması gerektiği söylenebilir.

3.6 Konut Oluşumunda Kültür Etkisinin İhmal Edilmesi Durumu Üzerine Birkaç Gözlem Örneği

Kültür, insan yaşamının her aşamasında, kural ve öğretiler sistemi ile yer alarak, yönlendirici ve yol gösterici bir etki ile var olmaktadır. Rapoport'a (2004) göre de, kültürün amacı, işlerin nasıl yapılması gerektiğini gösteren çeşitli kurallar aracılığıyla bir yaşama tasarımı sağlamasıdır. Konut oluşumunda da bu "yaşama tasarımı", kültürel birikim ve toplumsal yaşam etkili olmaktadır.

İnsan, yaşadığı konutla, kültürel değerlerin ve toplumsal kurumların etkisi altında ilişkiye girmekte ve konutu bu çerçevede şekillendirmektedir. Ancak, çoğu zaman, konut, salt fiziksel bir olgu ve barınma aracı olarak görülmekte, tasarımda, kültürel özellikler dikkate alınmamaktadır. Mark Twain, tasarımda, kültürün ihmal edilmesiyle ilgili olarak, "Tasarımda kültür hava gibidir. Herkes hakkında konuşur ama kimse bir şey yapmaz." demiştir (Rapoport, 2004). Bu hallerde, insanların, ya konutu kültürel tercih ve değerlerine adapte ettiği ya da konuta yabancılaşarak tepki verdiği görülmüştür.

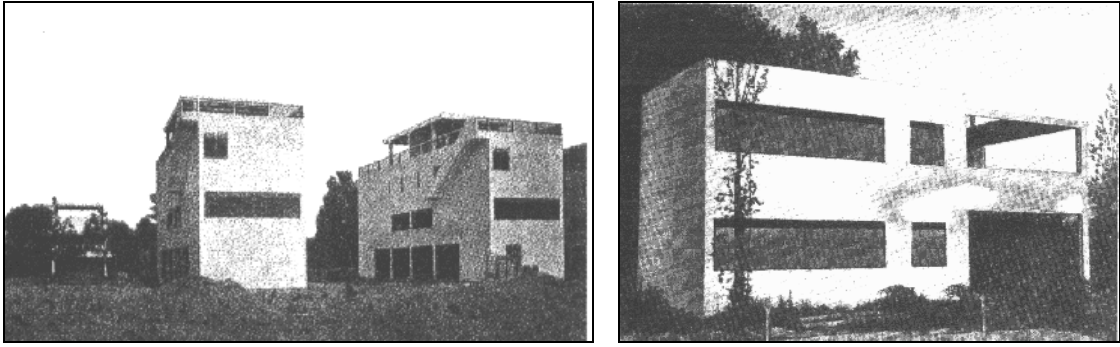
3.6.1 Konuta Adapte Olmaktansa Konutu Adapte Etme Süreci

De Botton (2007), insanın yaşadığı çevreyle kurduğu kültürel bağa dikkati çekerek, "Evlerimiz, neyi önemli buluyorsak bize onu anlatmalı, neyi hatırlamak istiyorsak bize onu hatırlatmalı" demiştir. Ancak, bu niteliklerin sağlanmadığı durumlarda, insanlar, yaşadığı konutları, önemli buldukları ve hatırlamak istedikleri o öğelere ulaşma yolunda, kendi anlayışlarına göre biçimlendirerek, yaşadığı kültüre adapte etme yolunu seçmektedirler.

Konu ile ilgili çok bilinen bir örnek, Corbusier'in gerçekleştirdiği Pessac Konutları'dır. 1923 yılında, Henry Fruges adlı bir sanayici, Corbusier'den, fabrikasında çalışan işçiler ve aileleri için lojmanlar tasarlamasını ister. Yerleşme, 130 betonarme konut biriminden meydana gelen bir yerleşmedir. Toprağa oturan, çatı bahçelerine sahip, 2-3 katlı sıra ev dizileri yerleşmeyi

oluşturur (Bingöl, 2001).

Lojmanlar, kutu gibi görünümleri, uzun dikdörtgen pencereleri, dümdüz çatı ve duvarlarıyla, birer modernizm abidesidir (Şekil 3.18 ve Şekil 3.19). Corbusier, inşa ettiği bu binalara, hiçbir yerel ve kırsal özellik katmamakla övünür. Ancak, bu evlere yerleşecek insanlar, her gün aynı mavi önlükleri giyerek fabrikada çalışmak zorundadır. Pek çoğu, fabrikada çalışmak için, civar köylerdeki evlerini bırakıp gelmiştir, bu yüzden, evlerini, köylerini, tarlalarını özlemektedir. Vardiyaları bitince, ev diye döndükleri yerin, onlara yine sanayi dünyasını çağrıştırmaması, en son arzu ettikleri şeydir (De Botton, 2007).

Şekil 3.18 ve Şekil 3.19 Pessac Konutları [12]

Birkaç yıl sonra, insanlar, yaşadıkları konutları farklılaştırmaya, bırakmak zorunda kaldıkları yaşamı hatırlatacak öğeler eklemeye başlarlar (Şekil 3.20).

Şekil 3.20 Pessac konutlarına halkın müdahalesi (De Botton, 2007)

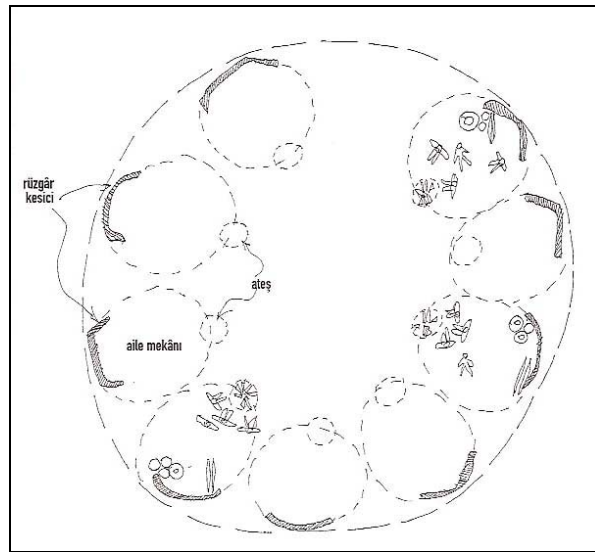
Evlerinin çatılarını oluklu malzemelerle kaplar, bacalar inşa eder, pencerelere ahşap çerçeveler ve kepenkler koyar, duvarları çiçekli duvar kağıtlarıyla kaplar, küçük bahçeleri kümes telleriyle çevirir, bahçeleri küçük çeşmeler ve cüce heykelleriyle süslerler (De Botton, 2007). Çünkü, evin anlamı, yaşamı çağrıştırmasıdır. Bugün, Pessac Konutları, Corbusier'in tasarladığı orijinal halinden çok farklıdır (Şekil 3.21 ve Şekil 3.22)

Şekil 3.21 ve Şekil 3.22 Halkın Pessac'ı [13]

Sosyo-kültürel özelliklerin dikkate alınmaması sonucu ortaya çıkan bu durumu, yine Corbusier açıklamıştır; “Her zaman haklı olan mimar değil, hayattır” (Bingöl, 2001).

Fiziksel çevredeki ayrıntıların kültüre özgü olmasının, insanların kültürel kodlarındaki bu ayrıntıları yaşam çevrelerinde bulamadıkları hallerde, çevrelerini, alışkanlık ve tercihlerine göre adapte etme isteklerinin bir örneği de, Aborijin kampına yapılan müdahalelerde yaşanmıştır.

Şekil 3.23 Aborijin Kampı (Rapoport, 2004)

Aborijin kampında, her ailenin küçük bir rüzgar kesicisi vardır. Kampın organizasyonunda, aileler, günde birkaç kez yeri süpürerek kendi sınırlarını belirlerler. Aile mekanının merkeze yakın bölümünde, kendi ateş yerleri bulunur (Şekil 3.23). Aborijinler için, caddeler boyunca düzenlenmiş yeni evler yapılmıştır. Ayrıca, kampa elektrik getirilmiştir. Bunun, bazı kültürel mekanizmalara uygun olmadığı kısa zamanda görülmüştür.

Kampın, mekan organizasyonu, sosyal yapıya, karşılıklı iletişime, dinsel törenlere, toprakla ilişkiye ve benzerlerine ilişkin önemli ve özgül niteliklere sahip olmasına rağmen, yapılan değişiklikler sonucu mahremiyet ve kültüre özgü bir uzlaşma mekanizması çökmüştür. Sonuçta, Aborijinler, alışık oldukları yaşam çevrelerini tekrar kazanmak için çaba içine girmişler ve eski kamp formunu tekrar oluşturmaya çalışmışlardır (Rapoport, 2004). Yapılan müdahalelerin, başarısız olma nedenleri şöyle açıklanabilir:

- Yeni konutlarda, ateş yerinin kaldırılması ve aydınlık bir mekanın oluşturulması, dini geleneklere zarar vermiştir. Geceleri, kamptaki her ailenin, kendi mekanlarında oturarak, ölmüş aile bireylerinin yasını tutmalarının, dinsel bir ritüel olduğu görülmüştür. Bu ritüelde, ateş yeri ve karanlık sayesinde, hem görsel bir mahremiyetin sağlandığı, hem de, özel bir işitsel çevre oluşturulduğu ve destekleyici bir sosyal empati ortamı kurulduğu gözlemlenmiştir. Ancak, yapılan düzenleme, bu ritüelin yaşanmasını engellemiştir.
- Yeni konutlarda, yapay ışığın devreye sokulmasıyla, karanlık ve kampın mekansal organizasyonun yardım ettiği bir uzlaşma mekanizması ortadan kalkmıştır. Topluluk ile ilgili sorunların karanlık sayesinde çözüldüğü, insanların, hem ateş yerinin engelleyici etkisiyle, hem de, gece görüntüler kaybolmaya başladığında, duygularını daha rahat dile getirdiği görülmüştür. Bu durumun da, görsel ve işitsel kavgaları önlediği gözlemlenmiştir. Ancak, yapılan düzenleme sonucu, yüksek düzeyde bir fiziksel çatışma ortamı oluşmuştur (Rapoport, 2004).

Kültürel farklılıkların mekan düzenlemesine etkisini gösteren, bir ilginç olay da, Cezayir bağımsızlığını elde ettiği zaman, Cezayirliler'in Fransızlar için inşa edilmiş yüksek katlı konutlara taşınmalarıyla gerçekleşmiştir. Cezayirliler, konutları, tasarlama düşünülmesi gibi kullanmamışlardır. Yaşama mekanlarını genişletmek çabasıyla, birçok duvarı yıkmışlar, kapıları sökmüşlerdir. Avrupalılar'ın, mahremiyeti sağlamak için fiziksel engellere gereksinme duymalarına karşın, Cezayirliler, kendi ailelerinin mahremiyetini sağlamak, aile üyelerinin denetimini kolaylaştırmak için daha geniş mekanları tercih etmişlerdir (Kızıl,

1978). Sonuçta, yaptıkları değişiklikler ile yaşadıkları konutları, kültürlerine adapte etmişlerdir.

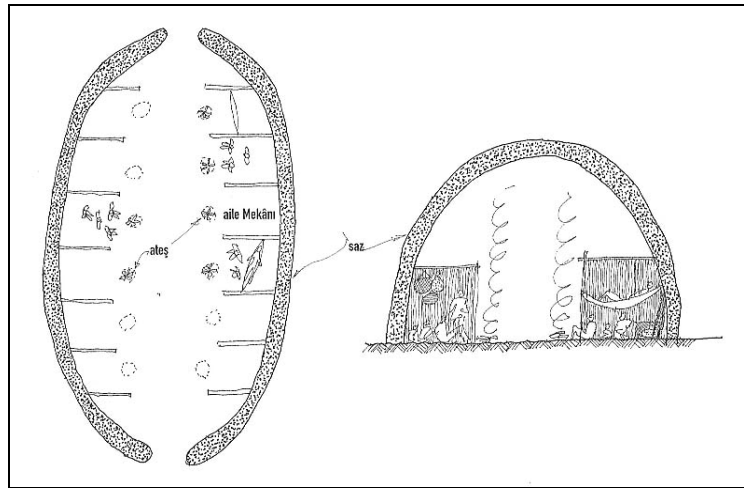
3.6.2 Konuta Yabancılaşma

Sosyal bir grubun, kültürel değerleri dikkate alınmadan gerçekleştirilen tasarımların, çoğu kez, yaşamayan, çalışmayan yapılar ortaya çıkardığı bir gerçektir (Soygeniş, 2006).

İnsanlar, konutlarında, kültürlerine dair öğeler ararlar. Bu durumun gerçekleşmemesi halinde ise, içinde yaşadıkları konuttan uzaklaşıp, çevrelerini algılayamaz hale gelirler. Bunun sonucunda, konutu benimseyemez ve yabancılaşırlar. Bu şekilde, kültürel öğelerin tasarıma katılmadığı, konutta, salt fiziksel yenilik ve iyileştirmelerin yeterli olduğu düşüncesi sonucu, kültürel kimlikten yoksun çevreler ortaya çıkmaktadır.

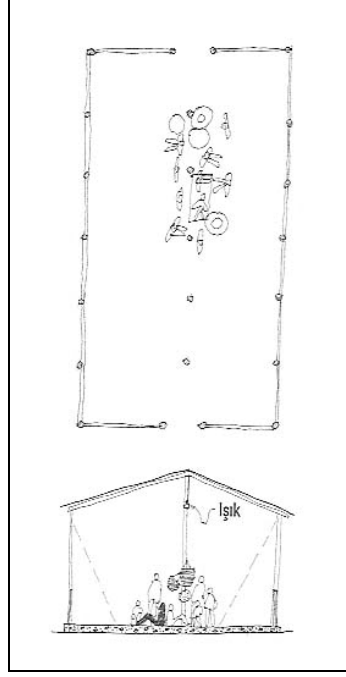
Amazon Ormanları'nda yaşayan Motilone Yerlileri'ne yönelik olarak yapılan konut çalışmalarında da böyle bir sonuca ulaşılmıştır.

Motilone Yerlileri, toprak zeminli, üzeri sazlarla örtülü, dairesel formda yapılar olan Bohio'larda yaşarlar (Şekil 3.24). İçi yarı karanlık olan ve 10-30 aileyi barındıran Bohio'lar bölmelere ayrılmış bir iç mekana sahiptir. Bu bölmeler, her ailenin kendine ait mekanını belirler. Bu mekanların önünde, her ailenin, geniş orta alana bakan ve görsel mahremiyet sağlayan kendi ocağı bulunur (Şekil 3.25) (Rapoport, 2004).

Şekil 3.24 Motilone Bohio'su [14] ve Şekil 3.25 Motilone Bohio'su mekan organizasyonu (Rapoport, 2004)

Motilone Yerlileri için yapılan yeni konutlar ise, dikdörtgen forma sahip, beton zeminli, üzeri metal örtülü ve aydınlık, geniş bir tek mekana sahip konutlardır (Şekil 3.26).

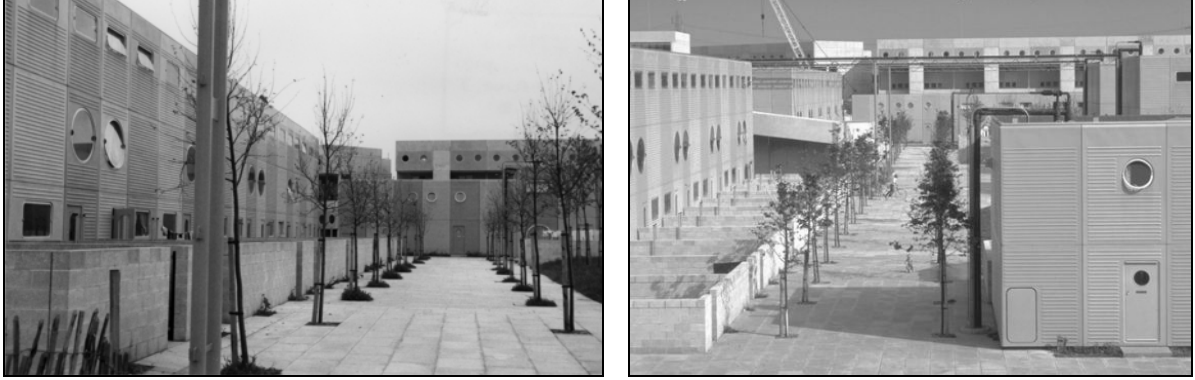
Şekil 3.26 Motilone Yelileri için yapılan yeni konutlar (Rapoport, 2004)

Kültürel veriler dikkate alınmadan yapılan yeni konutların uygun olmadığı kısa zamanda görülmüştür. Yapılan yeni düzenlemeler ve bu düzenlemelerin kültürel verilerle çatışması durumu, şu başlıklar altında açıklanabilir:

- Bohio'larda yer alan bölmelerde, her ailenin kendine ait mekanını oluşturduğu, bu mekanlarda, her ailenin kendi özelini yaşadığı, kadınların yön eğirebildiği, çocuklarına bakabildiği gözlemlenmiştir. Ancak, yeni konutların geniş ve bölmesiz, tek mekan olması bu durumu ortadan kaldırmıştır.
- Yeni konutlar, Bohio'ların aksine, aydınlık ve ortadaki pişirme mekanından yoksun olarak yapılmıştır. Bu durumun, mahremiyeti ve yaklaşmayı sağlayan asıl mekanizma olduğu kısa zamanda görülmüştür. Yandığı yer bakımından ateşin de, aileye ayrılan bölümü bloke ederek, bu mekanizmaya yardımcı olduğu gözlemlenmiştir. Sosyal ilişkiler bozulmuş ve aile mahremiyeti zarar görmüştür. Pişirme mekanının ortadan kalkması, aile sofrasının da ortadan kalkmasına ve aile ilişkilerinin zarar görmesine yol açmıştır.
- Döşemenin beton yapılması da, bir başka olumsuz nokta olmuştur. Dokuma tezgahlarının toprağa gömülerek yerleştirilmesi nedeniyle, bu durum dokumayı imkansız hale getirmiştir. Geleneksel giysilerin yerini modern giysiler almış ve bu, öz saygının kaybolmasına ve fiziksel sağlıkta bozulmalara neden olmuştur.

Kültürel modellerin dikkate alınmaması sonucu, giyim-kuşam, barınak, pişirme aletleri, zamanın örgütlenmesi, eylemler ve sosyal ilişkiler gibi değişen her ayrıntı, kültürün tahribini arttırmıştır (Rapoport, 2004).

Konuyla ilgili bir örnek de, 1970 yılında açılan, yapımında ön yapım betonarme elemanlar ile plastik esaslı elemanların kullanıldığı, açık koridorlu bloklar ile 2-3 katlı sıra evlerden oluşan Runcorn Southgate Yerleşmesi'dir (Şekil 3.27 ve Şekil 3.28).

Şekil 3.27 ve Şekil 3.28 Runcorn Southgate Yerleşmesi [15][16]

Zamanla, yerleşmede, sorunlar çıkmış, konutların terk edilmeye başlamasıyla, vandalizm ve suç oranı artmış, 1980'lerin sonunda da bölge, çöküntü alanına dönüşmüş, sonuç olarak da, 1993 yılında, konutlar yıkılmıştır (Bingöl, 2001). Runcorn Southgate Konutları'nın, yaşayan insanların sosyo-kültürel standartlarına uymaması nedeniyle, sorunlar ortaya çıkmıştır. Fiziksel sorunların dışında, oluşan sosyo-kültürel sorunlar şu şekilde sıralanabilir:

- Konut planlarının kullanıcıların kendi yaşam ve barınma alışkanlıkları ile bağdaşmaması
- Konut içi ve dışında mahremiyetin sağlanamaması
- Farklı sosyal gruplardan oluşan insanlar arasında kaynaşmanın gerçekleşmemesi (Bingöl, 2001).

Missouri'nin St. Louis kenti yakınında, 1954 yılında açılan ve 43 adet 11 katlı yapılardan oluşan Pruitt-Igoe konutları da (Şekil 3.29), tek amacı konut sağlamak olan ve sosyal ilişkilere katkı sağlamaktan uzak ulusal konut politikasının en aşırısı olduğundan önemli bir örnektir (Kızıl, 1978).

Şekil 3.29 Pruitt-Igoe konutları [17]

Pruitt-Igoe konut birimlerinde, çocuklar için ayrı mekan sağlanmamış, ayrıca, kullanıcıların dışarı çıkıp çocuklarını dışarıda oynarken izleyebilecekleri balkonlar düşünülmemiştir. Ayrıca, komşuluk ilişkilerinin gelişeceği hiçbir yer ve özel alan tasarlanmamıştır. Bu nedenle, yaşayan aileler konutlarının içine çekilmişlerdir ve diğer mahallelerde görülen toplumsal desteğe, korumaya ve toplumsal denetime sahip olamamışlardır. Koridorlarda ve merdiven girişlerinde, toplumsal ilişki olanaklarının sağlanmaması, komşuluk ilişkilerinin yaşanmamasına neden olmuştur (Kızıl, 1978). Böylece, konutlar, suç, şiddet ve vandalizmin yaşandığı mekanlara dönüşmüştür (Şekil 3.30 ve Şekil 3.31).

Şekil 3.30 ve Şekil 3.31 Pruitt-Igoe'da yaşanan vandalizm [18][19]

Toplumsal ve psikolojik gereksinimlerin karşılamaması üzerine, ilk sahiplerinin burayı terk etmesiyle, on yıl geçmeden yıkılmıştır (Şekil 3.32).

Şekil 3.32 Pruitt-Igoe konutlarının yıkılışı [20]

Bölüm 3.6.1 ve 3.6.2'deki örneklerden anlaşılabilceği gibi, insanlar, ihtiyaçları, alışkanlıkları ve yaşam şekillerine göre konutla ilişkiye girmektedirler. Bu ilişki, kültürle göre değişmekte, her kültür grubu, kendi yapısı ve özelliklerine göre, konutlarında, farklı kullanım biçimleri oluşturmaktadırlar. Kültürün bileşenleri, farklı kültür gruplarına ait olan konutlarda, farklı şekillerde kendini göstermektedir. İnsanların, kültürel edinimlerine uygun yaşama çevrelerini tercih ettikleri, bu uygun çevreleri bulamadıklarında ise, ya konutu kendi anlayışlarına göre biçimlendirme çabası içine girdikleri ya da konutu reddettikleri görülmektedir. Nitekim konut tasarımında da, bu kültürel farklılık ve çeşitlenmelerin ihmal edilmemesi, kullanıcıların konutu benimsemeleri açısından belirleyici bir nitelik taşımaktadır.

3.7 Konut Oluşumunda Kültür Etkisinin Önemi

Toplumsal bir olgu olan konut üzerinde, kültürel yapının etkisinin varlığı ve önemi göz ardı edilmemesi gereken bir noktadır.

İnsanlar çevrelerinden aldığı kültürel edinimleri konuta yerleşirken de yansıtırlar. Konutla ilişki içine giren insan, onu benimsemek ister. Boş bir ev, ilk taşındığında insan için bir şey ifade etmez. O konutu yaşanılır yapan ve hayatının parçası haline getiren, insanın kattığı değerler ve konutun içinde yaşadıklarıdır. Orada yer, içer, eğlenir, üretir, çalışır, dinlenir ve vakit geçirir. Dolayısıyla, konut yalnızca ona barınma imkanı sağlayan ve onu dışarıdaki tehlikelerden veya soğuktan koruyan bir yapı olmaktan çıkar, hayatının bir parçası haline gelir. Hayatında bu denli büyük bir yer tutacak olan konuta yerleşirken insan, onu kendine uygun bir şekilde dönüştürür. Bu dönüştürme işleminde de, toplumdan aldığı kültürel edinimlerini kullanır ve konuta yansır.

Konutla ilgili yapılan çalışmalar, sosyal anlam ve kültürel değerlerin, büyük ölçüde konutların mekan organizasyonu aracılığıyla yansıtıldığını, böylece farklı kültürlerin farklı mekansal modellerle kendilerini ifade ettiğini ortaya koymaktadır [21]. Örneğin, bir İranlı'nın evi ile bir Japon'un veya bir Anadolu insanının evi aynı değildir (Kuban, 2007). Kültürle bağıntılı olarak adapte edilmiş bir mimari, sadece görsel ve stil konusunda değil, kültür, davranış ve çevrenin bütünlenişi olduğundan, bir kültür çevresi için geçerli olan mekan tasarımı bir diğerine uygun düşmeyebilir düşüncesi göz önünde bulundurulmalıdır (Altan, 1992). Konut tasarımında, en baştan bu ihtiyaçları ve kültürel öğeleri göz önünde bulundurmak, konuta daha sonra yerleşecek olan insanın konutla ilişki içine girmesinde onu rahatlatır.

Mimarlık, yalnızca bir barınak ya da koruyucu şemsiye değil aynı zamanda insan etkinliğinin ve özleminin fiziksel kaydı, bize bırakılmış kültürel kalıttır (Roth, 2000). Bu sebeple, tasarımın amacının, kullanıcıya uyan, yani yerleşimi ve eşyaları bu kullanıcılara uyan, onların isteklerini, eylemlerini vb. destekleyen çevreleri ve bu çevrelerin bileşenlerini yaratmak olduğunu belirten Rapoport (2004), tasarımı, kullanıcı ağırlıklı ve tasarımcının kullanıcının bir tür avukatı olduğu bir eylem olarak almıştır. Bu da, böylesi tasarım ürünlerinin (yapılar ve diğer fiziksel çevre ürünleri), insani karakteristiklerin anlaşılmasını, bunlara uyulmasını ve bunların desteklenmesini temel alması gerektiği anlamına gelir. Bu bağlamda, tasarımın kültüre cevap vermesi ve kültüre özgü olması gerekir (Rapoport, 2004). ACE'nin 21.yüzyıla 21 önemli mesaj çalışmasında da (2004), mimarlığın, ülkelerden her birinin tarihi, kültürü ve yaşam dokusunun temel bir özelliği olduğu belirtilmiş, mimari ifadenin çoğunlukla bu

kültürel ve toplumsal ihtiyaçların taşıyıcısı olması nedeniyle, bu etkilerin tasarımda yeterince yer almasının önemine vurgu yapılmıştır [22].

Konut, her şeyden önce, bir barınma aracı olma işlevini sürdürmektedir. Diğer işlevleri, kent kuran unsurların başında gelmesi, toplumsal prestij sembolü olması, ekonomik yatırım aracı olması ve arazi rantlarını gerçekleştirilmeye aracılık etmesidir. Son olarak da, emeğin yeniden üretimini yani ücretin başlıca bileşenlerinden bir tanesi olarak işlev görmesidir. Verili koşullar altında, mevcut realite içinde, konutun bu işlevlerini yeniden tanımlamak, bazılarını geri almak, diğerlerinin ağırlığını arttırmak mümkün olamamaktadır (Cansever, 2007). Bu işlevlerin tamamı, konuta, toplumsal hayattan hem etkilenen hem de toplumsal hayatı etkileyen bir özellik kazandırmaktadır. Dolayısıyla, konut tasarımında, hangi işlevin öne çıkarılacağı, kültürel öğeleri göz önünde bulundurup bulundurmamak kararı gibi tasarımcıya düşen bir seçimdir ve bu seçimde tasarımcı, tasarlayacağı konuta yerleşecek olanı, tektipleşmiş kullanıcı şeklinde mi, yoksa kültürel ve toplumsal bir edinimleri ve ihtiyaçları olan insan şeklinde mi tanımlayacağını belirleyecektir. Bu da, tasarımcının yapacağı, önemli bir seçim olarak görülmektedir.

3.8 Konut-Kültür İlişkisinde Mimarın Konumu

Kültürün bir parçası olan konut toplumsal bir olgudur. Bu sebeple mimar, konut oluşum sürecinde, insanların kültürel özelliklerini de göz önünde bulundurmalıdır. Dolayısıyla, konut-kültür ilişkisinde mimarın konumu oldukça belirleyicidir.

Mimarlık, yaşamla bütünleşik, yaşamı kapsayan bir olgudur; anlamlı olabilmesi yaşam koşullarına ve ortamına yaptığı katkıya, yüklediği değerlere bağlıdır ve mimarın gerçek fonksiyonu, yaşamın yorumlanmasıdır. Mimarlığın yaşamla ilişkileri üzerine varılan bu yargılar, yaşamın ne olduğu, kaç türlü yaşam biçimi olduğu, mekansal koşul ve ortamları nasıl etkileyebileceği ve onlardan nasıl etkilenebileceği, mimarlar tarafından yapılacak değişik yaşam yorumlarının kullanıcılar tarafından nasıl algılanıp nasıl değerlendirilebileceği gibi pek çok soruyu mimarın ve mimarlığın gündemine getirmektedir (Onat, 2006).

Mimarlık, toplumun sosyal yapısına, ekonomik ve teknolojik olanaklarına ve değer yargılarına doğrudan bağlı bir eylem alanı olduğuna göre, tarih boyunca mimarlığın toplum yapısı ile ilişkilerinin değişik niteliklerini izlemek gerekir (Kuban, 2007). İlk barınakların, aile benzeri topluluk bireylerinin, kendi emekleri, güçleri, el işçilikleriyle ve bir dayanışma düzeni içinde gerçekleştirildikleri varsayılmaktadır. Yan yana gelmelerinden kaynaklanan, etkileyici

ve enstalasyon benzeri, biçimsel yönleri dışında, gerek her birinin, gerekse oluşturdukları dokunun gerçekleştirilmesinin, önemli bir zihinsel çaba veya özgün, ayrıntılı bir birikim gerektirmediği açıktır. Bu bağlamda, bir uzman kimliğinin (mimar) veya özgün bir mesleğin (mimarlık), topluluk yapısında yer alması koşulları henüz doğmamıştır. Meslek adamı olarak, mimarın kavramsal açıdan, yapı ile özdeşleşerek devreye girmesi, barınma dışı simgeselliğe ve tapınak türü anıtsal yapıların yapılması gereksinimine ve girişimine bağlı olmuştur (İzgi, 1999). Kentleşme ve toplumsal iş bölümünün oluşması sonucu, yapı yapmakta özel bilgi ve deney sahibi olan mimar ortaya çıkmıştır. Toplum örgütlenmesi geliştiği yani uygarlık düzeyinin yükselmesi oranında, yapı çeşitleri artmıştır. Süreç içinde, mimarlık alanındaki gelişmeler, yapıyı karmaşıklaştırmıştır (Kuban, 2007). Sonuçta, mimar, tüm yapı türlerinde, yetkin ve sorumluluk sahibi bir eylem adamı olmuştur. Günümüzde, mimarlıkta, yapının, boyut, içerik, strüktür, teknoloji açılarından gelişmesi, gerek tasarım, gerek uygulama alanlarında örgütlenme ve yönetimin ön plana çıkmasıyla da, diğer disiplinler ile eşgüdümlü çalışan bir meslek adamı olarak, süreçte yer almaktadır (İzgi, 1999).

Mimar, toplumsal değerlerin düzenleyicisi olarak, olayları, hayat alışkanlıklarını süzgeçten geçiren, onları eğer gerekiyorsa, günün toplumsal, bilimsel, töresel ve teknik şartlarına göre ıslah eden ve sonunda proje elemanlarını bu verilere göre tespit eden bir analizci-sentezci olmak görev ve zorunluluğundadır (Özer, 2004). Birey olarak insanı tanımalı, anlamalı, toplumun sorunlarını, gereksinimlerini hissedebilmeli, toplumsal dinamikleri, teknolojik yenilikleri yakından izleyebilmeli ve bu bağlamda ürünler verebilmelidir (Soygeniş, 2006).

Teknoloji eseri büyük gösterişli binalarda veya tektip seri üretilmiş toplu konutlarda, insanların, kültürlerine ve alışkanlıklarına uygun bir hayat sürmekte zorlanacağı gerçeğini göz önünde bulundurmak gerekliliği söz konusudur. İnsanların, yerleşme alanlarını standartlaştırarak onlara dışına çıkamayacakları bir çerçeve sunmak, insanların kendilerine, daha sonra da kültürlerine ve yaşadıkları ortama yabancılaşmasına sebep olma riskini içerir. Bu tip bir tasarım sürecinde mimar, farklılıkları göz önünde bulundurmduğundan, makineleşme tehlikesi de taşır.

Bölgede yaşayan insanların özelliklerini ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmadan yapılan restorasyon veya soylulaştırma projeleri, mimarın dikkatli olması gereken konulardır. Burada mimar için tutulacak en iyi yol, taklide, gericiliğe kaçmadan, bugünün fizyolojik, sosyolojik teknik ve estetik gerçeklerine cevap verecek şekilde, belirli bir toplumun hayat alışkanlıklarından, yaşayışından ve atalarından kalan mimari örneklerden nasıl istifade edebileceğini araştırmaktır (Özer, 2004).

Mimari tasarım prototiplerinin evrensel geçerliliğine ilişkin yanlış inanışlar sonucu ortaya çıkan uluslararası uygulamalar, mimari belirleyiciliğe olan yanlış ve boş inanışlar, kültür farklarını görmezden gelme eğilimi, suburbler ve toplu konut yerleşmelerinin insanın toplumsal gereksinmesini karşılayacağı düşüncesi, insanın salt biyolojik ve evrensel bir varlık olarak algılanması eğiliminden gelir ve modern mimari hakkında önemli tespitler olarak yerlerini alır (Gür, 1996).

Nitekim endüstriyelleşme süreciyle birlikte, büyük şehirlere göç ederek gecekonduya yerleşmiş olan kırsal kesimden gelenler, daha sonra sosyal projelerle kurulmuş olan toplu konutlarda, alışkın olmadıkları derecede kişisiz ve onların ihtiyaç ve alışkanlıklarını göz ardı eden apartman dairelerine taşındıklarında, amaçlananın, şehre ve modernleşme sürecine ayak uydurmanın aksine daha da yabancılaşmaktadır. Buna örnek olarak, çok ince ritimlerle doğaya açılan, değişik işlevlerin aynı mekanda rasyonel bir biçimde yer aldığı rahat ve hafif barınaklarda yaşayan Japonlar'ın, yaşam çevrelerinin değişimi gösterilebilir. Günümüze geldikçe nüfusun artması, bu rahat Japon Evi'ni, ayrı mekanlarda, ayrı işlevlerin görüldüğü betondan küçük alanlı mekan örgütlenmelerine, 2.Dünya Savaşı sonrası, Tokyo ve çevresindeki uydu kentlerde görülen konforlu, modern fakat sağlıksız beton dairelere dönüşmüştür. Bu modern evlerde, insanların, hiç de rahat ve mutlu olmadığı görülmektedir (Aslan, 2000). Dolayısıyla, mimarın, modernleşmeyle gelen konut tasarımında, temkinli ve dikkatli olması gerekmektedir.

Rapoport'un (1982) belirttiği gibi, geleneksel yerleşmeler ve konutların, toplumsal alışkanlıkların daha rahat sürdürülmesini sağladığı; dolayısıyla yeni kentleşen nüfusların kentsel çevreye daha kolay ve sıkıntısız uyum sağlayabilmeleri için geleneksel ve çağdaş değerleri entegre eden sentezci önerilerin geliştirilmesinin şart olduğu; böyle önerilerin uyumu destekleyen ve sosyal sınıflar arası gerilimi azaltan çevreler yaratacağı görüşleri mevcuttur.

Özel İhtisas Komisyonu tarafından hazırlanan, 1996 tarihli Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda, ideal konut niteliklerine ilişkin çalışmalara yer verilmiştir (Aslan, 2000). Kültürel değerlere uygun tasarımlar yapılması konusunda, mimarları ilgilendiren bazı noktalara değinmek gereklidir:

- Konut yaşam çevreleri, bireysel, sosyal ve kültürel gelişmeyi arttıracak şekilde tasarlanmalıdır. Konut alanlarına ilişkin olarak, mekan işlevleri yeniden tanımlanarak, kentsel tasarım ölçütleri geliştirilmelidir.

- Konutlar, sağlıklı ve güvenli yapılar olarak, yöresel kültür, malzeme ve iklim özellikleri ile jeolojik koşullar dikkate alınarak projelendirilmeli ve inşaatlar, kurallara uygun olarak denetlenmelidir.

Özer, “İdeal bir yapı ister kendini yaratan, ister kendini kullananla tam bir ahenk ve uygunluk içinde olsun, sadece bundan dolayı, yerel bir karakter, bir özellik, bir oradanlık taşır. Ulusal mimari yaratmak için, yerel kültür ve yaşama şekillerini bilen, onların gelişme yönlerini hisseden, ekonomik verilerden haberdar ve nihayet, yeni olanı hazmetmiş, yaratıcı mimara ve mimarlara ihtiyaç vardır” (Kızıl, 1978) sözleriyle, mimarın rolü ve sorumluluğuna dikkati çekmiştir.

3.9 Günümüz Modernleşme Sürecinde Konut-Kültür İlişkisi İle İlgili Tespitler

Özellikle 1960’lı yıllarda artan endüstriyelleşme ve bu süreçle bağlantılı bir şekilde gelişen modernleşme süreci, insanların hayatlarında önemli değişikliklere sebep olmuştur. Bu süreçlerin kültür ve konut üzerinde etkisinin olmadığını düşünmek, dolayısıyla mümkün değildir.

Modernleşme ve endüstriyelleşme, her toplumun doğrusal varacağı nokta olarak fark edilmekte, bu amaçlara varamamış olan kültürler ikinci plana düşmektedir. Ancak şu da göz önünde bulundurulmalıdır ki, modernlik tek olmadığı gibi modernleşme süreci de doğrusal değildir (Elias, 1976).

Modernliğin mekan-zaman anlayışı ile geleneksel toplumların mekan-zaman anlayışı arasında temel bir fark bulunmaktadır. Geleneksel toplumlarda mekan ve zaman toplumsal yaşama içkindir. Toplumsal gündelik yaşamın kriterleri, doğrudan bulunduğu yerin coğrafi ve kültürel özelliklerine, iklim koşullarına, gece gündüz ya da mevsimlerin döngüselligi gibi zamanın doğal ritmine bağlıdır. Modern toplumlarda ise, mekan ve zaman soyut olgulardır. Toplumsal yapının sürekliliği ve ritmi ağırlıklı olarak ekonomik olgular tarafından belirlenir (Yırtıcı, 2005). Bu sebeple, modernleşme kuramı sanayi toplumu ile doğrudan ilgilidir. Diğer bir deyişle, sanayileşmenin, esasen, özgürleştirici bir güç ve ileriye dönük bir olgu olduğu ve bu yüzden Batı toplumlarının gelişmekte olan toplumlar için izlenmesi gereken bir model sunduğu düşünülür. Üçüncü dünya toplumları, buna göre, sanayi dönüşümünün etkisini beklemektedirler. Bu toplumlar, sanayi toplumunun yaptıklarını tekrar yaparak, sanayileşmiş ülkeler tarafından izlenen yollara benzeyen yollarda tekrar yürümek durumundadırlar (Giddens, 2005). Dolayısıyla, farklı kültürlerin ve yaşama şekillerinin göz ardı edilip, tek bir

hakim kültür ve yaşam tarzının öne çıkarılması, insanların farklılıklarını yok etmesi nedeniyle, üzerinde durulması gereken bir konudur.

Modernleşmenin, insan yaşamlarında yarattığı temel dönüşümlerden biri de, daha önce kırsal ilişkilere ve toprağa bağlı bir yaşam tarzına son vererek, yaşamın kentlerde yoğunlaşmış yeniden yapılanması ve kent ile kır arasındaki ilişkinin ters yüz edilerek, kentin toplumsal yaşamda merkez konuma gelmesidir. Bu durum, bütün toplumsal yapının, hem ekonomik hem de sosyal olarak köklü bir değişimine neden olmuş, büyük demografik değişimler ile insan nüfusu hızla kentlerde yoğunlaşmaya ve yeni kentsel alanlar oluşmaya başlamıştır. Büyük demografik hareketin kaçınılmaz sonucu olarak hızla artan konut ihtiyacını karşılamak amacıyla ortaya çıkan büyük kent stok alanları kentlerin görünümünü radikal olarak değiştirmiştir (Yırtıcı, 2005).

Kentlerin hızlı ve plansız gelişmesi, artan nüfusun konut ihtiyacını karşılama biçimi olarak gecekondulaşmanın artmasına neden olmuştur. Kentlerin imarlı alanlarının dışındaki kamu arazilerinde, sanayi bölgelerinin çevresinden başlayarak yayılan bu sunum biçimini, popülist imar politikalarının sonucu olan imar afları mümkün kılmıştır. Kente göçen insanlar, yasal yollarla konut edinmek için yeterli ekonomik olanaklara sahip olmamaları nedeniyle, gecekonduya yönelmiş ve genellikle tek katlı, sağlıksız koşullarda konutlar üretmişlerdir. Zamanla, imar aflarının da etkisiyle, gecekondu daha örgütlü biçimde inşa edilmeye başlamış ve inşaat kalitesi düşük olmasına rağmen büyük metrekarelerde çok katlı apartman bloklarına dönüşmüştür (Yılmaz, 2005).

Kentlerin yaşadığı dönüşüm, yeni nüfusun eklenmesiyle birlikte yerleşme örgütlenmesinin de değişimini zorunlu kılmıştır. Değişen alışkanlıklar, mevcut konut alanlarının yer değiştirmesini gündeme getirirken, yeni gelen nüfusun konut ihtiyacının da karşılanması gerekmektedir. Daha önceki dönemin konut sunum biçimlerinin, artık yeni konut alanlarının oluşumunda yetersiz kaldığı düşünülmektedir (Yılmaz, 2005). Bu ihtiyacın karşılanabilmesi için yapılan yeni konutlar, fiziksel ihtiyacı kısmen karşılayabilmiş olsa da, toplumsal ve kültürel ihtiyaçların karşılanmasında eksik kalmıştır.

İnsanların, en düşük, yeterli düzeydeki gereksinmelerinin birbirine büyük ölçüde benzediği görülmektedir. İnsan ömrü bir süreç olarak göz önüne alındığı takdirde, çeşitli evrelerde gereksinme duyulacak konutların ölçümleri önceden bellidir. Bu evrelerin her birinde, aile üyelerinin sayısı, cinsiyet bileşimi, istekleri, olanakları ve konut sunumunun nitelikleri ailelerin kararlarına yön verir (Keleş, 2008). Hiçbir şey, belirli bir bölgede oturan bir nüfusun

ihtiyaçları, alışkanlıkları ve durumlarının çoğulluğu kadar değişebilir ve heterojen değildir (Rossi, 2006). Bu sebeple, bu çeşitlenmelerin dikkate alınması gerekliliği söz konusudur.

Yaşamın akışında meydana gelen her değişiklik, bir biçimde fiziksel oluşumlara yansır. Modern ideolojiye bağlı olarak ortaya konan modern mimaride, rasyonelleşme, standardizasyon, ucuz ve hızlı yapım, minimalizm, toplu yapım gibi kavramlar, kentlileşmeye ve yeni bir sınıfın güçlenmesine bağlı ve zorunlu olarak gündeme gelmiştir. Bu kavramlar da geleneksel kültürel yapının tutunamamasına neden olmuştur (Gür ve Cordan, 1997).

Ülkemizde de, yeni konut bölgelerinde tasarlanan konutlarda, geleneksel sofaların yerini yavaş yavaş koridorlar almaya, odaların işlevleri Batı'nın etkisiyle belirgin hale gelmeye başlamış, mekanlar bir araya toplanarak, koridorlar boyunca dizilmiştir. Önceleri, geleneksel evlerin etkisiyle, büyük dubleks ve tripleksler şeklinde çözülen memur lojmanları, zamanla tek kata indirilmiş ve küçülmüştür. Cumhuriyet'in ilk yirmi yılında, bahçeli evlerin varlığı hala belli oranlarla ifade edilebilirken, 50'li yıllardan sonra, bitişik nizam apartmanlar baskın hale gelmeye başlamıştır. Modern uygulamalar, ülkemizde, 70'li yılların sonuna kadar sürmüş, geleneksel evlerin göz alıcı motifleri yerini, düz, sade duvarlara bırakmış, konut içindeki yaşam, iyice anonim haline gelerek, üç oda bir salona endekslenmiştir (Gür, 2000).

Günümüz kentleri, hem nüfus yönünden hem de ekonomik ve endüstri ölçeğinde sürekli büyüyerek, endüstri ve ekonomi ağırlıklı bir metropole dönüşmüşlerdir. Bu metropollerde yaşamak durumunda kalan insan, kendini bir mekanist sistem içinde bulmuş ve artan bir ölçüde insansal özüne insansal çevresine yabancılaşmıştır (Tunalı, 2004). Modernite çağı, insanının, artık, konutuyla barışık olmadığı bir dönemdir. İkisi arasında, eskiden var olmayan bir gerilim bulunmaktadır (Tanyeli, 2004).

Cansever (2007), 20. asırdaki en büyük yanılgının, teknolojinin adeta küçük bir ilah haline getirilmesi sonucunda oluşan tez düze gayri-insanı ortam olduğu görüşünü savunur. Corbusier (2005) ise, bina yapımında parçaların seri üretimine başlanmasının, ekonomik gereksinmeler sonucu yeni öğeler yaratılmasının, ayrıntıda ve bütünde, sonuca götüren uygulamalar yapılmasının, geçmişle kıyaslandığında bir devrim olduğunu belirtir. Ancak, modernitenin, insanların geçmişle ve kültürleriyle bağlarını kopardığı söylenebilir. Modern sistem, insanları dev apartman bloklarına tıkıştırılmış ve insanın kollektivite ile özel, bilinçli ilişkisini imkansızlaştırmıştır (Cansever, 2009).

Modernist öğretiler doğrultusunda tasarlanıp üretilen yapılar ve bunun sonucu oluşan yapılaşmış çevrelere yönelik eleştiriler; yöre ve geleneklerin tümü ile yok sayılması ve

böylece yöresel bağlam ve yöresel kültürel kimlikten yoksunluk, ne pahasına olursa olsun yeninin ve yeniliklerin aranması, geçmiş ile bağların tümü ile kopartılmış olması ve bunların sonucunda anlamdan yoksun yapılardan oluşan, kolektif belleğin yok edildiği yapılaşmış çevrelerin üretilmesi olarak özetlenebilir (Eyüce, 2005).

Konut, insanın en temel fiziksel gereksinimlerinin sağlanmasının dışında, modernleşme ile ortaya çıkan yeni özne insanın kendisini gerçekleştirdiği, aynı zamanda da modernleşme olgusuna karşı dirençleri üretebildiği en öznel mekandır (Adınır, 2006). Özellikle de, teknolojinin insanları gittikçe sardığı ve onları bağlamından kopararak, öznellik durumlarından uzaklaştırdığı bir dünyada, insanların kendi varlıklarını hissedebilmesi ve ortaya koyabilmesi gittikçe daha önemli bir hal kazanmıştır. Konut da, insanların, bu özelliklerini yansıtabilme imkanı bulabileceği ve kendilerini gittikçe saran dünyadan ayrılıp kendilerini bulabildikleri ve kendilerine dönebildikleri bir olgu olduğundan, modernleşme sürecinde önemli bir yere sahiptir.

Mekansal biçimler, içinde toplumsal süreçlerin olduğu cansız nesnelere olarak değil, toplumsal süreçleri bu süreçlerin mekansal olmasıyla aynı tarzda içeren şeyler olarak görülmektedir. İnsan adetlerinden doğan toplumsal süreçler ve mekansal biçimin birbirleriyle iç içe girmesinin en iyi nasıl canlandırılacağı gerçeğin kendisiyle ilgili bir sorun olmaktan çok, insan pratiklerinin üstesinden gelmesi gereken bir sorundur (Harvey, 2006). Kültürel koşullandırma, grup halinde öğrenme ve bireysel öğrenme, bireyin mekansal şemasının oluşmasında rol oynayan etkenlerdir. Farklı kültür grupları, mekansal ilişkileri göstermek için tamamen farklı üsluplar geliştirmektedir ve bu üsluplar da toplumsal süreç ve normlara doğrudan bağlı olabilmektedir. Bir halkın içindeki farklı gruplar bu yüzden oldukça farklı mekansal şematik yeteneklere sahip olabilirler (Harvey, 2006).

Farklılaşma ve kendini ortaya koyma ihtiyacını, özellikle büyük şehirlerdeki konutlaşmayı göç olgusuyla birlikte incelediğimizde görebilmekteyiz. Göç hareketleri konusundaki varsayım, göç eden grupların geçmişte yaşadıkları ortamdaki kopup, yeni yerleştikleri mekanın sosyal ve kültürel iklimine adapte olacakları, giderek göçmenler ile yerleşik nüfus arasındaki farkların eriyebileceğidir. Böylece, kentlere göçen köylüler zamanla kentli olacak, kültürü benimseyip asimile olacaklardır (Öncü ve Weyland, 2007).

Ancak, yapılan gözlemler, modern çağın yaşantısında, türlü toplumsal, psikolojik etkenlerin birbirine uygun olduğu, gereksinimlerin eşitlendiği, kültürel farklılıkların kaybolduğu düşüncesine dayanılarak yapılan tez düze konut yerleşmelerinde, kullanıcıların fiziksel

çevrelerini kendi toplumsal geleneklerine göre değiştirdiklerini göstermiştir. Bugün her duvar ve pencereye bile estetik, ekonomik, siyasal etkiler kadar sınıftan sınıfa, kùltürden kùltüre değişen toplumsal ve psikolojik etkenlerin de karıştığı ve bu nedenle fiziksel çevredeki kùltürel farklılıkların kaybolmayabileceği gerçeği anlaşılmaya başlanmıştır (Kızıl, 1978).

Net bir şekilde görülebilmektedir ki, her kùltür grubu kùltür ve alışkanlıklarını konuta yansıtır ancak bu yansıma şekilleri birbirinden farklıdır ve her kùltür grubu konutla kendi ilişkisini kurar. Dolayısıyla tektip yapılaşma süreci ve modernleşme, teknoloji ve endüstriyel leşme gibi hedefler, bu farklılıkları göz önünde bulundurmak ve insanın kendini gerçekteştirme, ortaya koyma ve kendi kùltür ve alışkanlıklarını yaşayabilme imkanı bulma süreçleri doğrultusunda çalışılmalı ve bu konuya dikkatle yaklaşılmalıdır.

4. ALAN ÇALIŞMASI

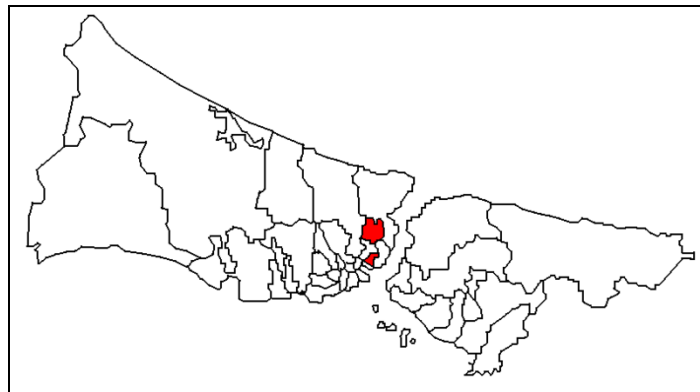
Tez kapsamında incelenen konunun bir alan çalışması ile de desteklenmesi hedeflenmiştir.

Yaşam tarzı, kültürel özelliklerin oluşturduğu bir bütün olarak, somut eylemlere dönüşmekte, bu eylemlerin, konut kullanımındaki ve oluşumundaki yansımaları da, kültür gruplarına göre farklılaşmaktadır. Grupların, konutu biçimlendirme ve kullanımları, kent içinde kendini göstermekte, İstanbul'da da, farklı sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik grupların yaşadığı semtlerin yapı ve karakterinde bu farklılaşmalar gözlemlenebilmektedir. Alan çalışmasının amacı da, bu farklılaşmaları görmeyi denemek ve gruplara göre konutun değerlendirilmesi ve anlamını sorgulamaktır. Bu bağlamda, İstanbul gibi, çok sayıda sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik grubun bir arada yaşadığı bir kentte, sağlıklı ve uygun konut tasarımlarına ulaşma yolunda, konunun önemine dikkati çekmek amaçlanmıştır.

Farklı sosyo-kültürel/sosyo-ekonomik grupların konutu değerlendirmesini incelemeyi amaçlayan bu alan çalışması için, Ayazağa Köyü ve Ayazağa Oyak Sitesi seçilmiştir.

4.1 Çalışma Alanının Tanıtılması

Ayazağa Köyü ve Ayazağa Oyak Sitesi, İstanbul iline bağlı, Şişli İlçesi'nde yer almaktadır (Şekil 4.1). Şişli ilçesi, İstanbul'un Avrupa yakasında yer alan merkez ilçelerinden birisidir ve iki boğaz köprüsünün Avrupa yakasındaki çıkış noktasında yer alır [23]. 1954'de ilçe olan Şişli İlçesi'nde, 28 mahalle bulunmaktadır. İlçe, doğuda Beşiktaş, kuzeyde Sarıyer, batı'da Eyüp ve Kağıthane ve güneyde Beyoğlu ilçeleri ile çevrilidir. Şişli İlçesi'nde yaşayanların büyük bölümü İstanbul doğumludur. Sivas, Ordu, Kastamonu ve Erzincanlılar da, ilçede yaşamaktadır. Nüfusun %85'i ilçenin güneyinde yaşamaktadır, Ayazağa, Maslak ve Huzur mahallelerinden oluşan kuzey kesiminde nüfus yoğunluğu azdır [24].

Şekil 4.1 Şişli İlçesinin İstanbul'daki konumu [25]

Ayazağa Köyü ve Ayazağa Oyak Sitesi'nin çalışma alanı olarak seçilmesinin nedeni de, birbirinden farklı sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel özelliklere sahip iki grubun, İstanbul'un genelinde görülebileceği üzere, aralarında sınır olmaksızın, kendi değerlerini yaşıyor olmalarıdır (Şekil 4.2). İstanbul'a, ilginç kent karakterini veren de, bu özelliktir.

Şekil 4.2 Çalışma alanının İstanbul'daki konumunu gösteren uydu fotoğrafı [26]

Ayazağa Köyü, İstanbul'un Şişli İlçesi'nin kuzeyinde yer alan, büyük bir semttir (Şekil 4.3). Semtin dört tarafı ormanla çevrilidir. Nüfusu 75.000'ini aşkındır ve 3 bölüme ayrılmıştır. Bu bölgeler; Yeşiltepe, Dereboyu ve Merkez'dir. Halkın büyük bölümünü Karadenizliler oluşturmaktadır. Ayazağa Köyü, Sinop, Giresun ve Kastamonu'dan büyük göç almıştır [27].

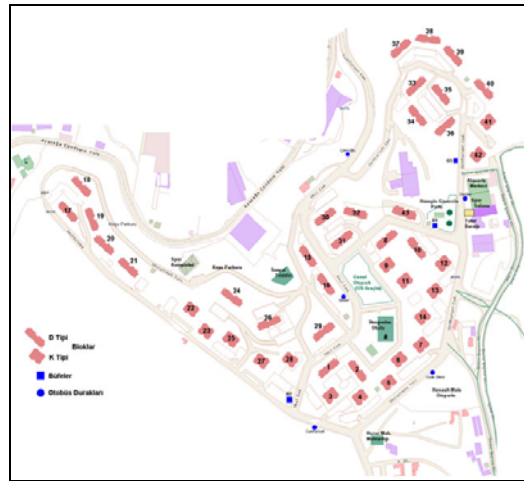
Şekil 4.3 Ayazağa Semti'nin Şişli İlçesi'ndeki konumu [28]

Yoğun göç sonucu da, gecekondular-apartmanlar yerleşimin büyük bölümünü oluşturmuştur. Çalışma alanı olarak seçilmesinin nedeni, bu göç sonucu oluşan sosyo-ekonomik/sosyo-kültürel farklılaşma ve bu farklılaşmaların konut alanına yansımalarıdır (Şekil 4.4 ve Şekil 4.5).

Şekil 4.4 ve Şekil 4.5 Ayazağa Köyü'nden görünüm

Çalışma için seçilen diğer alan ise Ayazağa Oyak Sitesi'dir (Şekil 4.6). Ayazağa Oyak Sitesi, İstanbul ili, Şişli ilçesi, Ayazağa köyü, Huzur mahallesinde yer almakta olup, 4.Levent Sanayi Mahallesi ve Seyrantepe mahallelerini Ayazağa Köyü-Cendere Vadisi-Maslak'a bağlayan ana yol üzerinde konuşlandırılmıştır. Site'nin inşasına, OYAK tarafından, 1988 yılında Ayazağa/Şişli'de bulunan 310.000 m² arazi üzerinde başlanmış, 1999 yılının ikinci yarısında 42 bloktan oluşan 1700 daire hak sahiplerine teslim edilmiştir. Ayrıca, Şişli Belediyesi çalışanlarınca teşkil edilen kooperatif kanalı ile 36 daireden oluşan bir bloğun da yapımı ile blok adedi 43'e daire sayısı 1736'ya çıkmıştır [29].

Şekil 4.6 Ayazağa Oyak sitesi vaziyet planı [29]

Oyak Sitesi'nde, D ve K olmak üzere, iki tip blok yer almaktadır. D tipi bloklar, 26 adet olup, bodrum+zemin+8 katlıdır. İki cepheli olup, bitişik nizamda iki ayrı giriş mevcuttur. Her katta ikişer daire olmak üzere 4 daire mevcuttur. Konutlar 98.16 m² brüt, 82.16 m² net kullanım alanına sahip 3 oda+yaşam odasından ibarettir. K tipi bloklar ise, 17 adet olup bodrum+zemin+11 katlıdır. Her katta 4 adet daire bulunmaktadır. Bloklar tek girişlidir. Konutlar 99.85 m² brüt, 82.81 m² net kullanım alanına sahip olup, diğer özellikleri D tipi blokların aynısıdır (Şekil 4.7 ve Şekil 4.8). Halen, sitede, yaklaşık 7000 kişi yaşamaktadır [29].

Şekil 4.7 ve Şekil 4.8 Ayazağa Oyak Sitesi'nden görünüm

4.2 Çalışma Alanının Seçilmesinin Sebepleri

Türkiye'de, 50'li yıllardan bu yana, artan göçle birlikte, pek çok farklı gelir ve kültür grubunu bir arada bulunduran İstanbul, gittikçe daha kozmopolit bir metropol haline gelmiştir. Şehir dışına yerleşmiş kapalı gettoların aksine, şehrin merkezine yayılan gecekondu bölgeleri böylece doğmuş, şehre gelen ve daha sonra da akrabalarını veya hemşerilerini çekenlere ev sahipliği yapmıştır. Diğer yandan, hızla endüstriyellemekte olan İstanbul'da, sermaye ve iş sahiplerinin yerleşmeye başlamasıyla oluşan siteler, orta, üst-orta gelir seviyesine sahip olanları dahil etmiştir. Böylece, şehrin çeşitli bölgelerinde, farklı gelir ve kültür grupları karşı karşıya gelmiş ve bir arada yaşamaya başlamıştır. Ancak, bu durum ayrıntılı olarak incelendiğinde, şehir içinde nasıl farklılıklar yer aldığı ve bu farklılıkların birbirlerine ne kadar yakın oldukları gerçeğiyle karşılaşılmaktadır. Şehrin içindeki, bu kozmopolit yapı ve karşıtlıklar, İstanbul'un nüfusunun yapısı hakkında da bir fikir sahibi olmak ve farklılıkların altının çizilmesi açısından önemlidir.

Bu bağlamda, alan çalışmasının yapılacağı yer olarak da, Şişli ilçesindeki, Ayazağa Oyak Sitesi ve Ayazağa Köyü'nün seçilmesi uygun bulunmuştur. İstanbul'un merkezi ve önemli ilçelerinden biri olan Şişli bölgesindeki Oyak Sitesi ve Ayazağa Köyü, sosyo ekonomik ve sosyo kültürel anlamda karşıtlığı ortaya koyması açısından oldukça önemlidir. Göçle birlikte gelip, Ayazağa Köyü'ndeki gecekondulaşma yapısına katılanlar, kendilerinden farklı kültürel ve ekonomik düzeye sahip Ayazağa Oyak Sitesinin sakinleriyle kendilerini karşı karşıya bulmuşlardır. Genelde, üst-orta gelir seviyesi grubuna dahil olan Oyak Sitesinde yaşayanlar ise farklı kültürel özelliklere sahiptir ve farklı alışkanlıklar edinmişlerdir. Dolayısıyla, bu farklılıkların, en belirgin görülebileceği yerler, karşılıklı bir biçimde yerleşmiş, Oyak Sitesi ve Ayazağa Köyü'dür. Dışarıdan bakıldığında, konutlara da, günlük yaşam şekillerine de yansıyan bu farklılık ve karşıtlıklar, belirgin bir şekilde görülebilmektedir. Bu nedenle, alan çalışması yapılırken bu bölgenin incelenmesi, ilginç olduğu gibi önemli bir ölçü noktasıdır.

4.3 Alan Çalışmasının Yöntemi

Alan çalışmasında, tezin yapısına uygun olarak, 3 bölümden oluşan 33 soruluk bir anket hazırlanmıştır. Belirlenen konut alanlarında yaşayan insanlar evlerinde ziyaret edilerek, her iki bölgede 20'er kişi olmak üzere, toplam 40 kişi ile karşılıklı soru-cevap şeklinde yapılmış, gerekli yerlerde sorular ile ilgili açıklamalar yapılarak anket tamamlanmıştır. Ayrıca, insanların yaşadıkları ortamı kullanmaları gözlemlenmiş ve notlar alınmıştır.

33 sorudan oluşan anketin ilk bölümü 7 sorudan oluşmuştur. Bu bölümde, konutun bulunduğu alan, konut tipi, konutun kat sayısı, konutun bulunduğu kat, konuttaki oda sayısı ve konut mülkiyet durumu bilgilerini sorgulayan, kapalı uçlu sorulara yer verilmiştir. İkinci bölümde, katılımcıların, cinsiyet, yaş, doğum yeri, medeni durum, eğitim durumu, meslek ve gelir durumu gibi genel özelliklerini öğrenmeye yönelik, kapalı uçlu, 8 soru yer almıştır. Ayrıca, katılımcıların görüşlerine yönelik, 1 açık uçlu soruya da yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise, kullanıcıların, sosyo-kültürel özelliklerine göre konutu kullanmaları, tez çalışmasının 3.5 başlıklı bölümünde "yaşam tarzı" kavramı kapsamında açıklanan, aile yapısı ve ilişkileri, örf ve adetler, dini inanç ve ritüeller, etnik köken, sosyal kimlik, mahremiyet, egemenlik alanı ve kişisel alan gibi kavramların, insanlar tarafından, evlerini şekillendirirken nasıl kullanıldığını belirlemeye yönelik, açık uçlu ve kapalı uçlu sorular sorulmuştur. İnsanların, konut kullanım bilgileri alınırken, kapalı uçlu soruların ardından, katılımcıların cevaplarını sınırlandırmamak ve kendi sözleriyle açıklamalar alabilmek için, açık uçlu sorulara da yer verilmiştir.

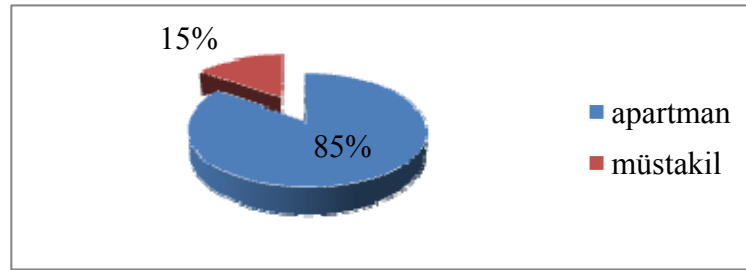
Görüşme formu Ek 1'de gösterilmiştir.

4.4 Alan Çalışmasının Analizi

4.4.1 Ayazağa Köyü'nde Yapılan Anketin Sonuçları ve Analizi

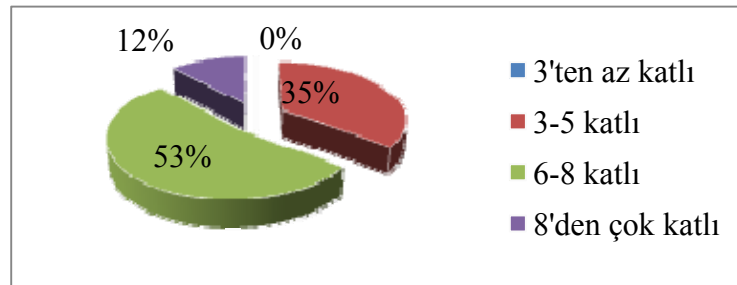
4.4.1.1 Konut İle İlgili Bilgiler Bölümünün Sonuçları ve Analizi

Ayazağa Köyü'nde yapılan alan çalışmasına katılan 20 katılımcının, % 85'i apartman, % 15'i ise müstakil konutta yaşamaktadır (Şekil 4.9). Ayazağa Köyü'nde, apartman tipi yapılaşmanın yoğunlaştığı hem gözlem hem de anket çalışması ile belirlenmiştir. Katılımcıların çoğunun, müstakil evlerde yaşamayı tercih etse de, yapımı daha masraflı olduğundan, yoğun olarak, apartman tipi konutlarda yaşadığı görülmüştür.

Şekil 4.9 Ayazağa Köyü'nde katılımcıların yaşadığı konut tipini gösteren grafik

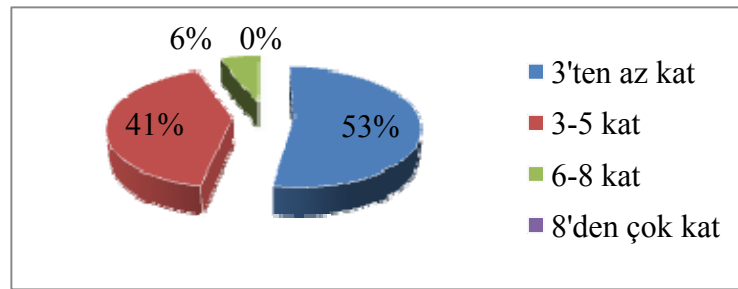
Apartment tipi konutların da, kat sayılarının çok değişken olduğu görülmüştür. Katılımcıların yaşadığı konutların, % 53'ü 6-8 katlı, % 35'i, 3-5 katlı, % 12'si 8'den çok katlıdır. 3'ten daha az katlı apartmana rastlanmamıştır (Şekil 4.10). Çok katlı yapılaşmanın, Ayazağa Köyü'nde yaygın olduğu gözlemlenmiştir. Başta, tektip olması öngörülmeven binaların bile, sonuçta tektip konutlara benzeyen yüksek katlı apartmanlar olarak ortaya çıktığı görülmüştür.

Şekil 4.10 Ayazağa Köyü'nde katılımcıların yaşadığı konutların kat sayılarını gösteren grafik

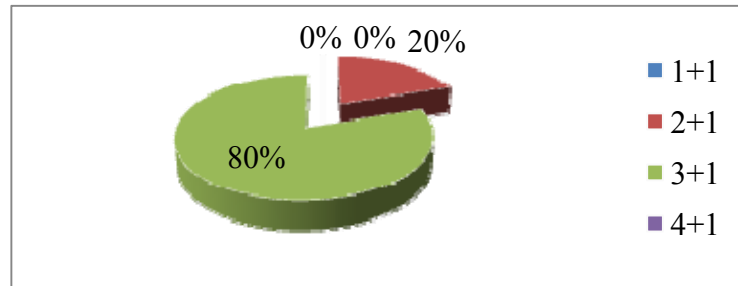
Apartmentlarda, katılımcıların konutlarının bulunduğu katlar da belirlenmiştir. Buna göre, konutların, % 53'ü giriş ile 3.kat arası, % 41'i 3. ve 5. katlar arası, % 6'sı da 6. ve 8. katlar

arasında yer almaktadır. 8'den daha yüksek katta yaşayan katılımcı yoktur (Şekil 4.11). İnsanların, genelde, alt katlarda yaşamayı tercih ettikleri görülmüştür. Bu, farklı şekillerde yorumlanabilir. İnsanların, toprağa yakın yaşamayı tercih ettikleri söylenebilir. Üst katlarda yaşayanların bile, teraslarına bahçe yaptıkları görülmüştür. Diğer yandan, alt katların kiralari ve değerleri düşük olduğundan, ekonomik sebepler de, tercihlerin gerekçesi olarak söylenilebilir. Her iki sebebi de, modernleşmeye, insanların apartman kültüründe, kendi kültüründen kopmuş hissetmesine veya insanların ekonomik durumlarının endüstrileşme ve kapitalizm sebebiyle şehir içinde yoksul hayat şartları sürdürme derecesinde kötü olduğuna bağlayabilmek mümkündür.

Şekil 4.11 Ayazağa Köyü'nde katılımcıların yaşadığı konutların apartmanda bulunduğu kat sayılarını gösteren grafik

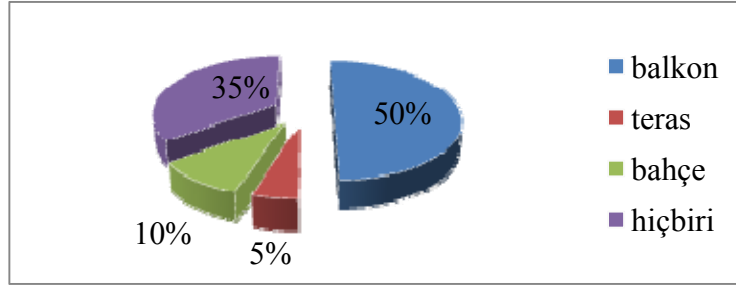
Katılımcıların yaşadığı konutların, % 80'inin 3+1, % 20'sinin de 2+1 olduğu tespit edilmiştir. 1+1 ve 4+1 konut plan tipine rastlanmamıştır (Şekil 4.12). Ayazağa Köyü'nde, genellikle, geniş ailelerin yaşamakta olduğu göz önünde bulundurulursa, 1+1 konut plan tipinin olmaması anlaşılabilir. 4+1 konut plan tipinin olmamasının sebepleri ise, genellikle, ekonomik olarak görülebilir.

Şekil 4.12 Ayazağa Köyü'nde katılımcıların yaşadığı konutların oda sayısını gösteren grafik

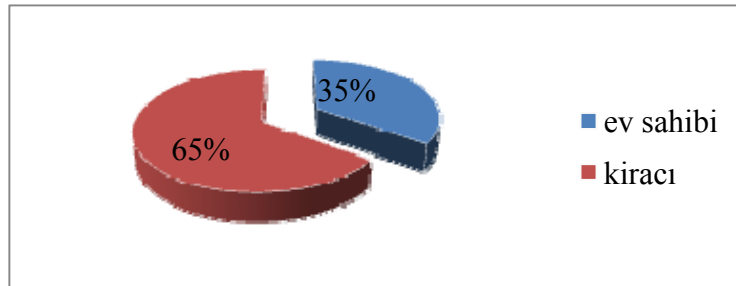
Konutların, % 50'sinde balkon, % 10'unda bahçe ve % 5'inde teras vardır. % 35'inde ise, balkon, teras ya da bahçe bulunmamaktadır (Şekil 4.13). Dışarıya açılma alanı olarak,

konutlarda, balkon bulunmakta, ayrıca, konutlar birbirine yakın olmasına rağmen, seyrek olarak, bahçe alanı ayrılabilirdiği de görülmektedir. Dışarıya açılma alanlarının bulunma oranının, dışarıya açılma alanı bulunmama oranından fazla olduğundan yola çıkarak, denilebilir ki, Ayazağa Köyü sakinleri, yoğun ve sık yapılaşma düzeninde, açık mekanlara ihtiyaç duymaktadır. Ayrıca, bu açık mekanlar, insanların, kendi aralarında sosyalleşme ve iletişim kurma aracı olarak da işlev görmektedir. Açık mekanın olmaması oranının yüksekliğini de, ekonomik imkanların yetersizliğine bağlamak mümkündür.

Şekil 4.13 Ayazağa Köyü'nde katılımcıların yaşadığı konutlardaki balkon ya da bahçe varlığını gösteren grafik

Katılımcıların, % 65'inin kiracı, % 35'inin de ev sahibi olduğu belirlenmiştir (Şekil 4.14). Katılımcıların büyük oranının, İstanbullu olmadığı durumundan yola çıkarsak (Bkz. şekil 4.17), genellikle, memleketlerine geri dönecek olduklarından, kiracıların oranı daha fazladır. Bunun yanında, ekonomik faktörler de etkilidir. Gelir durumları, genellikle, orta-alt seviyede olduğundan, mülk edinebilmelerinin zor olduğu söylenebilir.

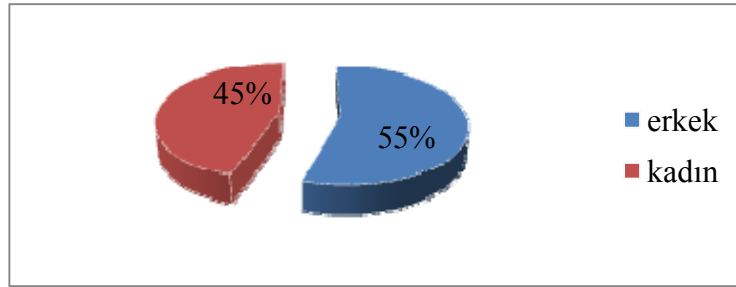

Şekil 4.14 Ayazağa Köyü'nde katılımcıların yaşadığı konutların mülkiyet durumunu gösteren grafik

4.4.1.2 Kullanıcı İle İlgili Bilgiler Bölümünün Sonuçları ve Analizi

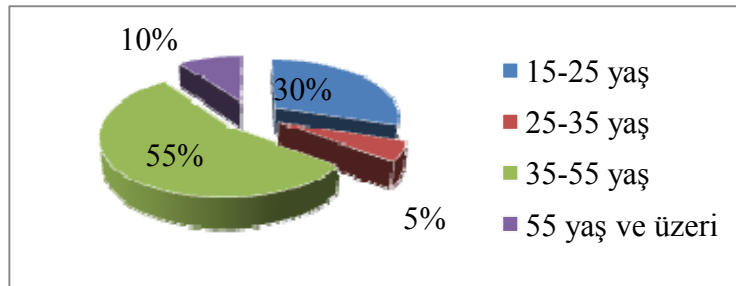
Katılımcıların, % 55'i erkek, % 45'i de kadındır (Şekil 4.15). Erkeklerin oranının daha fazla

çıkması, geleneksel bir şekilde, erkeğin yerinin ve söz hakkının daha baskın olduğuna bağlanabilir. Ancak, oranların yakınlığı da, modernlik ve demokratik gelişme ile birlikte, kadının statüsü ve aile içindeki yeri ve söz hakkının da, artmaya başladığı şeklinde yorumlanabilir. Aslında, daha çekingen görünen kadın katılımcıların, konu evleri olduğunda, konuşmaya daha istekli oldukları söylenebilir. Genellikle, ev hanımı olduğu tespit edilen kadın katılımcıların (Bkz. şekil 4.20), ev içinde erkeklerden daha çok zaman geçirmeleri ve evlerin şekillenmesi ile ilgili ihtiyaçları, geleneksel bir yorumla, daha iyi bildiklerinden, ev konusunda daha yetkin oldukları görülmüştür.

Şekil 4.15 Ayazağa Köyü'nde katılımcıların cinsiyetini gösteren grafik

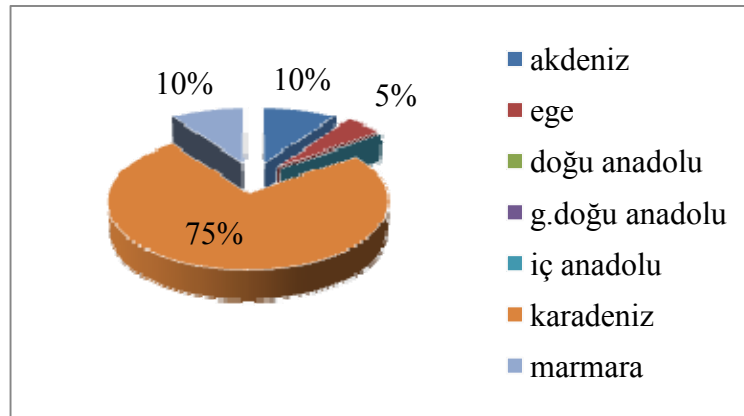
Katılımcıların, % 55'i 35-55 yaş grubu, % 30'u 15-25 yaş grubu, % 10'u 55 yaş üzeri grup ve % 5'i ise 25-35 yaş grubu içinde yer almaktadır (Şekil 4.16). Büyük şehirlere göçün 1950'li yıllardaki ilk dalgasını takiben, insanların, post-endüstriyel dönem ile birlikte, 1982 sonrası süreçteki göç dalgası ile geldikleri göz önünde bulundurulursa, 35-55 yaş grubunun oranının, daha fazla olmasının sebebi anlaşılabilir. Ayazağa Köyü'nde, genellikle, çok çocuklu aileler bulunduğundan, genç nüfusun fazla olması normaldir. Büyükanne ve büyükbabaların da, aile ile birlikte, şehre göç etmeleri nedeniyle, 55 yaş ve üzeri grubuna da rastlanabilmektedir.

Şekil 4.16 Ayazağa Köyü'nde katılımcıların yaş grubunu gösteren grafik

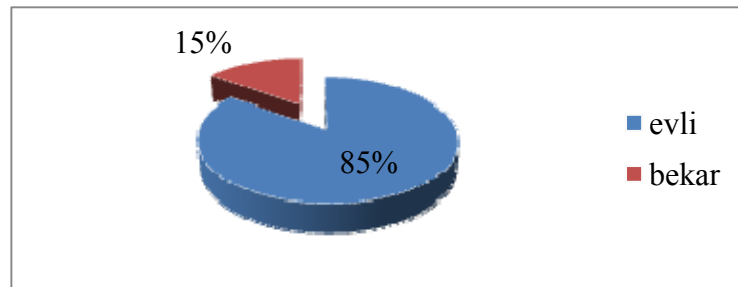
Katılımcıların geldikleri iller arasında, Adana, Artvin, Aydın, Bartın, Giresun, İstanbul,

Karadeniz Ereğli, Kastamonu, Ordu, Tekirdağ, Trabzon ve Zonguldak yer almaktadır. Bu illerin bölgelere dağılımını gösteren grafik Şekil 4.17’de gösterilmiştir. Buna göre, katılımcıların, % 75’i Karadeniz, % 10’u Akdeniz, % 10’u Marmara ve % 5’i de Ege Bölgesi’nden gelmiştir. Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve İç Anadolu Bölgesi’nden katılımcı bulunmamaktadır. Ayazağa Köyü’nde, Karadenizlilerin yoğun olarak yaşadığı tespit edilmiştir. Bu bölgeye, göçün, genellikle, Karadeniz Bölgesi’nden olduğu görülmüştür. Sonraki yıllarda gelenlerin ise, arkadaş ve akrabalarının bulunduğu bölgeye göç etmelerinden dolayı, bölgedeki Karadenizli nüfusu gittikçe artmıştır.

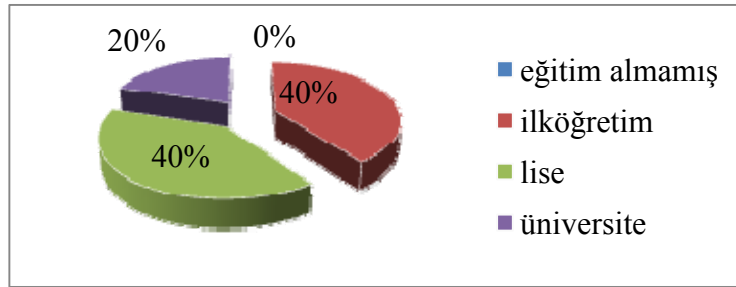
Şekil 4.17 Ayazağa Köyü’nde katılımcıların memleketlerini gösteren grafik

Katılımcıların % 85’i evli, % 15’i de bekar (Şekil 4.18). Ayazağa Köyü’nde, genellikle, bekar ve yalnız yaşayanlardan daha çok, evli ve çocuklu ailelerin yaşadığı tespit edilmiştir. Geleneksel olarak, örf ve adetlere uygun olarak, evlilik yaygın olduğundan ve büyük şehre göç tüm aile tarafında gerçekleştiğinden, evlilik oranının bekarların oranına göre daha fazla olduğu söylenebilir. Ayrıca, yalnız yaşamak maddi açıdan daha zor olduğundan, bu bölgede, ekonomik sebepler de etkili olmaktadır.

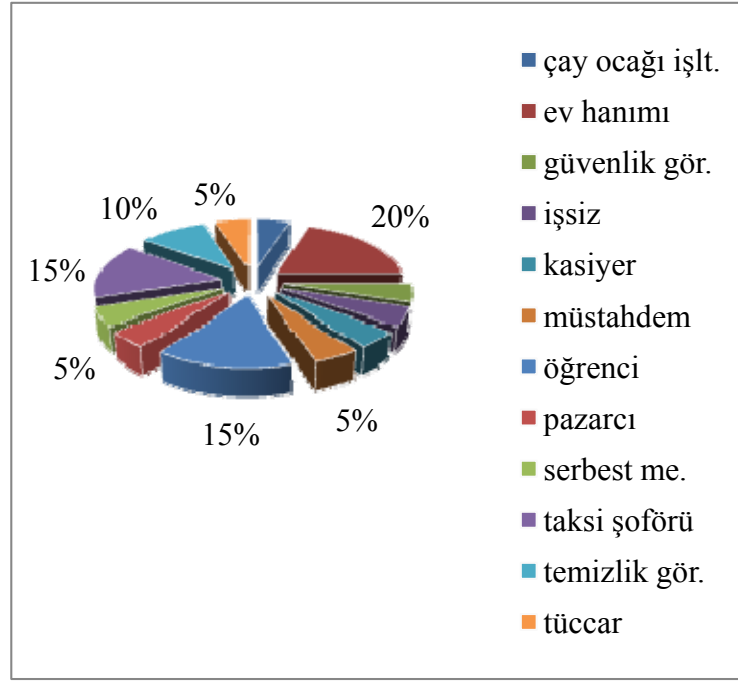
Şekil 4.18 Ayazağa Köyü’nde katılımcıların medeni durumunu gösteren grafik

Katılımcıların, % 40'ı lise, % 40'u ilköğretim ve % 20'si üniversite düzeyinde eğitim almıştır. Katılımcılar arasında, eğitim almamış olan yer almamaktadır (Şekil 4.19). İnsanların, ekonomik durumları yetersiz olduğundan, büyük şehre genellikle çalışmak için göç etmelerinden, eğitimlerini yarıda bırakmış olanların oranı yüksektir. Genç nüfusun oranının da yüksek olduğunu göz önünde bulundurursak (Bkz. şekil 4.16), göç eden ailelerin, çocuklarının eğitimlerine devam etmelerine önem verdikleri ve devam etmelerini sağladıkları, hatta çocuklarının, üniversiteye de devam ettikleri görülmüştür.

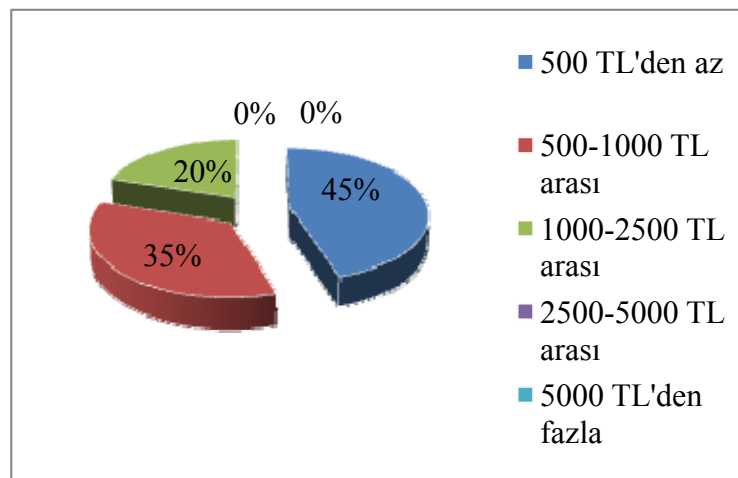
Şekil 4.19 Ayazağa Köyü'nde katılımcıların eğitim durumunu gösteren grafik

Katılımcılar, farklı meslek gruplarına dahildirler. % 20'si ev hanımı, % 15'i öğrenci, % 15'i taksi şoförü, % 10'u temizlik görevlisidir. Ayrıca, % 5'i çay ocağı işletmecisi, % 5'i güvenlik görevlisi, % 5'i kasiyer, % 5'i müstahdem, % 5'i pazarcı ve % 5'i serbest meslek sahibidir, % 5'i ise çalışmamaktadır (Şekil 4.20). Mesleklere bakıldığında, büyük bir çoğunluğun, post-endüstriyel dönemde büyüyen hizmet sektöründe çalışmakta olduğu görülmüştür. Bunun yanında, genç nüfusun fazla olması nedeniyle, öğrencilerin oranı da yüksektir. Kadının meslek sahibi olması hemen hemen yeni bir süreç olduğundan, kadın katılımcıların, genellikle, ev hanımı olduğu belirlenmiştir.

Şekil 4.20 Ayazağa Köyü'nde katılımcıların mesleklerini gösteren grafik

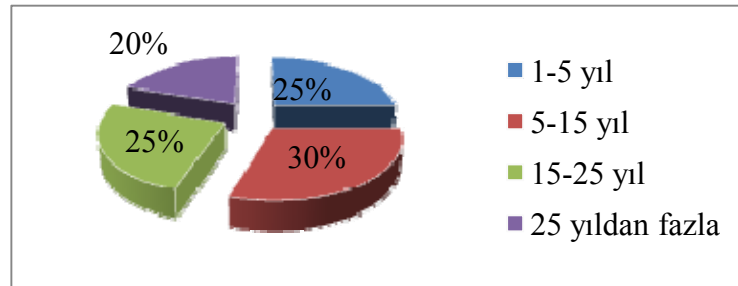
Katılımcılar, gelir durumlarını, % 45'i 500 TL'den az, % 35'i 500-1000 TL arası ve % 20'si 1000-2500 TL arası olarak belirtmişlerdir. Gelir durumu, 2500-5000 TL arası ve 5000'den fazla olan bulunmamaktadır (Şekil 4.21). Ev hanımları ve öğrencilerin sayısı göz önünde bulundurulduğunda (Bkz. şekil 4.20), aylık gelir durumunun 500 TL'den az olan katılımcıların oranının fazla olmasının sebebi anlaşılabilir. Hizmet sektörünün ara pozisyonlarında çalışan kişilerin sayısı da fazla olduğundan (Bkz. şekil 4.20), gelir durumu, asgari ücret seviyesinde yoğunlaşmıştır.

Şekil 4.21 Ayazağa Köyü'nde katılımcıların gelir durumunu gösteren grafik

Katılımcıların % 30'u 5-15 yıl, % 25'i 1-5 yıl, % 25'i 15-25 yıl ve % 20'si ise 25 yıldan fazla süredir şu andaki evlerinde yaşamaktadırlar (Şekil 4.22). Katılımcıların çoğunun, 1982 sonrası süreçte göç ettiği göz önünde bulundurulduğunda ve bu bölgedeki yaş grubunun 35-55 yaş arası yoğunlaştığı düşünüldüğünde, 5-15 yıl ve 15-25 yıl aralığındaki yoğunlaşma açıklanabilir. Ayrıca, Ayazağa Köyü'nde yerleşimin de görece yeni olduğu da unutulmamalıdır. Bunun yanında, bölgede, 25 yıldan fazla yaşayanlar da görülmektedir. Dolayısıyla, kültürel kimliklerini, uzun süredir büyük şehirde devam ettirmeye çalışan ailelerin bölgede yer aldığı söylenebilir.

Katılımcılara, bu evlerde, ne kadar oturmayı planladıkları sorusu sorulduğunda, “emekliliğe kadar”, “ömürümün yettiği kadar”, “daha iyi bir eve çıkana kadar” ve “okulu bitirene kadar” gibi cevaplar alınmıştır. Görüldüğü gibi, çoğunlukla, katılımcılar, bu evlerindeki yaşamı, geçici bir süreç olarak değerlendirmektedirler. Bölgedeki konutlar, genellikle, daha iyisi bulunması beklenen konutlar olarak yorumlanmaktadır, Bunun yanında, kalıcı olarak İstanbul'a göç etmiş ve yaşamlarını burada kurmaya başlamış aileler de, Ayazağa Köyü'nde yer almaktadır.

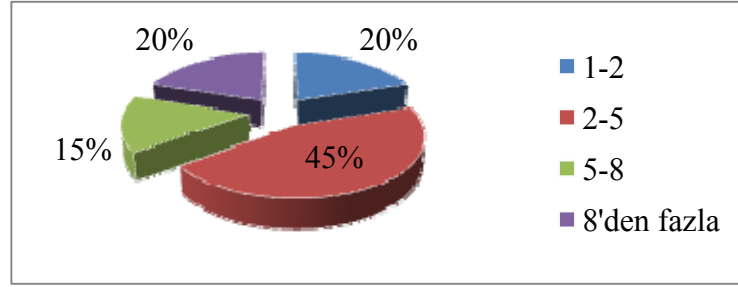

Şekil 4.22 Ayazağa Köyü'nde katılımcıların evlerinde ne kadar süredir yaşadıklarını gösteren grafik

4.4.1.3 Konutun Kullanımı İle İlgili Bilgiler Bölümünün Sonuçları ve Analizi

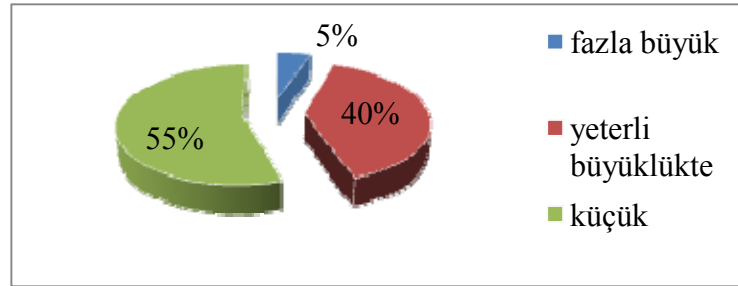
Katılımcıların, % 45'inin evlerinde 2-5 kişi, % 20'sinde 1-2 kişi, % 20'sinde 8'den fazla kişi ve % 15'inde 5-8 kişi yaşamaktadır (Şekil 4.23). Katılımcılar arasında, genel olarak, 2-3 çocuk sahibi aileler bulunmaktadır. Bunun yanında, büyükanne ve büyükbabanın da dahil olduğu geniş aileler geleneksel aile yapısında yaygın olduğundan, 5-8 kişi ve 8'den fazla kişinin yaşadığı da görülmüştür. Göç ederken, genellikle, bütün aile birlikte göç ettiğinden, şehre yerleşirken de, örf ve adetlere uygun olarak, aile fertleri bir arada yaşamaktadırlar. Ayrıca, birlikte yaşamalarında, maddi durumlarının kısıtlı olmasının ve başka bir evin

masraflarının karşılanması güç olması da etkilidir.

Şekil 4.23 Ayazağa Köyü'nde katılımcıların evlerinde kaç kişinin yaşadığını gösteren grafik

Katılımcıların, % 55'i evlerini küçük, % 40 'ı yeterli büyüklükte ve % 5'i fazla büyük bulmaktadırlar (Şekil 4.24). Geleneksel olarak, büyük, bahçeli ve ferah evlerde yaşamaya alışık oldukları için, geniş ailelerin, evlerini küçük buldukları görülmüştür. Evlerde kalabalık yaşamakta olmaları sebebiyle, evlerini küçük olarak değerlendirmeleri normal olarak karşılanabilir. Ayrıca, geleneksel anlayışa göre, aza kanaat duygusuyla yaşadıkları evle yetinen katılımcılar da, evlerini yeterli büyüklükte bulmuşlardır. Bunun yanında, memleketlerinden büyük şehre gelip, kendine bir yer edinmenin verdiği tatmin duygusunun da, yaşadıkları evleri yeterli büyüklükte olarak değerlendirmelerine neden olduğu söylenebilir.

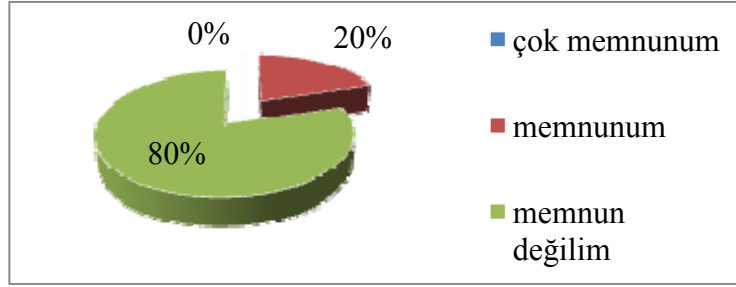

Şekil 4.24 Ayazağa Köyü'nde "evinizin büyüklüğünü nasıl buluyorsunuz?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Katılımcıların, % 80'i "odaların büyüklüğünden memnun değilim" cevabı vermişlerdir. % 20'si ise odaların büyüklüğünden memnun olduklarını söylemişlerdir. Odaların büyüklüğünden çok memnun olduğunu söyleyen bulunmamaktadır (Şekil 4.25). Genellikle konutlar 3+1 olduğundan (Bkz. şekil 4.12) ve konutlarda genellikle geniş aileler yaşadığından (Bkz. şekil 4.23), aile fertleri odaları paylaşmak durumunda kalmaktadırlar. Bu nedenle, odaların büyüklüğünden memnun olmayanların oranı yüksektir. Hatta evi büyüklüğünü yeterli

bulan katılımcıların bir kısmı, odaların büyüklüğünden memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla, ferah bir alanda yaşamak katılımcılar için önemlidir.

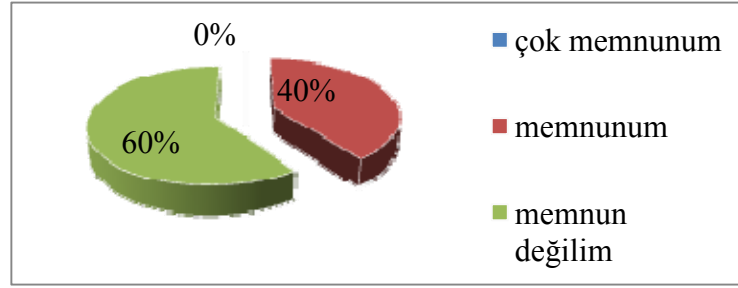
Katılımcılara sorulan, “odaların büyüklüğünden neden memnun değilsiniz ve nasıl olmasını isterdiniz?” sorusuna, “daha geniş olmasını isterdim”, “geniş yerlerde yaşamaya alıştığımız için rahat edemiyoruz” ve “odalar çok küçük, çocuklar yerde yatmak zorunda kalıyor” gibi örf ve adetler ile alışkanlıkları yansıtan belirgin yanıtlar alınmıştır. Tektip, küçük ve basık odaların, daha farklı ihtiyaçları olan katılımcılar tarafından uygun bulunmadığı görülmüştür.

Şekil 4.25 Ayazağa Köyü'nde “odaların büyüklüğünden memnun musunuz?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

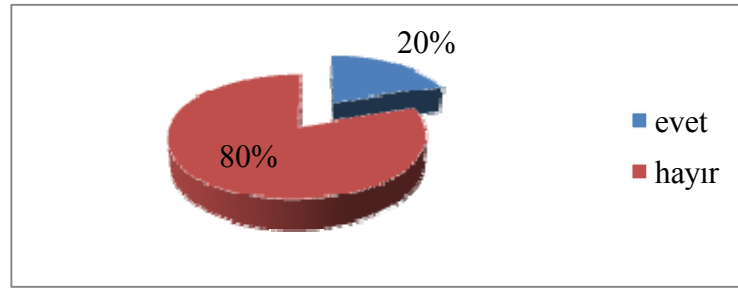
Katılımcıların, % 60'ı “odaların yerleşiminden memnun değilim” cevabı vermişlerdir. % 40'ı ise odaların yerleşiminden memnun olduklarını söylemişlerdir. Odaların yerleşiminden çok memnun olduğunu söyleyen bulunmamaktadır (Şekil 4.26). Ev içinde mahremiyet, rahatlık gibi çeşitli sebeplere bağlanabilecek bu durum göstermektedir ki, katılımcıların büyük bir çoğunluğu odaların yerleşiminden rahatsızdır.

Katılımcılara sorulan, “odaların yerleşiminden neden memnun değilsiniz ve nasıl olmasını isterdiniz?” sorusuna, “odalar birbirine yakın”, “wc çok yol üstü”, “mutfak arka tarafa bakıyor ve çok karanlık”, “oturma odası dış kapıya açılıyor” ve “evin bazı odaları mezarlığa bakıyor” gibi yanıtlar alınmıştır. Genellikle, mahrem sayılan wc'nin, örf ve adetlere uygun bir şekilde, konut içinde daha az görülebilir bir yerde olması gerekliliği belirtilmiş, buna ek olarak, rahat ve günlük halleriyle kullanılan oturma odasının dışarıya açılması gibi ev içi mahremiyet ile ilgili sebepler bu yanıtlarda etkili olmuştur. Bunun yanında, odaların mezarlığa bakması gibi dini sebepler de belirtilmiştir. Ayrıca, mutfağın konutun arka bölümüne bakması ve karanlık olması gibi, ferah ve rahat kullanım ihtiyacı ile ilgili sebepler de katılımcılar tarafından söylenmiştir.

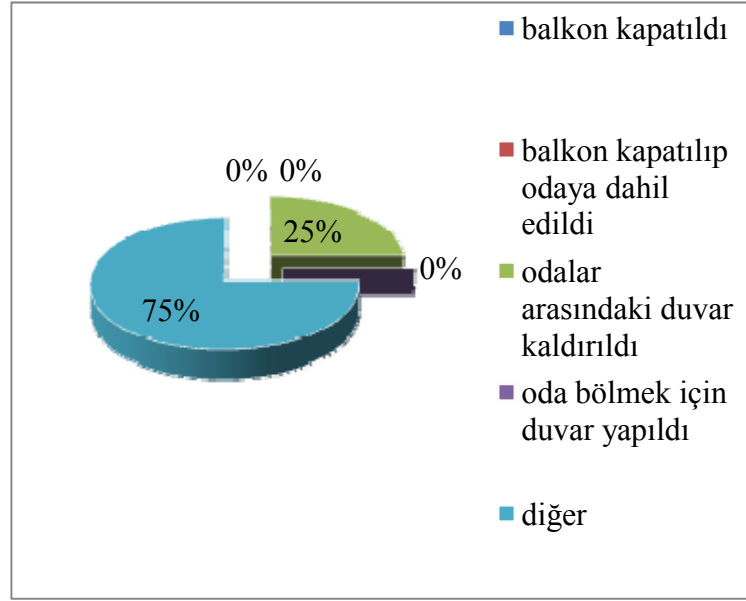
Şekil 4.26 Ayazağa Köyü'nde "odaların yerleşiminden memnun musunuz?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Katılımcıların, % 20'i evlerinde değişiklik yaparken, % 80'si ise değişiklik yapmadıklarını söylemişlerdir (Şekil 4.27). Konutta değişiklik yapılmamasının nedeninin, katılımcıların çoğunluğunun kiracı olmasından kaynaklandığı görülmüştür. Ev sahibi olup da değişiklik yapmayanların da, evlerini zaten kendilerinin yaptığı gözlemlenmiştir.

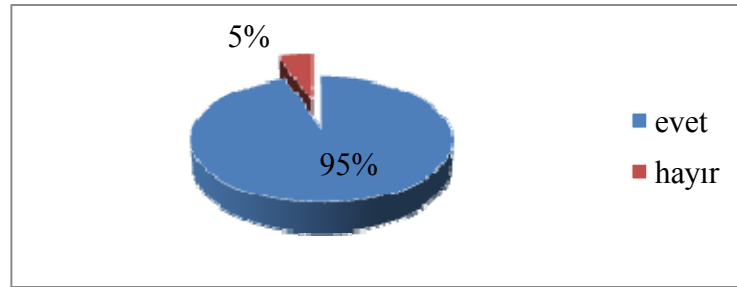
Şekil 4.27 Ayazağa Köyü'nde "evinizde değişiklik yaptınız mı?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Katılımcıların, % 25'i odalar arasındaki duvarı kaldırdıklarını söylemişlerdir. % 75'i ise "diğer" seçeneğini tercih etmişlerdir. Odaların perde-paravan ile bölünmesi ve terasın bahçe olarak düzenlenmesi, "diğer" seçeneğini tercih edenlerin yaptığı değişiklikler arasında yer almaktadır (Şekil 4.28). Görülebilmektedir ki, yapılan değişiklikler yaşam alanlarını genişletmek amacı taşımaktadır. Konut içinde, geniş aileler yaşadığı için, daha geniş alanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca, ev içi mahremiyetin de etkisi görülmüş ve odalar aile üyeleri arasında paylaşıldığı için, perde- paravan gibi elemanlar ile bölme yoluyla değişiklikler yapıldığı görülmüştür. Açık mekan alışkanlığı da, konut ile ilgili yapılan değişikliklere etki etmiş ve bahçe düzenlemeleri yapıldığı gözlemlenmiştir.

Şekil 4.28 Ayazağa Köyü'nde "evinizde nasıl bir değişiklik yaptınız?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

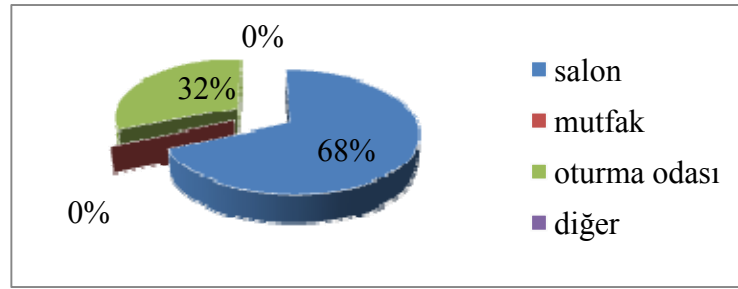
Katılımcıların, % 95'i, evlerinde, ailenin genelde bir araya geldiği bir mekan bulunduğunu söylerken, % 5'i de böyle bir mekanın olmadığını belirtmiştir (Şekil 4.29). Genelde geniş ailelerin yaşadığı Ayazağa Köyü'nde, aile bağları sıkı olduğundan, bir araya gelinen ortak bir alanın varlığı görülmüştür.

Şekil 4.29 Ayazağa Köyü'nde "ailenin evde genelde bir araya geldiği bir yer var mı?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

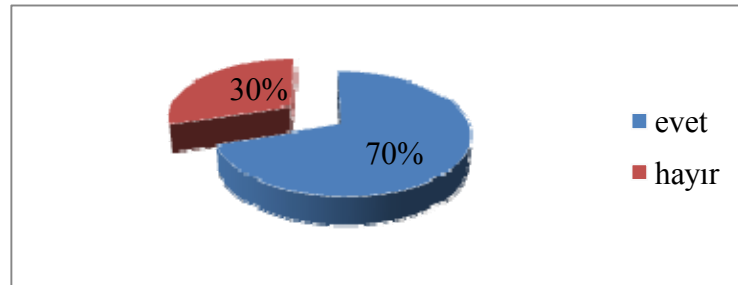
Ailelerinin evde genelde bir araya geldiği bir mekanın olduğunu söyleyen katılımcıların, % 68'i bu mekanın salon olduğunu söylerken, % 32'si ise oturma odası cevabını vermiştir. "Mutfak" ve "diğer" seçeneklerini tercih eden katılımcı olmamıştır (Şekil 4.30). Eskiden, oturma odası kültürü yaygın olarak görülmekteydi ve salon ancak misafir geldiğinde açılan bir mekan olarak algılanmaktaydı. Ancak, artık, evler küçük ve kalabalık olduğundan bu defa oturma odası ayırmak lüks sayılmaktadır. Dolayısıyla, aile bireylerinin bir araya gelebileceği

alan salon olarak kendini göstermekte ve salonu ancak misafir geldiğinde açılan bir alan olarak ayırmak uygulanması güç bir lüks haline gelmektedir.

Şekil 4.30 Ayazağa Köyü'nde "aileniz evde genelde nerede bir araya gelir?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

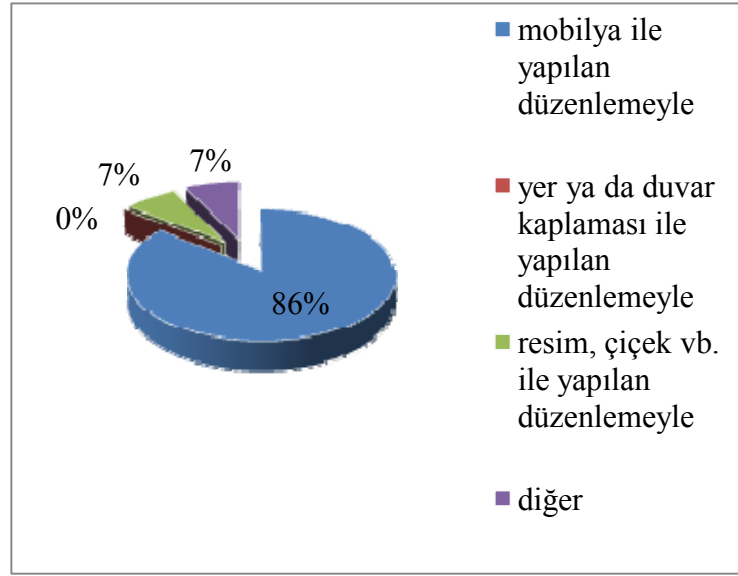
Katılımcıların, % 70'i evlerinde kendilerine ait bir yerin olduğunu söylemiş, buna karşın, % 30'u ise böyle bir yerin olmadığını belirtmişlerdir (Şekil 4.31). Küçük ve dar mekanlara sahip evlerde, "kendinize ait bir yeriniz var mı?" sorusuna % 70 oranında "evet" cevabının verilmesi şaşırtıcı olmakla birlikte, "bunları nasıl belirttiniz?" sorusuna verilen cevaplar daha belirleyicidir.

Şekil 4.31 Ayazağa Köyü'nde "evinizde kendinize ait bir yeriniz var mı?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

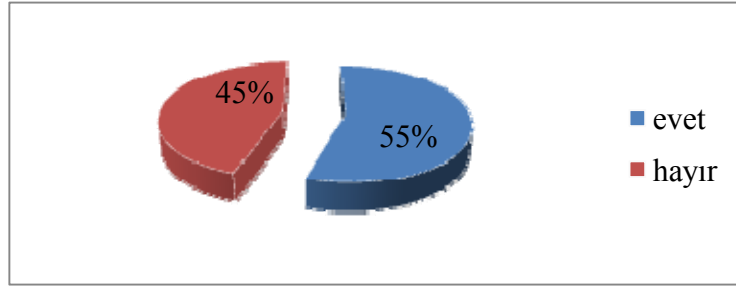
Evlerinde kendilerine ait bir yerin olduğunu söyleyen katılımcıların % 86'sı bunu mobilya ile yapılan bir düzenlemeyle, % 7'si resim, çiçek vb. aksesuarla belli etmiş, % 7'si de "diğer" seçeneğini tercih etmiştir. Yer ya da duvar kaplaması ile yapılan bir düzenlemeye rastlanmamıştır (Şekil 4.32). Genellikle, mobilya, resim gibi aksesuarlar ile yapılan düzenlemelerin yaygın olması, maddi sebeplerle açıklanabilir. Geniş mekanlar yaratmak ve ayırmak maddi açıdan da bir sonuç doğuracağından, geniş ailelerin yer aldığı küçük evler içinde, insanların kendilerine ait yer ayırabilmek için böyle aksesuarları kullanması normal karşılanabilir. Mobilya ile yapılan düzenlemelerden bahsedilirken, TV koltuğu olması yeterli

görülmüştür. Gür'ün (2000) belirttiği, günümüzde başoda kavramının TV koltuğuna indirgenmiş olması durumu çalışmada gözlemlenmiştir. Ev hanımlarının da, mobilya ile yapılan düzenlemeden kastının mutfak olduğu görülmüştür. Geleneksel bir yorumla, ev hanımlarının vakitlerinin çoğunu mutfakta geçirdikleri göz önünde bulundurulursa, bu mekanları benimsemeleri açıklanabilir. Evlerinde kendi odası olan katılımcıların da, bu odaları, eşleri ya da kardeşleriyle paylaştıkları görülmüş olmasına rağmen, bu mekanlarda, çalışma masası, kitaplık gibi mobilya ya da resim, poster gibi aksesuarlarla kendilerine ait yerlerini işaretledikleri gözlemlenmiştir. Bir mobilya ya da bir resim ile de olsa, insanların, evlerinde kendilerine ait özel bir yerin varlığını istedikleri ve bunun için bir düzenleme çabası içinde oldukları görülmektedir.

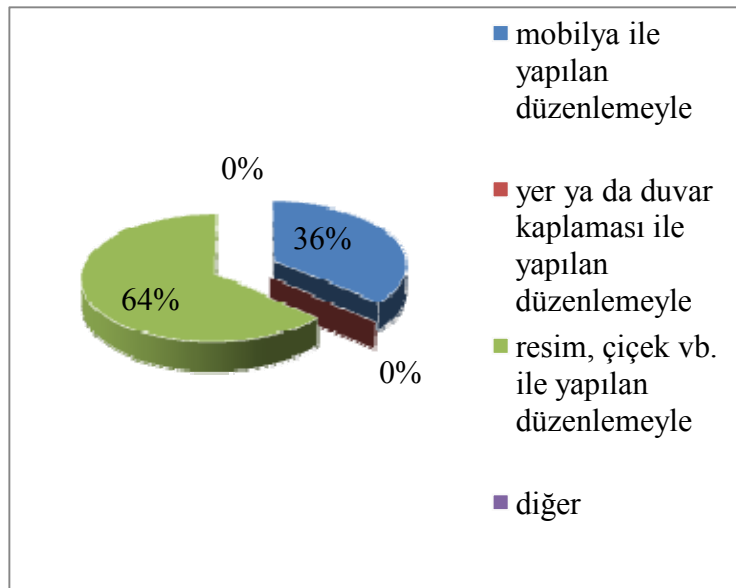
Şekil 4.32 Ayazağa Köyü'nde "evinizde kendinize ait yeri nasıl belli ettiniz?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Katılımcıların, % 55'i evlerinde ailelerini ve yöresel özelliklerini simgeleyen düzenlemeler yaptıklarını söylemiş, % 45'i de böyle bir düzenlemenin olmadığını belirtmişlerdir (Şekil 4.33). Büyük şehirde kimlik ve alışkanlıklarını devam ettirmek ve yaşamak isteyen katılımcılar, evlerinde buna yönelik düzenlemeler yapmışlardır. Ancak, oranların bu kadar yakın olması, konutlarda yaşayanların çoğunun kiracı olmaları ve belli bir süre sonra memleketlerine dönmeyi planladıkları için, burada yaşadıkları zamanı geçici bir süreç olarak değerlendirmelerinden kaynaklanmaktadır.

Şekil 4.33 Ayazağa Köyü'nde "evinizde ailenizi veya yöresel özelliklerinizi simgeleyen bir düzenleme yaptınız mı?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Evlerinde, ailelerini ve yöresel özelliklerini simgeleyen düzenlemeler yapan katılımcıların, % 64'ü bu düzenlemeyi resim, çiçek vb. aksesuar ile yaptığı görülmüştür, % 36'sı ise mobilya ile bir düzenleme yapmışlardır (Şekil 4.34). Aile büyüklerinin resimleri ya da katılımcıların geldikleri yerleri hatırlatan resimler ile yapılan düzenlemeler gözlemlenmiştir. Ayrıca, yöresel özellikleri ifade eden bir düzenleme olarak duvara bağlama astığını belirten katılımcı da görülmüştür. Mobilya ile yapılan düzenlemelerden bahsetmek gerekirse de, terasın bahçe olarak düzenlenmesi katılımcı cevaplarındandır.

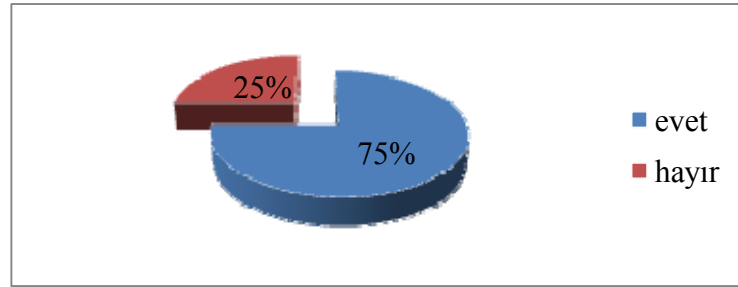

Şekil 4.34 Ayazağa Köyü'nde "evinizde ailenizi veya yöresel özelliklerinizi simgeleyen nasıl bir düzenleme yaptınız?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Katılımcıların, % 75'i evlerinde dini inanç ve ritüellerine yönelik düzenlemeler yaptıklarını belirtmiş, % 25'i de böyle bir düzenleme yapmadıklarını söylemişlerdir (Şekil 4.35). Buradan da görülmektedir ki, din olgusu, insanların konuta yansıtımalarında gözlemlendiği gibi hayatta

baskın ve etkin bir olgudur. Yaşam alanlarında, dini inanç ve ritüellerine ait öğelerin, büyük şehirde maddi güçlükler içinde olabilen ve kültürel kimliklerini devam ettirmeye çalışan aileler için, rahatlatıcı ve güven verici olduğu söylenebilir.

Katılımcılara sorulan, “dini inanç ve ritüellerinize yönelik nasıl bir düzenleme yaptınız?” sorusuna, “yataklarımız kibleye dönük”, “başucumda Kuran var”, “dini yayın dolabım var”, “yatak odamız mezarlığa bakan tarafta değil” ve “duvara dua astım” gibi yanıtlar alınmıştır. Görüldüğü gibi, din olgusu, hem mekanların yerleşimi hem de mobilya düzeni ile ilgili sonuçlar doğurmaktadır. Konutun, kültürden uzak, soğuk ve kişisiz yapısına karşılık, dua ve Kuran gibi dini öğelere sığınma ihtiyacı duyulduğu söylenebilir. Dolayısıyla, yatakların kibleye dönük olması ve yatak odasının mezarlığa bakan tarafta olmaması gibi unsurlar, tasarım sürecinde göz önünde bulundurulabilecek önemli etkenlerden biri olarak ortaya çıkmaktadır.

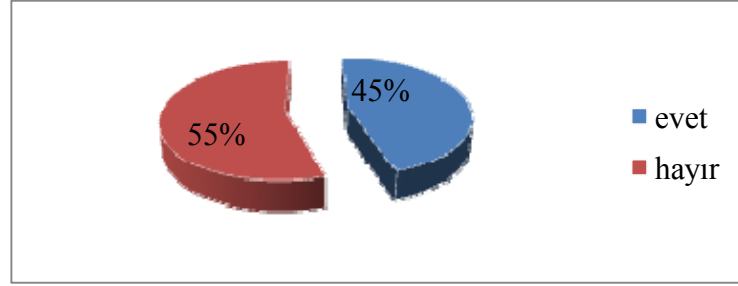

Şekil 4.35 Ayazağa Köyü’nde “evinizde dini inanç ve ritüellerinize yönelik bir düzenleme yaptınız mı?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Katılımcıların, % 55’i evlerinde örf ve adetleri ile ilgili düzenlemeler yapmamış, % 45’i ise böyle bir düzenleme yapmıştır (Şekil 4.36). Bu soruya hayır cevabının daha fazla olmasının sebebi, örf ve adet kavramının yöresel özelliklerden daha soyut bir kavram olduğu ve insanların evlerine yerleşirken fark etmeden yaptıkları düzenlemeleri, örf ve adet kavramına bağlamalarının görece olarak zor olduğudur. Yine de, gözlemler doğrultusunda ortaya çıkan, ev içinde aile fertlerine ayrılan alandan, evin içine ayakkabı ile girilmemesine ve salondaki sehpa üzerinde misafir için olan şeker kasesine kadar varan düzenlemeler, örf ve adetlerin etkili olduğunu göstermektedir.

Katılımcılara sorulan, “örf ve adetleriniz ile ilgili nasıl bir düzenleme yaptınız?” sorusuna, “kayınpederim ve kayınvalidem için oda ayırdık, ayrıca, salonda da divanları var”, “baba koltuğum var” ve “aile büyükleri geldiğinde kalmaları için salonda yer ayırdık” gibi yanıtlar alınmıştır. Örf ve adet kavramından anlaşılacak en somut etki, evin saygı duyulan üyeleri ile

ilgili yapılan düzenlemelerdir. Geniş aileler olarak göç edenler, herkese ayrı bir oda ayırmanın mümkün olmadığı küçük apartman dairelerinde bu konuyla ilgili mobilyalar ile düzenlemeler yapabilmiş, ancak ihtiyaç olduğunda, küçük odalarda sıkışık yaşamak pahasına aile büyüklerine ayrı oda ayrıldığı da görülmüştür. Dolayısıyla, apartman dairelerindeki küçük mekanların, maddi ihtiyaçların yanında, manevi ihtiyaçlara da yetersiz kaldığı, ancak, insanların, kendilerince düzenlemeler yapmaya çalıştıkları söylenebilir.

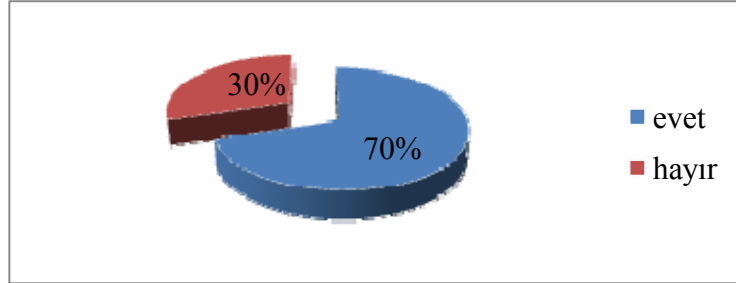

Şekil 4.36 Ayazağa Köyü’nde “evinizde örf ve adetleriniz ile ilgili bir düzenleme yaptınız mı?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Katılımcıların, % 70’i evlerinde yöresel alışkanlık ve davranışlar ile ilgili düzenleme yapıp yapılmadığı sorusuna evet cevabı verirken, % 30’u da hayır cevabı vermiştir (Şekil 4.37). Görüldüğü gibi insanlar İstanbul gibi bir metropolde yaşamalarına rağmen yöresel alışkanlıklarından kopmamaktadırlar. Dolayısıyla, memleketlerindeki alışkanlıklarını ve yaşam tarzlarını büyük şehirdeki yaşamlarında da sürdürmek ihtiyacı duymaktadırlar.

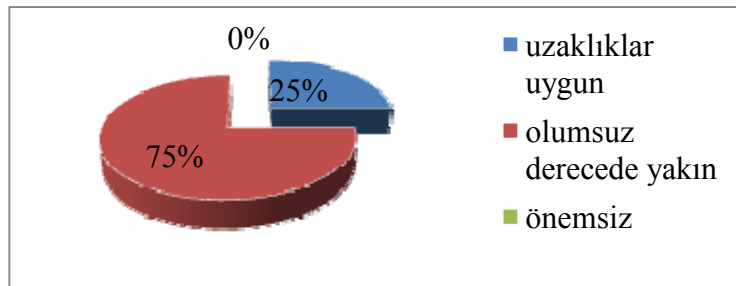
Katılımcılara sorulan, “yöresel alışkanlık ve davranışlarınız ile ilgili nasıl bir düzenleme yaptınız?” sorusuna, “apartmanın bahçesine zeytin tohumu ektik”, “terasa bahçe yaptık”, “koltuk almadık, divanımız var”, “bahçede sedirimiz var”, “balkona erzak dolabı yaptık”, “bahçeye çardak yaptık”, “Karadeniz manzarası resimlerim var”, “duvara evimi hatırlatan halı astım” ve “duvara fındık bahçesi resmi astım” gibi belirgin yanıtlar alınmıştır. Görüldüğü gibi, yöresel davranış ve alışkanlıklar, konutun içinde düzenleme yapmayı gerektiren önemli öğelerdir. İnsanların, memleketlerinde alıştıkları açık mekanlar, sıkışık apartman dairelerinin havasızlığından kurtulmak için gerekli olmuştur. Bahçe alanı açma isteği burada ortaya çıkmış ve apartmanın önüne bahçe düzenlemeleri yapılmıştır. Tarla ve bağlarını bırakarak büyük şehre çalışmaya gelen aileler, yine de, bu hayatı bırakmak istememiş, meyve ve sebze ağaçları dikme yoluyla bu ihtiyaçları karşılama yoluna gitmişlerdir. Bunun yanında, modern yaşamın mobilya anlayışının yerine, divan ve sedir gibi geleneksel mobilyaları tercih etmektedirler. Ayrıca, insanların, büyük şehrin sık ve havasız yapılaşmasından, evlerinin içine

yalnızca memleketlerinin bir resmini koyarak bile uzaklaşmaya çalıştıkları ve kendilerine alanlar açmaya çabaladıkları görülmüştür. Yöresel davranış ve alışkanlıklardan oluşan kültür, konutun içindeki ve dışındaki yaşamı etkileyen, önemli bir öge olarak yer edinmiştir.

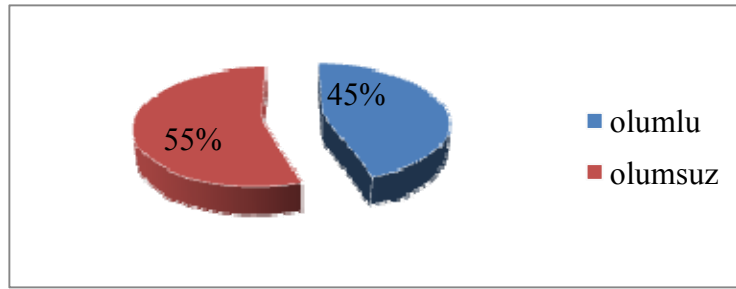
Şekil 4.37 Ayazağa Köyü'nde "evinizde yöresel alışkanlık ve davranışlarınız ile ilgili bir düzenleme yaptınız mı?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Katılımcıların, % 75'i komşu binaların konumunu olumsuz derecede yakın bulmaktadır. % 25'i ise uzaklıkların uygun olduğunu söylemiştir. Bina konumlarına ve mahremiyet açısından etkisine önemsiz diyen katılımcı olmamıştır (Şekil 4.38). Geniş ve açık alanlarda kurulmuş evlerden gelen katılımcılar, kendilerini sıkışık yapılaşmanın içinde bulduklarından, evleri olumsuz derecede yakın bulmuşlardır. Bu durumu önemsiz bulan katılımcı olmadığı da, mahremiyetin herkes için önemli olduğuna bağlanabilir. Komşuluk ilişkileri sıkı olmasına rağmen, "öteki"nden çekinme ve aile içi yaşantının mahrem kabul edilmesi, komşu binaların yerleşiminin yakınlığı ile ilgili mahremiyet olgusunu baskın kılmaktadır. Dolayısıyla, sık bina dokusu, kullanıcılar açısından, mahremiyetin sağlanması ile ilgili rahatsız edici hale gelmekte ve konuttan ve bu yaşam tarzından memnuniyetsizlik artmaktadır. Bu sebeple, tasarım sürecinde, daha açık ve ferah, kullanıcılar için hassa bir konu olan mahremiyet olgusuna da saygı duyan bir kent yapılaşmasının gerekli olduğu söylenebilir.

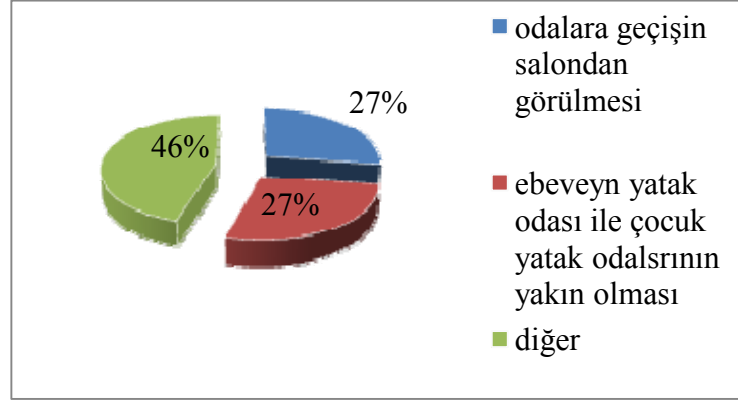
Şekil 4.38 Ayazağa Köyü'nde "komşu binaların konumunu mahremiyet açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Katılımcıların, % 55'i aile içi ilişkiler ve sosyal ilişkiler bakımından evlerindeki mahremiyeti olumlu, % 45'i de olumsuz bulmuştur (Şekil 4.39). Olumlu cevapların bu kadar çok olmasını, insanların, ev içinde aileleri ile birlikte yaşarken aile içi mahremiyet konusundan rahatsız olmamaları ile açıklanabilir. Memleketlerinde, geniş aileler halinde, büyük evlerde yaşamaya alışkın olan aileler, göç ettiklerinde de, aynı yaşam tarzını daha küçük evlerde sürdürmek durumunda kalmaktadırlar. Aynı evin içinde yaşamaya alışkın olduklarından, aile içi mahremiyet görece daha önemsiz olarak değerlendirilmektedir. Ancak, aile fertlerinin sayısı değişmemesine rağmen ev küçülmekte olduğundan, koşullar küçük evde daha zordur, bu nedenle, mahremiyet durumunu olumsuz bulanların oranı da yüksektir.

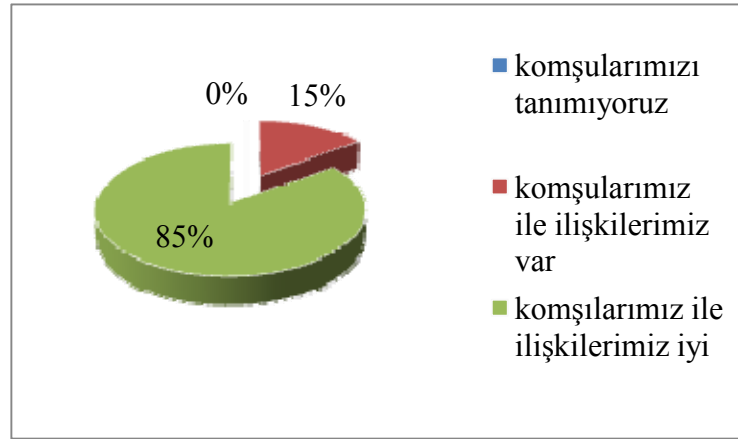
Şekil 4.39 Ayazağa Köyü'nde "aile içi ilişkiler ve sosyal ilişkiler bakımından evinizdeki mahremiyeti nasıl değerlendiriyorsunuz?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Evlerini mahremiyet açısından olumsuz bulan katılımcıların % 27'si odalara geçişin salondan görülmesi, % 27'si de ebeveyn yatak odası ile çocuk yatak odalarının yakın olmasını sorun olarak görmektedir, % 46'sı "diğer" seçeneğini tercih etmiştir (Şekil 4.40). "Diğer" seçeneğini tercih edenler, kendilerinin ya da çocuklarının ayrı odalarının olmamasının sorun olduğunu söylemişlerdir. Odaların yerleşimi ile ilgili durum aile içi mahremiyet ile ilgili sorun yaratmaktadır. Ev içinde kendilerine ait alan yaratmak, ortak alanlarda yaşarken de kendi alanlarını korumak isteyen aile fertleri, birbirine yakın ve fazla bitişik olan odaların yerleşiminden rahatsız olmaktadır. Bundan başka, ebeveyn yatak odası ile çocuk yatak odalarının yakın olması, anne-baba ve çocuklar arasında var olması gereken mesafe ve mahremiyete zarar verir görüldüğü için, geleneksel kültürel değerlere uygun değerlendirilmemektedir. Dolayısıyla, tasarımcının, odalar arası geçiş ve odaların yerleşiminde temkinli davranması gerektiği söylenebilir.

Şekil 4.40 Ayazağa Köyü'nde "evinizde mahremiyet açısından sorun olarak gördüğünüz noktalar nelerdir?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

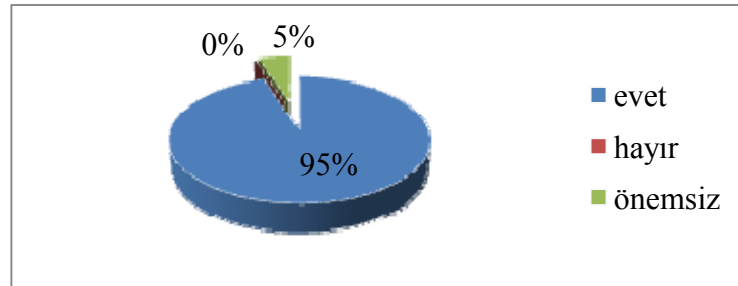
Katılımcıların, % 85'i komşuları ile ilişkilerinin iyi olduğunu, % 15'i ise komşularının sadece tanıdıklarını söylemişlerdir. Komşularını tanımayan ve ilişkileri olmayan katılımcı yoktur (Şekil 4.41). Sıkı akrabalık ve komşuluk ilişkilerine alışkın katılımcılar, komşularıyla ilişkilerini yakın tutmayı tercih etmişlerdir. Göç edenlerin, genelde, akraba ve geldikleri yerdeki tanıdıklarının olduğu yerlerde yaşadığını göz önünde bulundurursak, komşuluk ilişkilerinin iyi olması doğaldır. Yabancı oldukları büyük şehirde, kültürlerinden ve alışkanlıklarından uzak bir şekilde yaşayan insanların, komşuları ile yakınlaşma ihtiyacı duydukları söylenebilir.

Şekil 4.41 Ayazağa Köyü'nde "komşuluk ilişkilerinizi nasıl buluyorsunuz?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

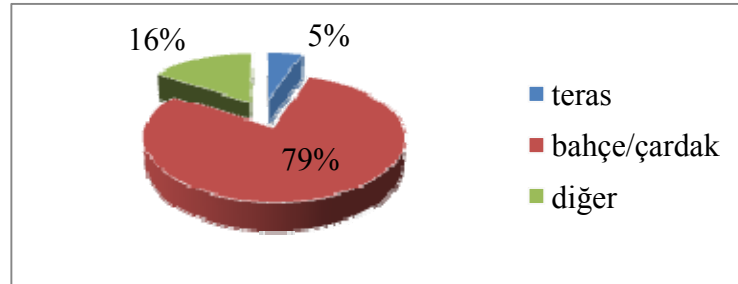
Katılımcıların, % 95'i komşuları ile sosyal ilişkiler kurabilecekleri yerlerin olduğunu, % 5'i de böyle bir yerin olmadığını söylemişlerdir. Bu konuyu önemsiz bulan yoktur (Şekil 4.42). Katılımcıların, sıkışık kent düzeninde, özel bir alana sahip olmasalar bile, komşular ile

ilişkiler söz konusu olduğunda, ortak bir sosyal mekan kurmaya çaba gösterdikleri gözlemlenmiştir.

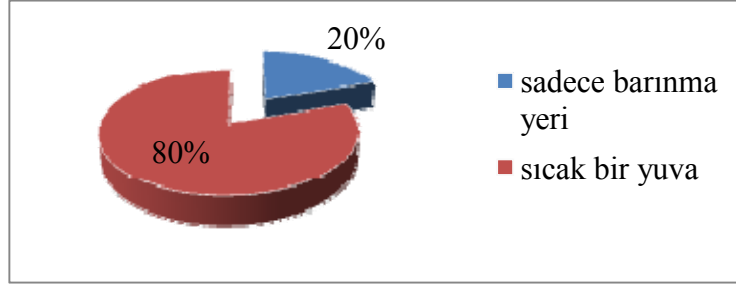
Şekil 4.42 Ayazağa Köyü'nde "komşularınızla sosyal ilişkiler kurabileceğiniz bir yer var mı?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Katılımcıların, % 79'u komşuları ile bahçelerinde, % 5'i evlerinin terasında bir araya geldiklerini söylemişlerdir, % 16'sı ise "diğer" seçeneğini tercih etmişlerdir (Şekil 4.43). "Diğer" seçeneğini tercih edenler, ortak sosyal mekan olarak mahallelerinin kahvehanesini göstermişlerdir. Sık yapılaşma arasında, komşuları ile ortak alanları bahçe ve çardak düzenleyerek elde eden insanlar, apartmanlarının terasını da bu amaç için kullanmaktadır. Geçmişten bu yana, kırsal alanda da yaygın bir alışkanlık olan kahvehane kültürü kent içinde de yerini bulmuş, ortak sosyal alanlar olarak kent kültürüne eklenmiştir.

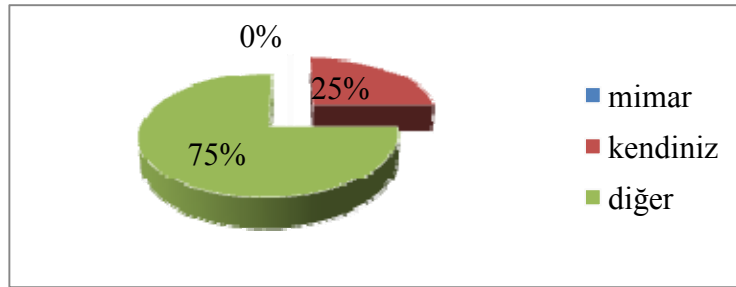
Şekil 4.43 Ayazağa Köyü'nde "komşularınızla sosyal ilişkiler kurabileceğiniz yer neresidir?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Katılımcıların, % 20'si yaşadıkları konutları sadece barınma yeri olarak tanımlarken, % 80'i de sıcak bir yuva olarak nitelemişlerdir (Şekil 4.44). Katılımcılar, her türlü soruna rağmen, kalabalık ve soğuk büyük şehir içinde aileleri ile birlikte yaşadıkları için, evlerini sıcak bir yuva olarak görmektedirler. Sadece barınak olarak gören katılımcılar ise, memleketlerine dönecek olduklarından ve maddi zorluklar da çektiklerinden, daha iyi bir ev bulma planıyla hayatlarını sürdürmekte olduklarından, geçici bir barınma yeri olarak değerlendirmişlerdir.

Şekil 4.44 Ayazağa Köyü'nde "evinizi nasıl tanımlarsınız?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Katılımcıların, % 25'i evlerini kendilerinin yaptığını söylemişlerdir, % 75'i de "diğer seçeneğini tercih etmişlerdir (Şekil 4.45). "Kendimiz" seçeneğini tercih edenler, bizzat kendisinin dışında, dedesini, babasını ya da eşini kastetmişlerdir. "Diğer" seçeneğini tercih edenler ise çoğunlukla müteahhit veya kalfanın evlerini yaptığını söylemişlerdir. Görüldüğü gibi, büyük şehre gelenler, mimarlar tarafından tasarlanmış konutlar yerine, kendilerinin yaptığı ya da müteahhit tarafından yapılan konutlara yerleşebilmişlerdir. Hem maddi imkanları kısıtlı olduğundan hem de mimarlar tarafından tasarlanmış evler onlara "uzak" ve lüks geldiğinden, evlerini, fırsatları olduğunca, kendileri yapmayı tercih etmektedirler. Mimardan daha yakın görüp, evlerini yaptırmak üzere anlaştıkları müteahhitlerin yaptıkları evler bile, tektip ve boğucu olarak değerlendirilmekte ve spesifik ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır.

Şekil 4.45 Ayazağa Köyü'nde "evinizi kim yaptı?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Katılımcılara sorulan, "eviniz ile ilgili ne düşünüyorsunuz?" sorusuna, "memlekete dönmeyi dört gözle bekliyoruz ama hemşerilerimiz ile birlikte olduğumuz için şanslıyız", "site tipinde mahalle tarzı ev isterdim", "ileride evimin arsasına daha büyük bir ev yapmayı planlıyorum", "bahçeli bir ev isterim", "dükkana ve şehir merkezine yakın ama küçük ve dar, nefes alacak yer yok", "köye dönene kadar yaşamak için mecburen oturuyoruz", "memleketten kalktık

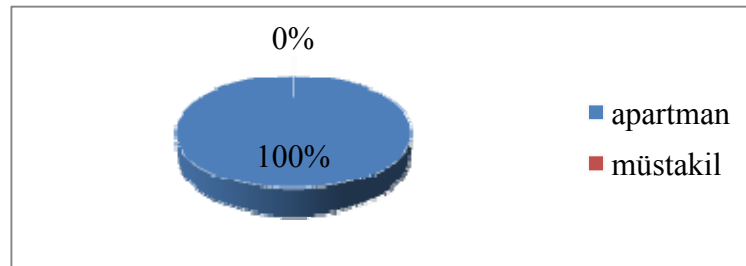
geldik ama ailemizle birlikte olduğumuz için oturuyoruz”, “daha iyi imkan bulsam vazgeçebileceğim bir yer”, “müstakil bir evde oturmayı isterdim”, “kızım okulu bitirene kadar idare ediyoruz”, “sitede ve daha güvenli bir evi tercih ederdim” ve “kendi odamın olduğu daha büyük bir daire isterdim” gibi belirgin yanıtlar alınmıştır. Görüldüğü gibi, evler, küçük, dar ve basık olarak değerlendirilmekte, aile üyeleri veya hemşeriler rahatlatıcı ve evi yaşanabilir kılıcı öğeler olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, evin geçici olarak görülmesi ve gelecekte daha iyisinde yaşanabileceği beklentisi de görüşlerde etkili olmaktadır. Ayazağa Köyü’nün şehrin merkezinde olması çalışma hayatı açısından genellikle faydalı bulunmakta ve site içinde bir evi de tercih edenler yer almaktadır. Dolayısıyla, bir yandan modern yaşam ve büyük şehrin getirdiği zorluklar konut yaşantısında etkili olurken, diğer yandan, hem müstakil ve bahçeli evlerde yaşamak isteyenler hem de daha geniş siteler içinde yaşamak isteyenlere rastlanmaktadır.

Sonuç olarak, görülebilir ki, yoğun bir şekilde, göçle gelen katılımcıların yaşadığı Ayazağa Köyü, modern hayatın içinde kültürel devamlılıklarını sağlamaya çabalayan ailelerin yaşadığı bir bölgedir. Maddi ve manevi zorluklar konut yaşantısına yansımakta, ancak, yaşam tarzında farklı kültürel alan ve ihtiyaçlar doğrultusunda düzenlemeler ortaya çıkmakta ve sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik öğeler baskın olmaktadır.

4.4.2 Ayazağa Oyak Sitesi’nde Yapılan Anketin Sonuçları ve Analizi

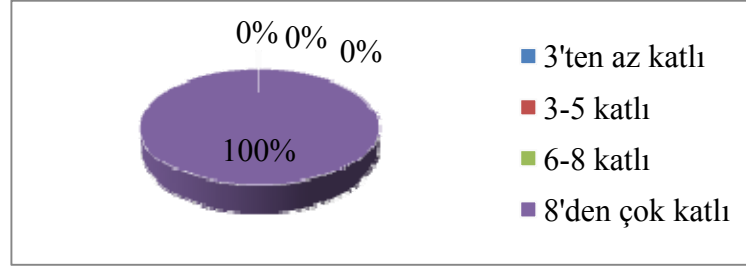
4.4.2.1 Konut İle İlgili Bilgiler Bölümünün Sonuçları ve Analizi

Apartman tipi toplu konut düzeninde olan Ayazağa Oyak Sitesi’nde yapılan alan çalışmasına katılan 20 katılımcının, dolayısıyla, tamamı, apartman tipi konutlarda yaşamaktadır (Şekil 4.46). Üst-orta gelir grubuna hitap eden site, güvenli ve sakin bir yaşam sunduğundan, pek çok insan tarafından tercih edilmektedir. Modern konut tipinin özelliklerinin görülebildiği site, tektip apartmanlar ve tekdüze yaşam tarzı ortaya koymaktadır.

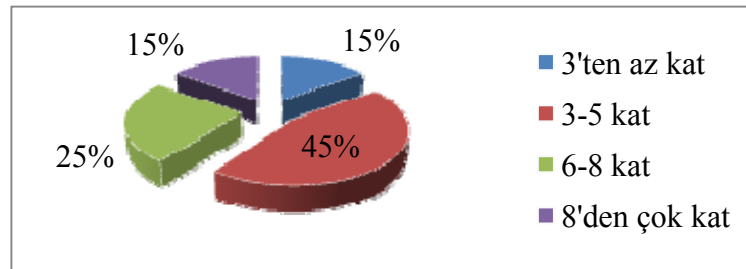
Şekil 4.46 Ayazağa Oyak Sitesi’nde katılımcıların yaşadığı konut tipini gösteren grafik

Ayazağa Oyak Sitesi'nde yer alan bloklar, 10 ve 13 katlı olduğundan, katılımcıların tamamı, dolayısıyla, 8'den çok katlı konutlarda yaşamaktadırlar (Şekil 4.47). Küçük parsellere daha çok insan yerleştirebilmek amacıyla yüksek katlı bloklar halinde yapılaşma, maddi açıdan daha kazançlı olduğundan, post-endüstriyel yaşamın tipik bir yerleşme tarzı olmuştur. Dolayısıyla, maddi koşullar ve büyük şehirlerdeki artan konut ihtiyacı etkili olmakla birlikte, toplu konutlarda, yüksek katlı binalar yaygın olarak görülmekte ve tercih edilmektedir.

Şekil 4.47 Ayazağa Oyak Sitesi'nde katılımcıların yaşadığı konutların kat sayılarını gösteren grafik

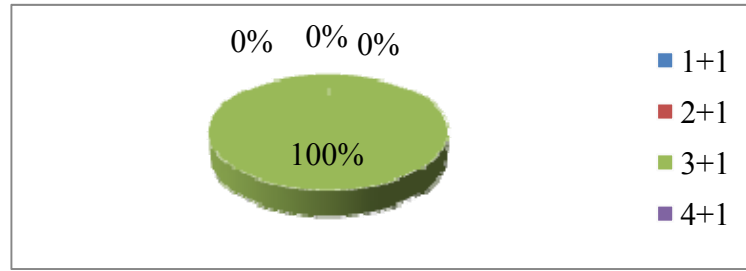
Apartmanlarda, katılımcıların konutlarının bulunduğu katlar da belirlenmiştir. Buna göre, konutların, % 45'i 3. ve 5. katlar arası, % 25'i da 6. ve 8. katlar arası, % 15'i giriş ile 3. kat arası ve % 15'i 8'den daha yüksek katta yaşamaktadır (Şekil 4.48). Görüldüğü gibi, apartmanlar yüksek olmasına rağmen insanlar çoğunlukla orta katları tercih etmiş, maddi açıdan daha uygun olan giriş katları ve üst katları tercih edenler daha az olmuştur. Giriş katları güvenlik açısından uygun bulunmazken, üst katlar da fiziksel koşullar açısından yeterli görülmemektedir. Buna karşılık, orta katlar, daha rahat ve konforlu bir yaşam sunduğundan, katılımcılar tarafından daha fazla tercih edilmiştir.

Şekil 4.48 Ayazağa Oyak Sitesi'nde katılımcıların yaşadığı konutların apartmanda bulunduğu kat sayılarını gösteren grafik

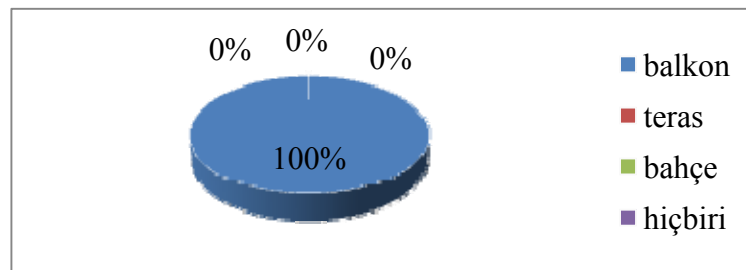
3+1 plan tipine sahip konutlardan oluşan, Ayazağa Oyak Sitesi'ndeki katılımcıların tamamı, dolayısıyla, 3+1 dairelerde yaşamaktadırlar (Şekil 4.49). En yaygın plan tipi olan 3+1 plan

tipi, genellikle, hem çocuksuz çiftler hem de 1-2 çocuklu aileler tarafından uygun değerlendirilmektedir. Genellikle, geniş ailelerin fazla oranda bulunmadığı Ayazağa Oyak Sitesi'nde, 3+1 plan tipinde tasarımın, daha geniş bir kitleye hitap edebilmesi açısından uygun görüldüğü söylenebilir. Site içinde apartman yaşamını tercih eden ailelerin beklentilerinin yaklaşık olarak karşılanması açısından, bu plan tipinin seçilmiş olması normal karşılanabilir. Bu yaşam tarzını tercih eden ailelerin de, kendilerine optimum rahatlığı sağlayabilmeleri açısından 3+1 plan tipine yönelmeleri de makul bir davranış olarak görülebilir.

Şekil 4.49 Ayazağa Oyak Sitesi'nde katılımcıların yaşadığı konutların oda sayısını gösteren grafik

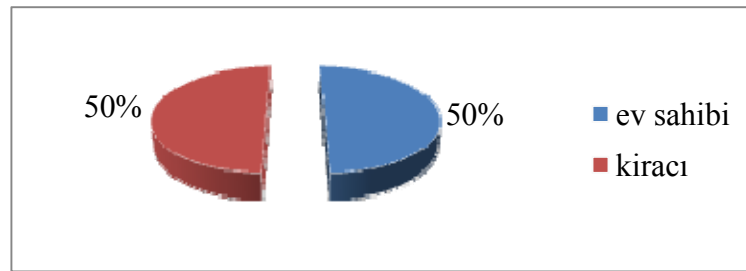
Konutların tamamında balkon olduğundan, bu soruya, % 100 oranda balkon yanıtı verilmiştir (Şekil 4.50). Apartmanların çoğu görece bahçeli olarak kabul edilebilmesine rağmen, katılımcıların, kendilerine daha yakın ve kullanılabilir olan konutlarındaki balkonu öne çıkarmış oldukları söylenebilir. Yerleşimi sık olmasına rağmen, bloklar balkonlu olarak tasarlanmış ve bu yapılaşmada açık mekan arayışı içinde olan insanlar da balkonlu evleri tercih etmişlerdir. Daha sonra bu balkonları farklı şekillerde kullanmalarına karşın, başlangıçta, maddi açıdan daha uygun olabilecek balkonsuz bir konuta bu konutları yeğlemişlerdir.

Şekil 4.50 Ayazağa Oyak Sitesi'nde katılımcıların yaşadığı konutlardaki balkon ya da bahçe varlığını gösteren grafik

Katılımcıların, % 50'sinin kiracı, % 50'sinin de ev sahibi olduğu belirlenmiştir (Şekil 4.51).

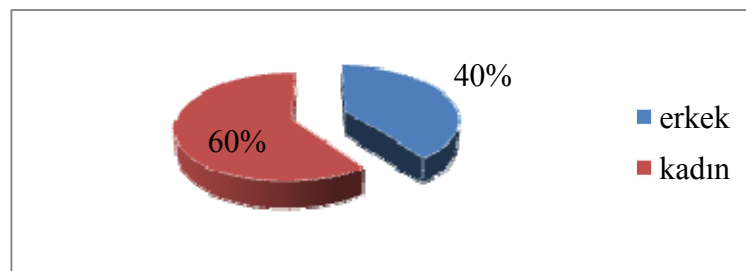
Ayazağa Oyak Sitesi konutları, hem ev sahibi olmak isteyenler hem de kira konutunda yaşama durumunda olanlar tarafından uygun görülmüştür. Maddi açıdan konutları satın alabilecek gelir düzeyinde olan insanlar, kirada yaşamayı tercih edenler ya da ev satın alamadıkları için makul bir evde oturmak isteyenler tarafından tercih edilmiştir. Tipik modern yaşam tarzını içeren Oyak Sitesi konutları, bu özelliği ile geçici olarak da kalıcı olarak da, yaygın olan beklentileri ve modern yaşam getirilerini sunar görünmektedir. Maddi açıdan daha uygun şartlarda başka bir konuta yerleşmek mümkün olmasına rağmen, Oyak Sitesi konutları, şehir merkezi ve iş dünyasına yakın olması açısından da, klasik modern yaşantıyı yansıtır görüldüğünden, üst-orta gelir grubu tarafından talep edilmiştir.

Şekil 4.51 Ayazağa Oyak Sitesi'nde katılımcıların yaşadığı konutların mülkiyet durumunu gösteren grafik

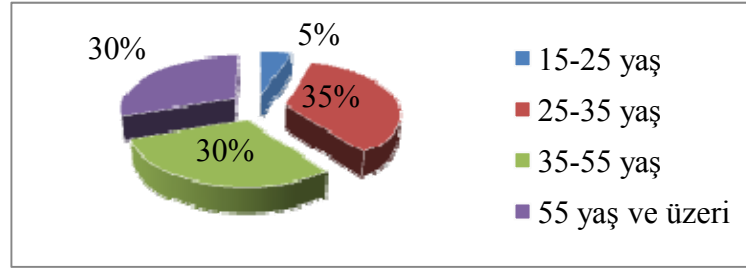
4.4.2.2 Kullanıcı İle İlgili Bilgiler Bölümünün Sonuçları ve Analizi

Katılımcıların, % 60'ı kadın, % 40'ı de erkektir (Şekil 4.52). Görülebilir ki, gelir grubu daha yüksek olduğundan (Bkz. şekil 4.58), kadınların da gelir durumu yükselmiştir. Bu sebeple, kadınların katılım oranı da buna doğru orantılı olarak artmıştır ve iş hayatında da söz sahibi olmaya başlayan kadınlar konuşma konusunda daha yetkin ve ön planda yer almaya başlamıştır. Bunun yanında, erkekler, yoğun ve sıkı iş hayatı nedeniyle, evlerde fazla vakit geçirememekte, bu yüzden, ev hakkında görüş bildirilirken kadınlar daha çok yer almaktadır.

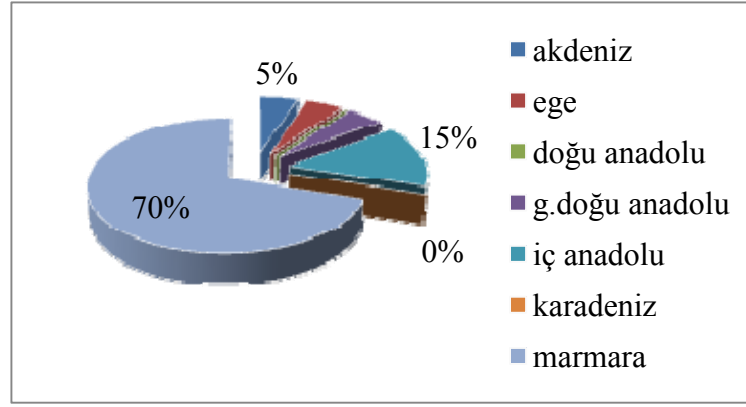
Şekil 4.52 Ayazağa Oyak Sitesi'nde katılımcıların cinsiyetini gösteren grafik

Katılımcıların, % 35'i 25-35 yaş grubu, % 30'u 35-55 yaş grubu, % 30'u 55 yaş üzeri grup ve % 5'i ise 15-25 yaş grubu içinde yer almaktadır (Şekil 4.53). Aktif nüfusa dahil olan 25-35 yaş grubu, şehir merkezinde ve iş hayatında yakın olan Ayazağa Oyak Sitesi'ni tercih etmektedir. Site yaşamı koşullarında görece makul kiralara sahip olan Site'de, yeni evli çiftler de bulunmaktadır. Bunun yanında, site sakinleri arasında, 55 yaş üzeri nüfusa da yoğun bir şekilde rastlanmaktadır. Emeklilik sonrası İstanbul şehir merkezine yakın yaşamaya devam etmek isteyenler, Oyak Sitesi'ni tercih etmiş, ayrıca, Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun ordu mensuplarına ödeme kolaylıkları sağlamasıyla, 90'lı yıllarda ordu emeklilerinin Site'ye yerleşmesiyle birlikte 55 yaş üzeri nüfus gittikçe artmıştır. Buna karşın, küçük yaşta çocuğu olan aileler ve çocuğu kendi evlerinden ayrılmış çiftlerin yoğun olduğu Oyak Sitesi'nde, bu sebeple, 15-25 yaş arası gruba fazla rastlanmamaktadır.

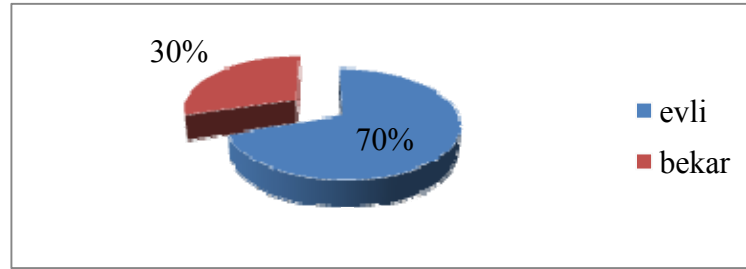
Şekil 4.53 Ayazağa Oyak Sitesi'nde katılımcıların yaş grubunu gösteren grafik

Katılımcıların geldikleri iller arasında, Ankara, Bursa, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Konya, Mersin, Şanlıurfa ve Yalova yer almaktadır. Bu illerin bölgelere dağılımını gösteren grafik Şekil 4.54'de gösterilmiştir. Buna göre, katılımcıların, % 70'i Marmara, % 15'i İç Anadolu, % 5'i Akdeniz, % 5'i Ege ve % 5'i de Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden gelmiştir. Doğu Anadolu ve Karadeniz Bölgesi'nden katılımcı bulunmamaktadır. Genellikle, şehrin veya bölgenin yerlisi olanların yaşamakta olduğu Oyak Sitesi'nde, göç sonucu gelmiş fazla aile bulunmamaktadır. İstanbul dışı illerden gelenlere bakıldığında, illerin İstanbul'a uzak olmadığı, yoğun bir şekilde üst-orta gelir seviyesinde olan nüfusun yaşadığı iller olduğu görülmektedir. Diğer bölgelere bakıldığında ise, görülebilir ki, Doğu Anadolu ve Karadeniz Bölgesi'nden ziyade, Ege, Akdeniz ve İç Anadolu gibi merkeze daha yakın bölgelerden gelenlerin oranı Marmara Bölgesi'ni takip etmektedir. Ayrıca, Marmara dışındaki bölgelerden İstanbul'daki Oyak Sitesi'ne gelenlerin arasında, sık sık başka bölgelere tayin olmuş asker emeklileri de bulunmaktadır.

Şekil 4.54 Ayazağa Oyak Sitesi'nde katılımcıların memleketlerini gösteren grafik

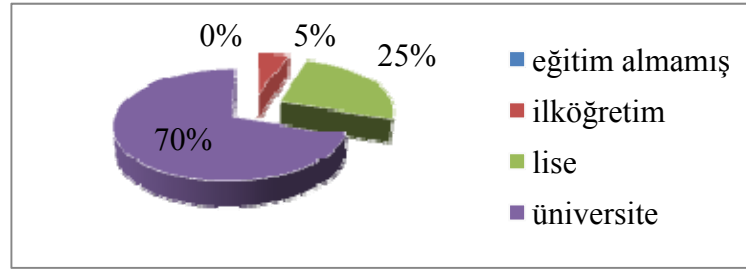
Katılımcıların % 70'i evli, % 30'u de bekarıdır (Şekil 4.55). Çoğunluğu 55 yaş üzeri çiftlerden oluşan Oyak Sitesi'nde (Bkz. şekil 4.53), dolayısıyla, uzun süredir evli olan çiftlere rastlanması normal olarak görülebilir. Buna, yeni evli çiftler de eklendiğinde evli çiftlerin sayısı artmıştır. Bekarlar ise, genellikle, Site'yi şehir merkezinde ve güvenli olduğu için tercih eden çalışan bireylerdir. Kira bedelinin görece daha uygun olarak değerlendirilmesi de, yalnız yaşayan bekar nüfusun tercih sebeplerinden biri olarak görülmektedir. Buna karşın, evli nüfusun oranının bu kadar yüksek olmasının sebebi, Site'nin çoğunlukla ailelerin tarafından tercih edilmesidir.

Şekil 4.55 Ayazağa Oyak Sitesi'nde katılımcıların medeni durumunu gösteren grafik

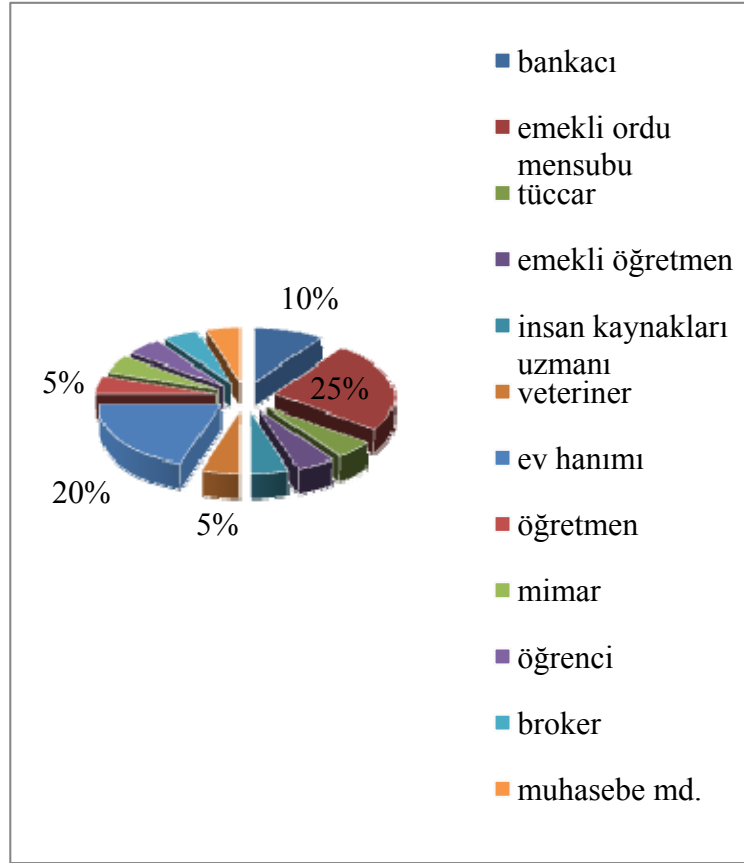
Katılımcıların, % 70' üniversite, % 25'i lise ve % 5'i ilköğretim düzeyinde eğitim almıştır. Katılımcılar arasında eğitim almamış olan yer almamaktadır (Şekil 4.56). Üst-orta gelir grubuna hitap eden Site'de, genellikle, üniversite mezunu insanların yer alması, dolayısıyla, normal olarak görülebilir. Bunun yanında, çoğunluğu emekli askerlerden oluşan Site'de (Bkz. şekil 4.57), bu sebeple de, üniversite düzeyinde eğitim almış olanların oranı fazladır. Üniversite eğitimi sonunda edinilen meslekler ile bağlantılı olarak, şehrin kültürel aktivitelerine ve iş merkezlerine yakın olmayı tercih ederken site yaşamına yerleşmeyi seçmiş

insanlar Site’de yoğunlaşmıştır.

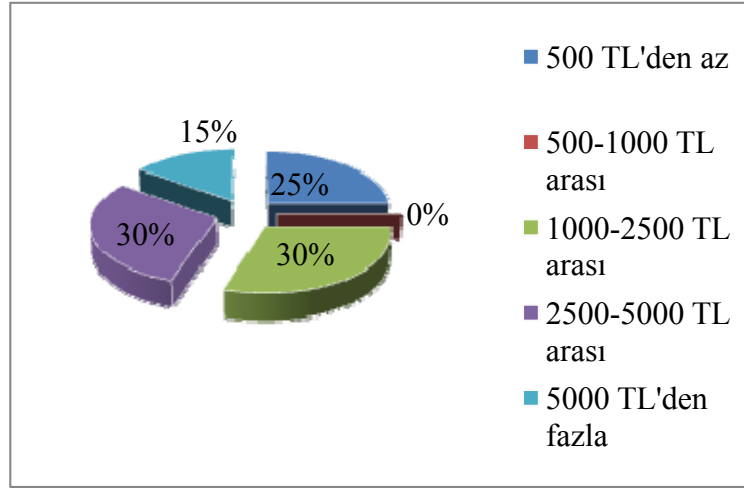
Şekil 4.56 Ayazağa Oyak Sitesi’nde katılımcıların eğitim durumunu gösteren grafik

Katılımcılar, farklı meslek gruplarına dahildirler. % 25’i emekli ordu mensubu, % 20’si ev hanımı, % 10’u bankacı, % 5’i broker, % 5’i insan kaynakları uzmanı, % 5’i mimar, % 5’i muhasebe müdürü, % 5 ‘i öğrenci, % 5 ‘i öğretmen, % 5’i tüccar ve % 5’i veterinerdir. (Şekil 4.57). Eğitim seviyesi oldukça yüksek olan Site’de, buna bağlı olarak, üniversite düzeyinde eğitim gerektiren meslekler yoğundur. Site’nin öne çıkan özelliklerinden biri olan “beyaz yakalı” olarak adlandırılan kitleye hitap etmesi, bu sebeple önemlidir. Post-endüstriyel dönemde ve enformasyon çağı ile birlikte filizlenmeye başlayan yeni iş kolları yaygın olarak görülmektedir. İnsan kaynakları uzmanlığı, brokerlık, muhasebe müdürlüğü gibi şirketler bünyesinde çalışan kitleleri barındıran mesleklere Site’de yoğun olarak rastlanmaktadır. Bunların yanında, başka bir beyaz yakalı kategorisine girebilen meslek de bankacılıktır ve Site’de bu meslekten olanlarla da karşılaşılmaktadır. Ayrıca, tek başına % 25 orana sahip emekli ordu mensupları, Ordu Yardımlaşma Kurumu’nun sağladığı Oyak Sitesi’nde yoğun bir şekilde yer almıştır. Lojmanlarda yaşamaya alışmış ordu mensupları, alışkın oldukları asker yoğun ortamı emeklilik dönemlerinde de sürdürmek istediklerinden Site’ye yerleşmekte, böylece, Site’de, emekli ordu mensubu oranı git gide artmaktadır. Bu mesleklere ek olarak, hemen ev hanımlığı da yaygın olarak görülmektedir. Genellikle, emekli olan eşleriyle birlikte Site’ye yerleşmiş olan kadınlar da, ev hanımlarının büyük bir çoğunluğunu oluşturmaktadır.

Şekil 4.57 Ayazağa Oyak Sitesi'nde katılımcıların mesleklerini gösteren grafik

Katılımcılar, gelir durumlarını, % 30'u 1000-2500 TL arası, % 30'u 2500-5000 TL arası, % 25'i 500 TL'den az ve % 15'i 5000 TL'den fazla olarak belirtmişlerdir (Şekil 4.58). Site'de, gelir düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir. Şehir merkezine yakın yaşamak isteyenlerin tercih ettiği tipte konutlar olarak değerlendirilen Oyak Sitesi, bu gelir seviyesiyle orantılı olarak yaşanabilecek uygun yerler olarak görülmektedir. Site yaşamı vaat eden toplu konut sistemlerinin değerleri çok yüksek de olabildiğinden, daha çok üst-orta gelir grubunca uygun görülebilen Site, dolayısıyla, bu gelir grubunu yoğunlukla barındırmaktadır. 2500-5000 TL arası gelir düzeyinin yoğun olarak görüldüğü Site'de, bu gelir grubu "beyaz yakalı" meslek gruplarını kapsamaktadır. 1000-2500 TL arası gelir düzeyinin fazla olmasının sebebi ise, emekli ordu mensuplarının sayısının fazla olması ve emekli maaşının miktarının bu düzeyde olmasıdır. 500 TL'den az gelir düzeyinde olan kısım ise ev hanımları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunların yanında, 5000 TL'den fazla gelir düzeyinde olan gruplar da Oyak Sitesi'nde bulunmaktadır. Kiraları şehrin daha merkezi yerlerindeki toplu konutlara göre daha makul olarak değerlendirilen Site'nin, klasik modern yaşantı sürebilmek beklentisi içinde olan üst-orta gelir grubunu çektiği söylenebilir.

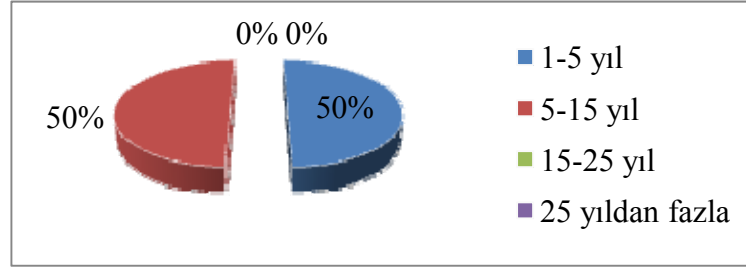

Şekil 4.58 Ayazağa Oyak Sitesi'nde katılımcıların gelir durumunu gösteren grafik

Katılımcıların % 50'si 5-15 yıl, % 50'si 1-5 yıl süredir şu andaki evlerinde yaşamaktadırlar (Şekil 4.59). Ayazağa Oyak Sitesi'nin 1988 yılında inşa edilmeye başlandığı ve 1999 yılında konutların tümünün tesliminin tamamlandığı düşünüldüğünde, katılımcıların, 15-25 yıl ve 25 yıldan fazla yanıtını vermemiş olmalarının normal olduğu söylenebilir. Oyak Sitesi'nin, tipik site hayatı sunarken iş merkezlerine de yakın olması sebebiyle tercih edilmesi sonucunda, yaş grubu etkeni de göz önünde bulundurulduğunda (Bkz. şekil 4.53), üniversite mezuniyetinden sonra şirket bünyelerinde meslek sahibi olup Site'de yaşayanlar, 1-5 yıl yanıtını verenleri teşkil etmektedir. Site'de 5-15 yıl arası yaşayanlar ise, çoğunlukla, emekli gruplardır. Site'ye uzun süreli yerleşim amacıyla gelmiş bulunanlar, sunulan klasik modern yaşamdan ötürü burayı tercih etmektedir.

Katılımcılara, Site'de, ne kadar oturmayı planladıkları sorusu sorulduğunda, “çocuğumuz olduğunda daha büyük bir eve geçmeyi düşünüyoruz”, “İkitelli'deki Oyak Sitesi tamamlanınca oraya taşınacağız”, “taşınmayı düşünmüyoruz”, “evlenene kadar”, “kendi evime çıkana kadar”, “ömrün yettiği kadar” ve “daha iyisini bulana kadar” gibi belirgin yanıtlar alınmıştır. Görüldüğü gibi, genelde, emeklilik sonrası yerleşilen Site'de, sürekli yaşamayı planlayan katılımcılara rastlanmıştır. Buna karşılık, konutlar, yine de, daha iyisi ve daha büyüğü bulunması beklenen konutlar olarak değerlendirilmektedir. Bunların yanında, evlenmek, çocuk sahibi olmak, kendi evinin sahibi olmak gibi amaçların gerçekleştirilmesine kadar, geçici bir süre için yaşanabilecek bir yer olarak da görülmektedir. Emekli ordu mensuplarının bulunduğu Oyak Sitesi'nde, başka bir Oyak toplu konutu olan İkitelli'deki yerleşmeye geçme beklentisine de rastlanılmıştır. Bunun sebebi de, yine, tipik site yaşamı

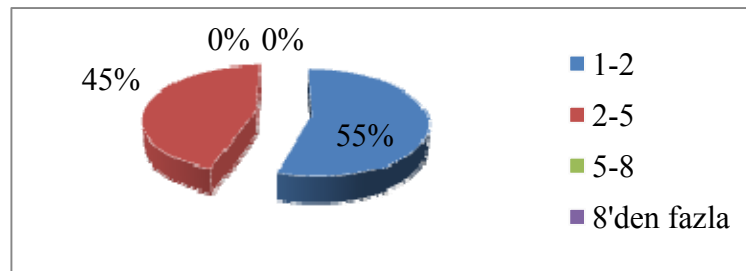
sunan İkitelli Oyak Sitesi'nin daha yeni inşa edilmiş bir yapılaşma olması ve Ayazağa Oyak Site'nden prestij olarak, emekli ordu mensupları arasında daha yüksek görülmesidir. Buradan da söylenebilir ki, bu kitlelerde, sunduğu klasik modern yaşama rağmen, Ayazağa Oyak Sitesi de, daha modern ve bu yaşam tarzının daha yoğun temsil edenini bulma ihtiyaç, güdü ve beklentisini doğurabilmektedir.

Şekil 4.59 Ayazağa Oyak Sitesi'nde katılımcıların evlerinde ne kadar süredir yaşadıklarını gösteren grafik

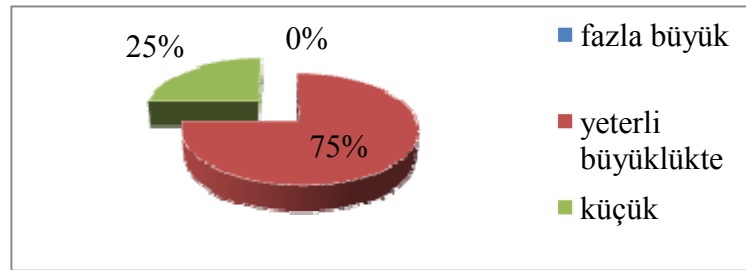
4.4.2.3 Konutun Kullanımı İle İlgili Bilgiler Bölümünün Sonuçları ve Analizi

Katılımcıların, % 55'inin evlerinde 1-2 kişi, % 45'ininde 2-5 kişi yaşamaktadır. Evlerinde, 5-8 kişi ve 8'den fazla kişi yaşayan bulunmamaktadır (Şekil 4.60). Daha çok emekli çiftlerin ve yeni evli çiftlerin yaşadığı Oyak Sitesi'nde, 1-2 çocuklu aileler de yaşamaktadır. Bu sebeple, yanıtlar, 1-2 kişi ve 2-5 kişi arasında yoğunlaşmıştır. Evinde, 5-8 kişi ve 8'den fazla kişinin yaşadığı bir katılımcıya rastlanmamıştır. Gözlemler sonucu belirlenen, genellikle, orta yaşlı, bekar veya yeni evli ve 55 yaş üzeri ve maddi durumları daha iyi olması sebebiyle çocukları onlarla birlikte yaşamayan emekli çiftler Site'de yer aldığından, konutlarda yoğun bir şekilde, 1-2 kişi yaşaması normal olarak görülebilir. Kalabalık ve geniş aileler kurmamış bu kitle, daha çok çekirdek aileler kurmuş ve mekan olarak görece küçük olan ve üst-orta gelir grubuna hitap eden bir bedele sahip olan Oyak Sitesi'ne yerleşmiştir.

Şekil 4.60 Ayazağa Oyak Sitesi'nde katılımcıların evlerinde kaç kişinin yaşadığını gösteren grafik

Katılımcıların, % 75'i evlerini yeterli büyüklükte ve % 25'i küçük bulmaktadırlar. Evini fazla büyük bulan katılımcıya rastlanmamıştır (Şekil 4.61). Çoğunlukla, evlerinde 1-2 veya 2-5 kişi yaşayan (Bkz. 4.60) Oyak Sitesi sakinleri, tipik site hayatı sunan Site'nin konutlarını yeterli büyüklükte değerlendirmektedirler. Evleri planlayarak kiralayan ya da satın alan katılımcılar, dolayısıyla, evleri uygun ve yeterli büyüklükte bulmaktadırlar. Bunun yanında, katılımcılar, üst-orta gelir grubuna hitap eden standart ve ihtiyaçları makul bir şekilde karşılayan konutlar olduğundan, Oyak Sitesi konutlarını yeterli büyüklükte bulduklarını söylemişlerdir. Ancak, katılımcıların, bilerek ve isteyerek satın aldıkları ya da kiraladıkları bu evleri, site hayatına yerleşmenin verdiği memnuniyet ve modern dünyaya uyum sağlamış ve modern dünyada yer edinmiş olma hissiyle yeterli büyüklükte görmeleri doğal bir süreç olarak görülebilir. Bundan başka, katılımcıların % 25'inin emekli olması da (Bkz. şekil 4.57) yeterli büyüklükte bulanlarının oranının yüksekliğini açıklamaya yardımcı olabilir. Emeklilik hayatı için ortalama ve makul kabul edilebilecek, diğer yandan da, sahip olunması prestij olarak görülebilecek konutlar olduğundan, katılımcıların konutları yeterli büyüklükte bulmaları anlaşılabilir. Bütün bu sebeplerin etkileri toplandığında, konutlar, % 75 gibi büyük bir oranla yeterli büyüklükte olarak değerlendirilmiştir. Konutların küçük bulunmasının ise, konutun, onunla aynı tip yaşam sunan pek çok siteye oranla daha az yaşam alanına sahip olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Sunulan plan tipinin, standart toplu konut planlarına uygun bir şekilde veya standart ölçülerden daha küçük ve daha az maliyetli yapılmış olması sebebiyle, konutun küçük olarak değerlendirilmesi normal olarak karşılanabilir. Bunlardan başka, gelir durumu göz önünde bulundurulduğunda, 5000 TL'den fazla gelir düzeyine sahip grubun gittikçe artan modern hayata dair fiziksel veya ruhsal ihtiyaçları, evin gittikçe küçük olarak görülmesine sebep olarak görülebilir. Sürekli daha büyük ve daha iyisini arzulama durumu, konutların % 25 oranda küçük olarak değerlendirilmesine yol açmıştır.

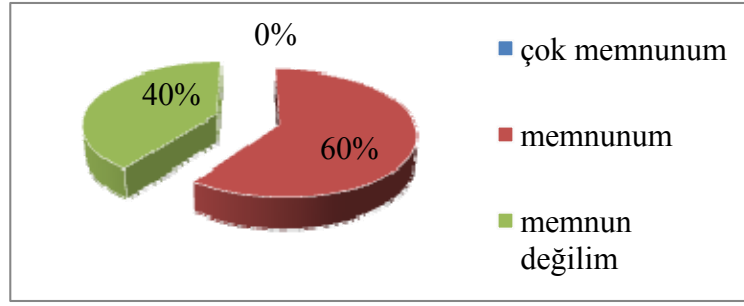

Şekil 4.61 Ayazağa Oyak Sitesi'nde "evinizin büyüklüğünü nasıl buluyorsunuz?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Katılımcıların, % 60'ı "odaların büyüklüğünden memnunun" cevabı vermişlerdir. % 40'ı ise

odaların büyüklüğünden memnun olmadıklarını söylemişlerdir. Odaların büyüklüğünden çok memnun olduğunu söyleyen bulunmamaktadır (Şekil 4.62). Görüldüğü gibi, odaların büyüklüğü çoğunlukla uygun bulunmuştur. Konutun 3 oda 1 salondan oluşmakta olduğu göz önünde bulundurulduğunda ve evlerde, genellikle, 1-2 veya 2-5 kişi yaşadığından (Bkz. şekil 4.60), her bireye ayrı bir oda düşebildiği gözlemlenmiştir. Önceden de belirtildiği gibi, Site’de, çoğunlukla, emekliler yaşadığından (Bkz. şekil 4.57) ve ihtiyaçları da daha makul olduğundan, odaların büyüklüğünden memnun olunması anlaşılabilir. Bunun yanında, evlerin bilerek ve isteyerek alınmış olması ve yaşanan evin büyüklüğü ve kullanılabilirliği dışarıya bu şekilde yansıtılmak istenilebileceğinden, odaların büyüklüğünden memnun olduğu belirtilmiştir. Buna karşılık, “memnun değilim” yanıtının da yoğun olduğu görülebilmektedir. İş hayatlarında daha kısıtlı imkanlarla yaşamaya çalışan şu an emekli olmuş nüfus, emeklilik hayatlarında daha ferah ve büyük odalara sahip evlerde yaşamak da isteyebileceğinden ve yine, nüfusun büyük bölümünü oluşturan yeni evli ve 1-2 çocuklu ailelerin, daha büyük ve geniş odalı evlere yerleşmeyi tercih edebileceklerinden, bu kitleler arasında da odaların büyüklüğünden memnun olmayanlar bulunmaktadır. Ayrıca, gelir seviyesi görece yüksek kesimin gün geçtikçe artan büyük oda ihtiyacı ve sürekli arzuladıkları yeni ve daha çok ve gösterişli mobilyalara yer ayırma ihtiyacı, memnuniyetsizlik sebebi olarak ortaya çıkabilmektedir.

Katılımcılara sorulan, “odaların büyüklüğünden neden memnun değilsiniz ve nasıl olmasını isterdiniz?” sorusuna, “çocuklar ve torunlar gelince sığamıyoruz”, “ailem ya da arkadaşlarım geldiğinde yer olmuyor”, “odaların en azından 4 kişilik aile standartlarına uygun olması gerekirdi, ancak ekonomik yapıldığı için küçük ve düşük tavanlı”, “odaların büyüklükleri orantılı değil”, “çok dar ve basık tavanlı”, “odalar küçük, mutfak ve yatak odası daha büyük olabilirdi” gibi şikayet ve istekleri belirgin bir şekilde gösteren yanıtlar alınmıştır. Evlerde çoğunlukla 1-2 kişi yaşansa bile, Türk aile yapısına, sosyal ilişkilere ve alışkanlıklarına uygun bir şekilde, akraba ve arkadaşların ziyareti ihtiyacına karşılık bulunmadığı görülmektedir. Bunun yanında, tektip, standart ve küçük odalara yerleşmeyi başlangıçta tercih etmiş olsalar bile, Site’deki katılımcıların da daha ferah ve geniş alana sahip olmayı arzulamaktadırlar. Bu sebeple, katılımcılar odaların boyutlarından memnun olmamakta ve Site’deki konutlardaki odaların, nefes alan ve rahat yerleşilebilen mekanlar olabileceği değerlendirilmesini yapmaktadırlar.

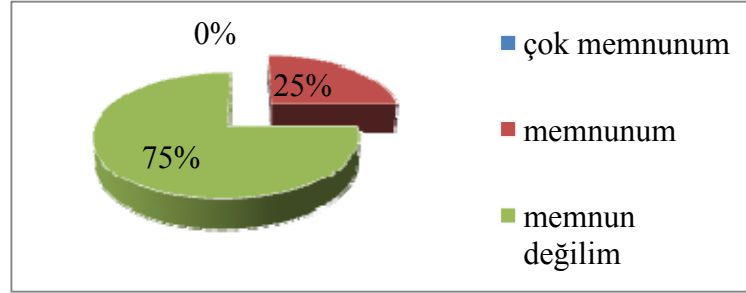

Şekil 4.62 Ayazağa Oyak Sitesi'nde "odaların büyüklüğünden memnun musunuz?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Katılımcıların, % 75'i "odaların yerleşiminden memnun değilim" cevabı vermişlerdir. % 25'i ise odaların yerleşiminden memnun olduklarını söylemişlerdir. Odaların yerleşiminden çok memnun olduğunu söyleyen bulunmamaktadır (Şekil 4.63). Evlerini yeterli büyüklükte bulan veya odaların büyüklüğünü uygun bulabilen pek çok kişi odaların yerleşimini uygun bulmamaktadır. Mahremiyet ve ev içi rahatlık gibi sebeplere bağlanabilecek odaların yerleşiminden memnuniyetsizlik durumu göstermektedir ki, odaların yerleşimi katılımcılar tarafından, % 75 gibi büyük bir oranda önemli bulunmuştur. Bireyselliği öne çıkaran modern çağda, ev içinde serbestçe hareket edebilecek alan olması, bireylerin, kapalı olmaktan ziyade, rahat ve fazla yakın olmadan yaşayabilmelerini sağlar görünmektedir.

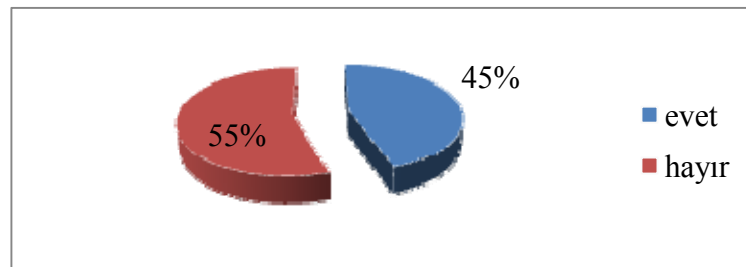
Katılımcılara sorulan, "odaların yerleşiminden neden memnun değilsiniz ve nasıl olmasını isterdiniz?" sorusuna, "odalar birbirine çok yakın ve wc girişi oda ve salonlardan görünüyor", "odaların kapılarının karşılıklı olması ailem geldiğinde rahatsız ediyor", "mutfak ve salon birbirine çok yakın, yemek kokuları salona geliyor", "odalar ses geçirmeyecek kadar uzak olmalıydı" ve "evin bazı odaları mezarlığa bakıyor" gibi belirgin yanıtlar alınmıştır. Oda kapılarının karşılıklı olduğu gözlemlenen Oyak Sitesi konutlarında, odaların yerleşiminin bu sebeple uygun bulunmaması doğal karşılanabilir. Yatak odalarının birbirine yakın olması ve kapılarının karşılıklı olması rahatsız edici olarak değerlendirilmekte, özel alanların birbirine yakın olması, bekar ve yalnız yaşayan bir kişi için bile olumsuz bulunabilmektedir. Geleneksel Türk yemeklerinin ağır ve yoğun derece kokabilmesi, mutfakın, iyi havalandırılabilir ve özellikle, en çok vakit geçirilen mekan olarak sayılabilecek salondan uzak konumlandırılması gerekliliğine vurgu yapılmıştır. Din olgusunun gelir durumu veya yaş grubu gözetmeden, genelde, her kesim tarafından önemli olarak görülmesi, odaların, özellikle de yatak odalarının konumu açısından belirleyici olarak ortaya çıkmaktadır. TV, bilgisayar veya telefon gibi günümüzün gürültü yaratabilecek teknoloji ürünlerinin yaygın olması, bir

yandan da, ihtiyaç duyulan sessiz çalışma veya dinlenme ortamı ile çelişkiye düşmekte, dolayısıyla, odaların yakınlığı, modern hayatın etkilerinden biri ile de uygunsuz olarak değerlendirilmektedir. Bunun yanında, wc'nin odalara yakın olarak görülmesi ve wc girişinin odaların hepsinden görülmesi, mahrem sayılan wc'nin yerleşiminin önemli bir konu olduğu gerçeğini göstermektedir.

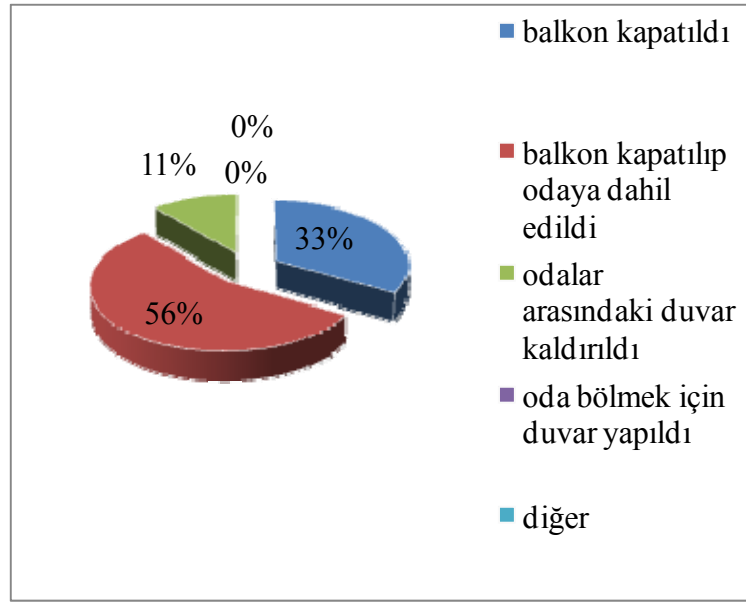
Şekil 4.63 Ayazağa Oyak Sitesi'nde "odaların yerleşiminden memnun musunuz?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Katılımcıların, % 55'i evlerinde değişiklik yapmazken, % 45'si ise değişiklik yaptıklarını söylemişlerdir (Şekil 4.64). Katılımcıların, % 50'sinin ev sahibi, % 50'sinin de kiracı olduğu göz önünde bulundurulduğunda (Bkz. şekil 4.51), evlerinde değişiklik yapan ve yapmayanların oranının bu kadar yakın olmasının sebebi anlaşılabilir. Kiracı olmaları sebebiyle evlerinde değişiklik yapamayanların sayısı ile genellikle, görece yeni taşınmış olduklarından değişiklik yapamaya fırsat bulamamış olanların varlığı, evinde değişiklik yapmayanların oranını arttırmıştır. Buna karşın, satın aldıkları konutun gerek odaları gerekse balkonunun büyüklüğü ve yerleşimini değiştirmek amacıyla düzenlemeler yapmış olan ev sahiplerinin, evlerini, kendi ihtiyaç, anlayış ve yaşam tarzlarına göre şekillendirmeye çalıştıkları gözlemlenmiştir.

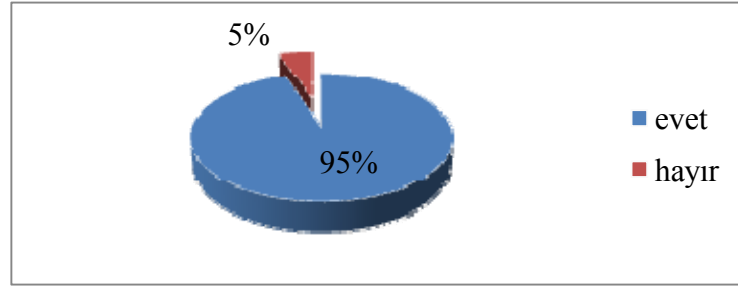
Şekil 4.64 Ayazağa Oyak Sitesi'nde "evinizde değişiklik yaptınız mı?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Katılımcıların, % 56'sı balkonu kapatarak odaya dahil ettiklerini söylemişlerdir. % 33'ü sadece balkonu kapatmayı tercih etmişlerdir. % 11'i ise odalar arasındaki duvarı kaldırarak düzenleme yaptıklarını belirtmişlerdir. Oda bölmek için duvar yapan ya da “diğer” seçeneğini tercih eden katılımcı bulunmamaktadır (Şekil 4.65). Daha geniş odalarda yaşamayı tercih eden katılımcılar, balkonu kapatmak yoluyla alan kazanmayı tercih etmiş, mutfaklarında veya salonlarında yaşam alanlarını genişletmişlerdir. Bundan başka, ev sahipleri, bazen güvenlik bazen de daha büyük yaşam alanı açmak amacıyla, odaya dahil etmeden balkonlarını kapatmışlardır. Dolayısıyla, görülebilir ki, geleneksel açık alan ihtiyacı, Oyak Sitesi'nde balkonların kapatılması sonucu farklı bir durum almış, açık mekan olarak tasarlanmış olan balkonlar, evin içinde daha fazla alan yaratmak amacıyla veya alt katlar için güvenlik sebebiyle kapatılmıştır. Aslında, balkonların kapatılmasının bir sebebi de, boyutlarının standartlardan görece daha küçük olması, balkonların açık mekan yerine, tercihler doğrultusunda, tasarımcı tarafından ekstra alan katmak için bırakılan pay olarak görülmesidir.

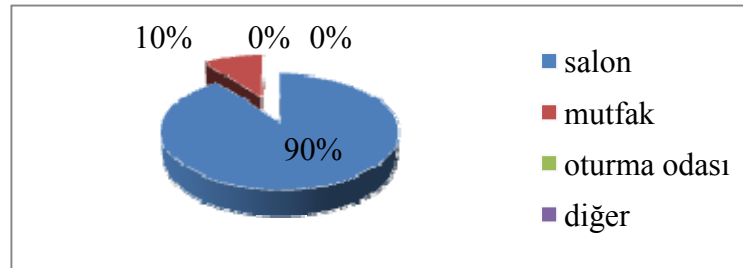
Şekil 4.65 Ayazağa Oyak Sitesi'nde “evinizde nasıl bir değişiklik yaptınız?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Katılımcıların, % 95'i, evlerinde, ailenin genelde bir araya geldiği bir mekan bulunduğunu söylerken, % 5'i de böyle bir mekanın olmadığını belirtmiştir (Şekil 4.66). Modern yaşam içine yerleşmiş olursa da, aile ilişkileri önemini korumakta ve evlerde genellikle 1-2 ve 2-5 kişi yaşanılıp, her bireye hemen hemen ayrı oda ayrılabilirken dahi, aile fertlerinin bir araya geldiği bir alan çoğunlukla ortaya çıkmaktadır.

Şekil 4.66 Ayazağa Oyak Sitesi'nde "ailenin evde genelde bir araya geldiği bir yer var mı?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

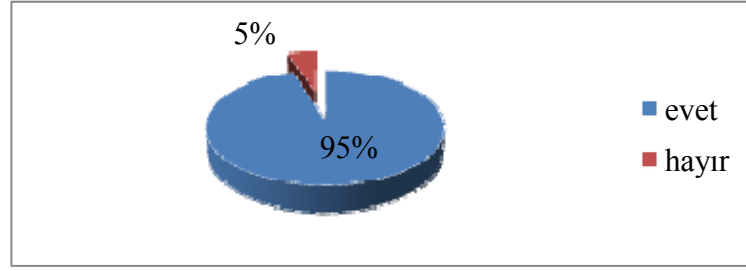
Ailelerinin evde genelde bir araya geldiği bir mekanın olduğunu söyleyen katılımcıların, % 90'ı bu mekanın salon olduğunu söylerken, % 10'u ise mutfak cevabını vermiştir. "Oturma odası" ve "diğer" seçeneklerini tercih eden katılımcı olmamıştır (Şekil 4.67). Diğer odalar, çoğunlukla, çalışma odası veya hobi odası olarak kullanıldığından, evde yaşayanların bir araya geldiği alan olarak salon gösterilmiştir. Balkonların kapatılıp, salon veya mutfağa dahil edilmesiyle, ailenin bir araya geleceği yer olarak salon ve mutfak alanı genişletilmiş ve bu mekanlar, evin girişine de yakın olması dolayısıyla, eve girenin aldığı ilk izlenim olması açısından öne çıkmıştır.

Şekil 4.67 Ayazağa Oyak Sitesi'nde "aileniz evde genelde nerede bir araya gelir?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

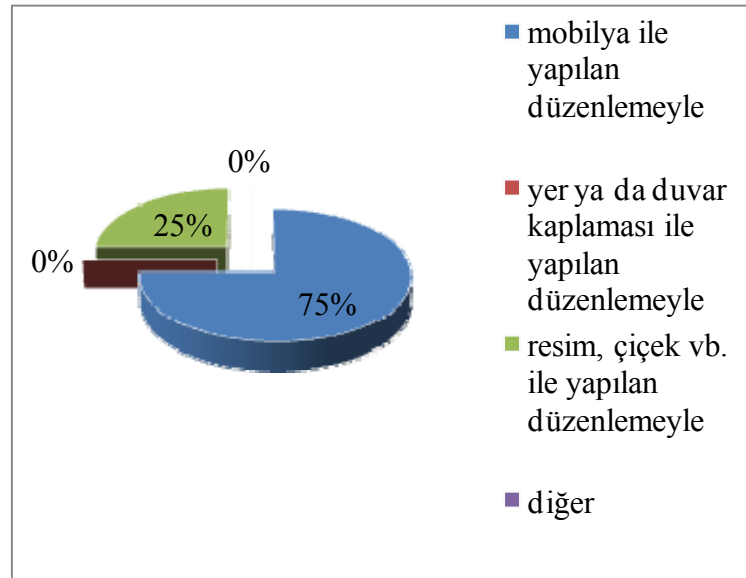
Katılımcıların, % 95'i evlerinde kendilerine ait bir yer olduğunu söylemiş, buna karşın, % 5'i ise böyle bir yerin olmadığını belirtmişlerdir (Şekil 4.68). Genelde, evlerde az kişi yaşandığından, insanların kendilerine ait alan ayırabildikleri görülmüştür. Bireyselliğin ve bağımsızlığın öne çıktığı liberal modern dünyada, insanların, aynı ev içinde birbirlerinden ayrı bir halde yaşamayı hedeflemesi doğal bir süreçtir. Site'de yaşayan insanların, gelir durumları da daha iyi olduğundan, kendine vakit ayırabilmek ve bunu fizik mekana yansıtabilmek statü ve sosyal kimliklerin kurulumu açısından da önemli olarak değerlendirildiğinden, evin içinde, istek ve anlayışlarına uygun olarak düzenlemeler yapma yoluna gitmeleri maddi ve manevi

tatminlerini sağlamaları açısından belirleyicidir.

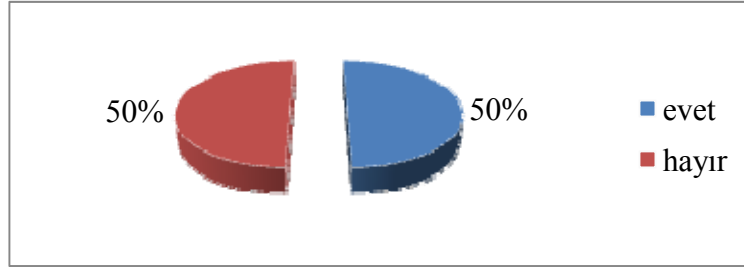
Şekil 4.68 Ayazağa Oyak Sitesi'nde "evinizde kendinize ait bir yeriniz var mı?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Evlerinde kendilerine ait bir yerin olduğunu söyleyen katılımcıların % 75'i bunu mobilya ile yapılan bir düzenlemeyle, % 25'si resim, çiçek vb. aksesuarla belli etmiştir. Yer ya da duvar kaplaması ile yapılan bir düzenlemeye ve "diğer" seçeneğini tercih edenlere rastlanmamıştır (Şekil 4.69). Oyak Sitesi'nde yaşayan katılımcıların gelir durumları daha iyi olduğundan, resim, çiçek gibi aksesuardan çok, mobilya ile ya da oda ayırmak suretiyle kendilerine ait yer yaratmış olmaları normal karşılanabilir. Düzenlemelerin en yaygın görülenleri, çalışma odası, sinema veya dikiş gibi hobi odası, pilates ve yoga olmak üzere spor odası veya bilgisayar odası gibi özel ve kişisel işlevi olan mekanlar yaratmak olmaktadır. Resim, çiçek gibi aksesuar ile yapılan düzenlemeler de, yine, gelir durumunu ve statüyü göz önüne çıkarmaktadır.

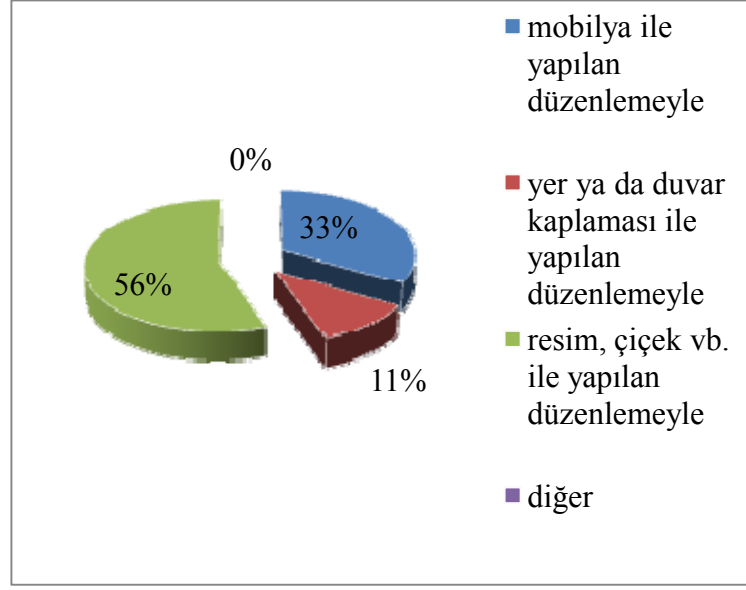
Şekil 4.69 Ayazağa Oyak Sitesi'nde "evinizde kendinize ait yeri nasıl belli ettiniz?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Katılımcıların, % 50'si evlerinde ailelerini ve yöresel özelliklerini simgeleyen düzenlemeler yaptıklarını söylemiş, % 50'si de böyle bir düzenlemenin olmadığını belirtmişlerdir (Şekil 4.70). Görüldüğü gibi, modern yaşamın içinde de insanlar, kendilerini ifade etme ihtiyacı içinde olup, ailelerini ve geldikleri yerleri temsil eden düzenlemeler yapmaktadırlar. Genellikle, İstanbul ve çevresinden gelen katılımcıların yaptıkları bu düzenlemeler, yöresel bağları görece daha az kuvvetli olduğundan, aileleri ile ilgili düzenlemeler olarak öne çıkmaktadır.

Şekil 4.70 Ayazağa Oyak Sitesi'nde evinizde ailenizi veya yöresel özelliklerinizi simgeleyen bir düzenleme yaptınız mı?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

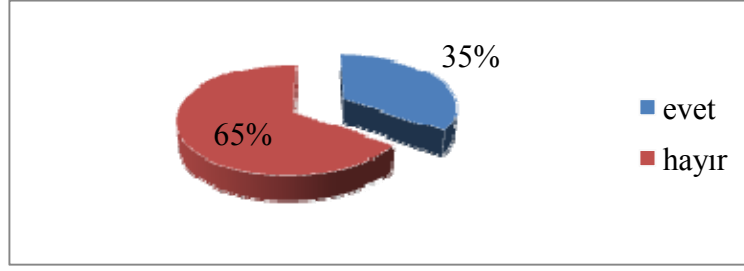
Evlerinde, ailelerini ve yöresel özelliklerini simgeleyen düzenlemeler yapan katılımcıların, % 56'sı bu düzenlemeyi resim, çiçek vb. aksesuar ile yaptığı görülmüştür, % 33'ü mobilya ile ve % 11'i ise yer ya da duvar kaplamasıyla bir düzenleme yapmışlardır (Şekil 4.71). Yapılan düzenlemelerin çoğu, aile resimleri koymak ya da oturma odası ya da bebek odası gibi mekanlar ayırmak olduğu gözlemlenmiştir. Mobilya ile yapılan düzenlemeler yanında, yine, statü ve zenginlik belirten düzenlemeler de aileye atfedilen düzenlemelerdir. Salondaki sehpa gümüşlerin dizilmesi veya askeri plaketlerin sergilenmesi bunlara örnek olarak gösterilebilir. Dolayısıyla, aile ile ilgili düzenlemeler, mobilyadan çok daha belirleyici olduğundan, resim vb. aksesuarlar ile yapılmıştır.

Şekil 4.71 Ayazağa Oyak Sitesi'nde "evinizde ailenizi veya yöresel özelliklerinizi simgeleyen nasıl bir düzenleme yaptınız?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Katılımcıların, % 65'i evlerinde dini inanç ve ritüellerine yönelik düzenlemeler yaptıklarını belirtmiş, % 35'i de böyle bir düzenleme yapmadıklarını söylemişlerdir (Şekil 4.72). Din olgusunun önemli olduğu göz önünde bulundurulduğunda, dini inanç ve ritüellere yönelik bir düzenleme yapılması normal karşılanabilir. Ancak, modern hayat içine din olgusunu yerleştirmek geleneksel yaşam tarzından görece daha zor olduğundan, bu konuyla ilgili somut bir düzenleme yapmak için genellikle fırsat bulunamamakta ya da dine uygun düzenlemelerin hayata geçirilmesi zor bir hal alabilmektedir.

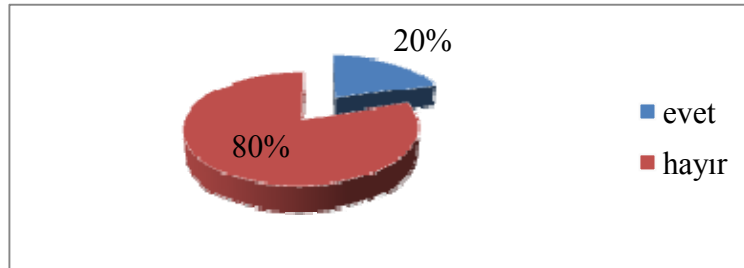
Katılımcılara sorulan, "dini inanç ve ritüellerinize yönelik nasıl bir düzenleme yaptınız?" sorusuna, "yatak odamız mezarlığa bakan tarafta değil", "başucumuzda Kuran var", "yataklarımız kibleye doğru" ve "oturma odasında Kabe posterinin altına rahle koydum" gibi belirgin yanıtlar alınmıştır. Genellikle, yaygın ve daha kolay uygulanabilir olan, başucuna Kuran koymak veya yatakları kible yönüne döndürmek gibi düzenlemelere rastlanmasının bir sebebi, modern yaşam içinde küçük de olsa düzenleme yapmanın iç rahatlatıcı bir öge olarak değerlendirilmesidir. Bundan başka, istisnai olarak, oda içinde Kuran okumak için yer ayırmak gibi büyük bir düzenleme ile de karşılaşmıştır.

Şekil 4.72 Ayazağa Oyak Sitesi'nde "evinizde dini inanç ve ritüellerinize yönelik bir düzenleme yaptınız mı?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Katılımcıların, % 80'i evlerinde örf ve adetleri ile ilgili düzenlemeler yapmamış, % 20'si ise böyle bir düzenleme yapmıştır (Şekil 4.73). Önceden de belirtildiği gibi, örf ve adet kavramı anlaşılması ve eve uygulanması soyut bir kavram olduğundan "hayır" cevaplarının fazla olması normal karşılanabilir.

Katılımcılara sorulan, "örf ve adetleriniz ile ilgili nasıl bir düzenleme yaptınız?" sorusuna, ilginç bir şekilde, sadece "misafir odası ayırdık" yanıtı alınmıştır. Buradan da çıkarılabilir ki, özellikle, akrabalık ve arkadaşlık ilişkilerinin önemli olduğu Türk toplumunda, misafirperverlik, her aile yapısı ve gelir düzeyinde yaygın, önemli ve devam ettirilen bir gelenektir. Dolayısıyla, örf ve adet denildiğinde, akla ilk gelen misafir odası ayırmak olmuştur.

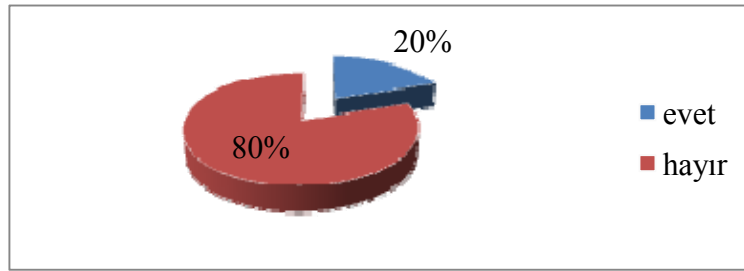

Şekil 4.73 Ayazağa Oyak Sitesi'nde "evinizde örf ve adetleriniz ile ilgili bir düzenleme yaptınız mı?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Katılımcıların, % 80'i evlerinde yöresel alışkanlık ve davranışlar ile ilgili düzenleme yapıp yapılmadığı sorusuna hayır cevabı verirken, % 30'u da evet cevabı vermiştir (Şekil 4.74). Çoğu ve İstanbul ve çevre illerden bölgelerden gelen katılımcıların yöresel alışkanlık ve davranışlar ile ilgili düzenlemeler yapmaması da doğal karşılanabilir. Bu konuyla ilgili bir düzenleme yapılmamasını, insanların büyük şehirlerde ve modern hayatın içinde kültürlerini unutmaya başlamalarına veya kozmopolit hayata tamamen uyum sağlamalarına bağlamak

doğru olmayabilir. Zaten büyük şehir ve İstanbulluluk kültürüne fazla uzak olmayan kültürlerden geldikleri için, katılımcıların, yöresel alışkanlık ve davranışlar ile ilgili düzenlemeler yaptılarsa bile bunu ayırt edici bir şekilde eve yansıtılmaları zor görülmektedir. Bu yüzden küçük değişiklikler yaygındır. Bunun ile ilgili belirgin gözlem ve çıkarımlar nasıl düzenleme yapıldığı ile ilgili soruda daha net görülmektedir.

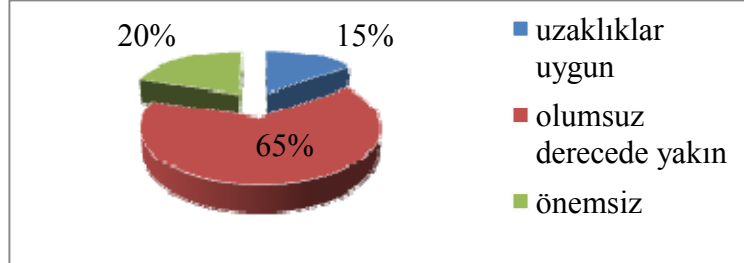
Katılımcılara sorulan, “yöresel alışkanlık ve davranışlarınız ile ilgili nasıl bir düzenleme yaptınız?” sorusuna, “İzmir’de daha çok yemek masasında bir araya geldiği için, masa, salonda ortada duruyor”, “balkona mangal koydum” ve “salonda şark köşesi var” gibi net yanıtlar alınmıştır. Mangal gibi belirgin ve yaygın bir alışkanlık ve geleneğin, Site’de de görülmesi önemlidir. Bunun yanında, ortak sosyal ilişkiler ve sofr kültürü gibi öğeler evin düzenlenmesinde belirleyici olmaktadır ve yemek odasının yaygın olmadığı Türk Kültürü’nde balkon, bahçe ve mutfak veya salonun bir köşesinde kurulan masalar ile devam ettirilen bu kültür ile Site’de de karşılaşmaktadır. Bunlardan başka, modern site hayatı içinde yaygın olmayan Şark Köşesi ayırmak, hem büyük şehirde hem de site hayatında kültürel kimliğini kaybetmek istemeyenlerin uyguladığı bir düzenlemedir.

Şekil 4.74 Ayazağa Oyak Sitesi’nde “evinizde yöresel alışkanlık ve davranışlarınız ile ilgili bir düzenleme yaptınız mı?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

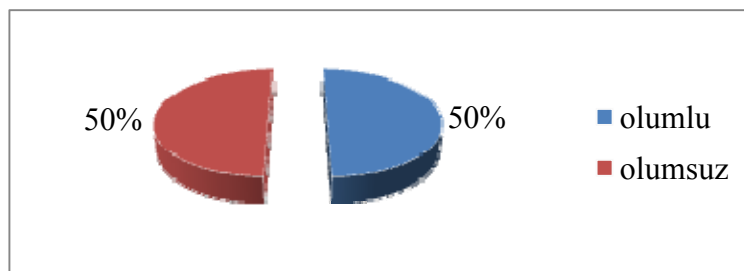
Katılımcıların, % 65’i komşu binaların konumunu olumsuz derecede yakın bulmaktadır. % 20’si ise uzaklıkların uygun olduğunu % 15’i ise bu konuyu önemsiz bulduğunu söylemiştir (Şekil 4.75). Görüldüğü gibi, komşu binaların konumu, çoğunlukla uygunsuz bulunmuştur. Sık yapılaşmanın olduğu Oyak Sitesi konutlarının cephelerinin birbirine dönük ve yakın olması dolayısıyla, bu sonuç normal karşılanabilir. Toplu konut mantığı içinde bile görece fazla yakın kabul edilebilecek olan konutlarda, konut içinde, perde, panjur gibi elemanlar kullanılmadan mahremiyetin sağlanabilmesi mümkün olarak görülmemektedir. Buna karşılık, mahremiyet konusu önemsiz bulunabilmiş ya da uzaklıklar uygun görülebilmiştir. Buna sebep olarak da, günlerinin çoğunu işlerinde geçiren ve sosyal ilişkiler açısından konut çevresi ile

olan yakınlığı ve uzaklığı umursamayan kişilerin Site’de yaygın olması söylenilebilir. Uzaklıkların uygun bulunmasının sebebi olarak ise, binaların düzensiz bir biçimde dağılması sonucu, bazı binaların birbirine diğerlerinin olduğundan daha uygun uzaklıkta olması olarak görülebilir.

Şekil 4.75 Ayazağa Oyak Sitesi’nde “komşu binaların konumunu mahremiyet açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

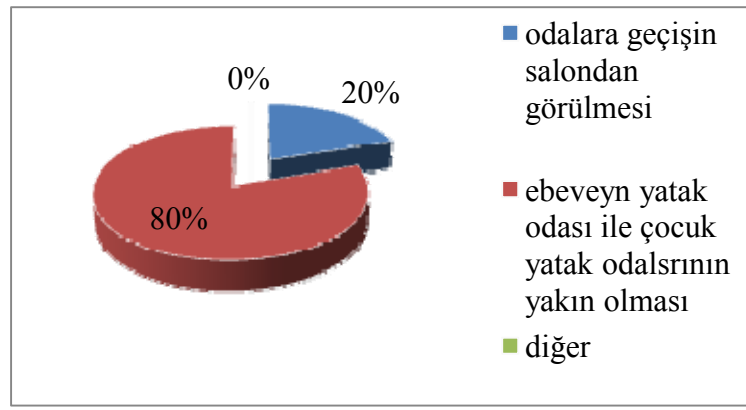
Katılımcıların, % 50’si aile içi ilişkiler ve sosyal ilişkiler bakımından evlerindeki mahremiyeti olumlu, % 50’si de olumsuz bulmuştur (Şekil 4.76). Görülebilir ki, bireyselliğin ve birbirinden bağımsız yaşamının öne çıktığı Oyak Sitesi katılımcılarında, buna bağlı olarak, aile içi ilişkiler ve sosyal ilişkiler bakımından mahremiyet, eşit oranda olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirilmektedir. Evlerde genelde 1-2 ya da 2-5 kişi yaşandığından (Bkz. şekil 4.60), ev içinde mahremiyette sorun görülmemektedir. Ancak, yalnız yaşayanlar veya yeni evli çiftler açısından, arkadaş ve akrabaların eve ziyareti sırasında, ev içinde mahremiyet alanını ihlal eden durumların ortaya çıktığı görülebilmektedir.

Şekil 4.76 Ayazağa Oyak Sitesi’nde “aile içi ilişkiler ve sosyal ilişkiler bakımından evinizdeki mahremiyeti nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

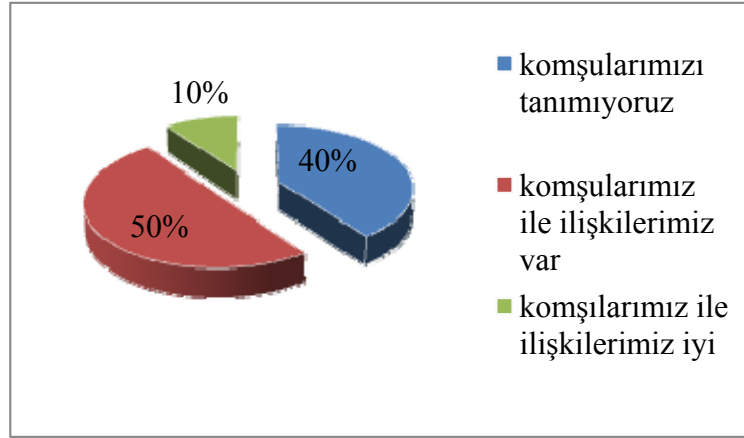
Evlerini mahremiyet açısından olumsuz bulan katılımcıların % 80’i ebeveyn yatak odası ile çocuk yatak odalarının yakın olmasını, % 20’si de odalara geçişin salondan görülmesini sorun olarak görmektedir, “diğer” seçeneğini tercih eden bulunmamaktadır (Şekil 4.77). Odaların ve

kapılarının karşılıklı konumlandığı ya da aralarında uygun mesafenin olmadığı Site’de, mahremiyet ile ilgili en çok sorun yaratan konunun ebeveyn yatak odası ile çocuk yatak odalarının yakın olması olarak değerlendirilmesi normal karşılanabilir. Gelir grubu veya ev içinde yaşayan kişi sayısı ne olursa olsun, aile içi mahremiyet her zaman hassas bir konu olarak karşılaşılabilen bir olgudur. Bunun yanında, odalara geçişin salondan görülmesi de verilen cevaplar arasındadır. Salonun giriş holü ile içi içe olması, hol ve odalara geçişin göz önünde olmasına neden olmaktadır. Salonda rahat bir şekilde oturan veya odaya geçtiğinin salondakiler tarafından görülmesini istemeyenler, bu durumu, ev içi mahremiyet açısından olumsuz olarak değerlendirilmektedir.

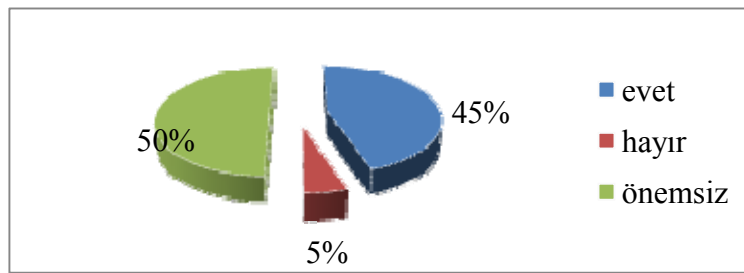
Şekil 4.77 Ayazağa Oyak Sitesi’nde “evinizde mahremiyet açısından sorun olarak gördüğünüz noktalar nelerdir?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Katılımcıların, % 50’i komşularını sadece tanıdıklarını, % 40’ı komşularını tanımadıklarını söylemişler, % 10’u ise komşuları ile ilişkilerini iyi olduğunu belirtmişlerdir (Şekil 4.78). Geleneksel yakın sosyal ilişkilerin Oyak Sitesi’ndeki katılımcılar açısından zayıflamaya başlaması, yoğun iş hayatı sebebiyle fırsat bulamama veya gerek duymama sebebiyle, katılımcıların, çoğunlukla “komşularımız ile ilişkilerimiz var” ve “komşularımızı tanımıyoruz” cevaplarını vermeleri doğal olarak karşılanabilir. Modern hayat içinde, geleneksel anlayışın yerini ev dışındaki arkadaşlıklar almaya başladığından ve komşuluk ile ilgili geleneksel değerlere verilen önemin azalmasından, katılımcıların, komşularını tanımamalarını söylemeleri sürecinin bir parçası olarak görülebilir. Komşular ile ilişkilerin yalnızca apartman içindeki ortak sirkülasyon mekanlarında karşılaşmaktan ibaret olarak değerlendirilmesi, komşularını sadece tanıdıklarını söyleyenlerin sayısını açıklayabilir.

Şekil 4.78 Ayazağa Oyak Sitesi'nde "komşuluk ilişkilerinizi nasıl buluyorsunuz?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

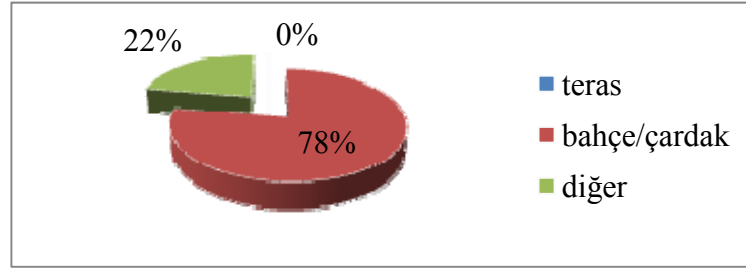
Katılımcıların, % 50'si komşuları ile sosyal ilişkiler kurabilecekleri yerlerin varlığı durumunu önemsiz bulmuş, % 45'i böyle bir yerin olduğunu, % 5'i ise komşuları ile sosyal ilişkiler kurabilecekleri yerin olmadığını söylemişlerdir (Şekil 4.79). Komşularını çoğunlukla tanımayan veya komşularını yalnızca tanıdıklarını söyleyen katılımcıların olduğu (Bkz. şekil 4.78) ve komşuluk ilişkilerinin geleneksel değerini yitirdiği göz önünde bulundurulduğunda, ortak alanların varlığının yüksek bir oranla önemsiz bulunması normal olarak karşılanabilir. Ancak, görülebilir ki, ortak alanın var olduğunu söyleyenlerin oranı da oldukça yüksektir. Bu, kullanılsa da kullanılmasa da Site'yi tasarlayanlar tarafından, konutların yakın çevresine ortak alanların yaratılmış olmasına bağlanılabilir.

Şekil 4.79 Ayazağa Oyak Sitesi'nde "komşularınızla sosyal ilişkiler kurabileceğiniz bir yer var mı?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

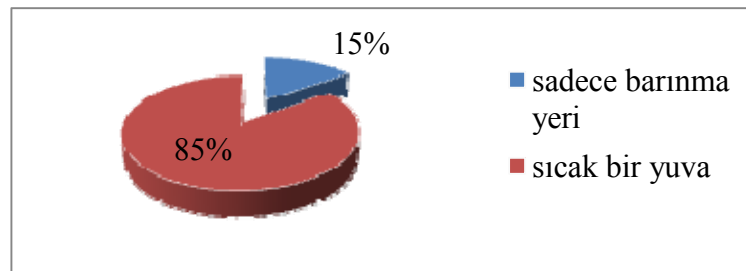
Katılımcıların, % 78'u komşuları ile bahçelerinde bir araya geldiklerini söylemişlerdir, % 22'si ise "diğer" seçeneğini tercih etmişlerdir (Şekil 4.80). Komşular ile sosyal ilişkiler kurmak amacıyla, Site'yi tasarlayanlar tarafından, konutların ön ya da arka bahçelerinde yaratılmış olan çardak vb. alanların veya Site'nin ortak kullanımına sunulmuş olan ve

çoğunlukla emekli ordu mensupları tarafından sıkça kullanılan Site'nin sosyal tesislerinin varlığı katılımcılar tarafından önemli bulunmaktadır. Site hayatı içinde, tasarımcının, insanların birbiri ile ilişki kurma ihtiyacını göz önünde bulundurmuş olması, komşuları ile ilişkileri pek fazla olmasa da, Site'deki katılımcılar için de, görece önemli bir oranda uygun bulunmaktadır. Ortak alanların varlığı, Site'nin statüsü açısından da önemli görüldüğünden, katılımcılar bu alanları öne çıkarmaktadırlar.

Şekil 4.80 Ayazağa Oyak Sitesi'nde "komşularınızla sosyal ilişkiler kurabileceğiniz yer neresidir?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

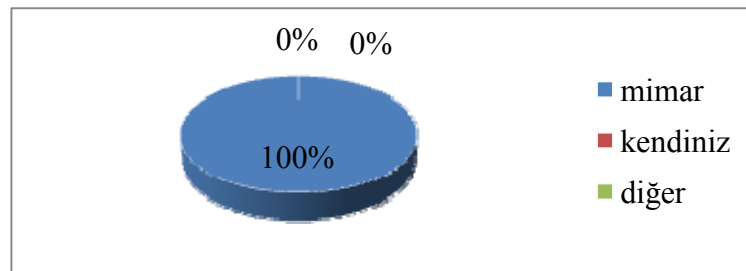
Katılımcıların, % 85'si yaşadıkları konutları sıcak bir yuva, % 15'i de sadece barınma yeri olarak nitelmişlerdir (Şekil 4.81). Görüldüğü gibi, kiracı olsalar veya evde az kişi yaşıyor olsalar da, katılımcılar, evlerini sıcak bir yuva olarak tanımlamaktadır. Kişisiz ve tektip konutlar şeklinde tasarlanmış olan Site konutları, insanların içlerinde kendi anlayışları ve aile çevrelerine uygun bir yaşam tarzı kurabilmiş olduklarından veya kurmaya çabaladıklarından, konutu sıcak bir yuvaya dönüştürür görünmektedirler.

Şekil 4.81 Ayazağa Oyak Sitesi'nde "evinizi nasıl tanımlarsınız?" sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Katılımcıların, tamamı evlerini mimarın yaptığını söylemişlerdir (Şekil 4.82). Site'nin tamamı bir mimarlık şirketi tarafından tasarlandığından, evlerinde, değişiklik yapmış ya da dekorasyonunu kendi yapmış olan katılımcılar dahil olmak üzere, herkes, "mimar" cevabını vermiştir.

Katılımcılara sorulan, “mimar hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuna, “insanların ihtiyaçlarından çok ne kadar ekonomik olacağını düşünmüş”, “içinde nasıl yaşanacağını hesaplamadan sadece metraj hesabıyla ruhsuz evler yapmış”, “Türk örf ve adetlerini bilmeden bir ev yapmış”, “standart bir ev yapmış”, “özel bir çaba harcamadan, sıradan ama modern bir ev çizmiş”, “bazı şeyleri göz ardı etmiş olsa da güzel bir ev yapmış”, “çekirdek aileler için iyi bir ev yapmış ama daha özel ihtiyaçları düşünmemiş”, “tektip, ekonomik ve modern çağın gerektirdiği bir ev yapmış”, “içinde yaşayanların ihtiyaçlarını göz ardı etmiş”, “standart planlara göre ihtiyaçlar düşünülmeden yapılmış”, “sıradan bir mimarmış” ve “başarısız bir mimar olduğunu düşünüyorum” gibi oldukça net ve direkt yanıtlar alınmıştır. Bir mimar tarafından tasarlanan konutlarda yaşamak her ne kadar cazip ve prestijli görülse de, mimar, mesafe koyulan ve uzak görülen biri olarak değerlendirilmektedir. Ancak, mimarın yaptığı iş mimarın yarattığı prestije engel oluşturabilmekte ve mimar hakkında olumsuz düşüncelere yol açabilmektedir. Mimarın, standart bir konut yapma makinesinden insanları fiziksel ve kültürel ihtiyaçlarına uygun evler yapan ve yaşadığı toplumun ve kültürün önemli bir parçası olan ve kültürel öğeleri göz önünde bulunduran biri olması tercih edilmektedir. Bu sebeple, mimarın, insanların ihtiyaçlarını göz önünde bulundurması oldukça önemli olarak değerlendirilmektedir. Türkiye’deki kültürel yapıya uygun olarak, insanların, rahat bir ev içinde yaşayabilmelerine ve hem sosyal hem fiziksel hem de kültürel ihtiyaçlarını, alışkanlıklarını ve anlayışlarını kendi maddi imkanları çerçevesinde yaşayabilmelerini sağlayabilmesi, mimar hakkındaki düşünceler konusunda belirleyici bir noktadır. Mimarın toplum içinde olumlu bir yere sahip olabilmesi ve yaptığı işin değer bulması için insanların spesifik ihtiyaçlarını ve anlayışlarını iyi bilip bunları tasarladığı konutlarda yansıtması gerekliliği temel bir konu olarak sayılabilir.

Şekil 4.82 Ayazağa Oyak Sitesi’nde “evinizi kim yaptı?” sorusuna verilen cevapları gösteren grafik

Katılımcılara sorulan, “eviniz ile ilgili ne düşünüyorsunuz?” sorusuna, “satın alabileceğim bir ev olmazdı ama depreme dayanıklı olduğu için oturuyoruz”, “çağdaş bir mekan denilebilir

ancak dışarıya daha kapalı bir siteyi tercih ederdim”, “üst-orta gelir grubuna hitap eden uygun bir ev”, “lojmandaki gibi yerli yerinde değil ama emekli askerler için iyi bir olanak”, “tanınmış bir sitede yaşanabilir modern bir ev”, “merkezi ve tek başına yaşanabilecek güvenli bir site”, “çevre rantı genişliyor ileride satabilirim” ve “şimdiki gelir standartlarıma göre idare eder” gibi kendini açıklayan yanıtlar alınmıştır. Katılımcılar, Site’deki evleri, şu anki gelir durumlarına uygun bulmakta ve yaşam tarzlarına yakın standart bir yaşam sunan evleri yaşanılabilir olarak değerlendirmektedir. İş çevresine yakın olması, genellikle üst-orta gelir grubuna dahil insanların yaşıyor olması ve tanınan bir sitede yerleşmiş olması sebebiyle, konutlar, prestij ve sosyal tatmin de sağlayabilir görünmektedir. Klasik modern yaşam içinde, güvenli ve “kimsenin kimseye karışmadığı” kendi içinde bir site olarak değerlendirilmektedir. Hatta Site’nin sınırlarının duvar vb. ile çevrili olmaması, dışarıya kapalı ve içe dönük olmasının talep edildiği görülmüştür. Bunun yanında, emekli ordu mensupları arasında siteyi şimdiye kadarki yaşam tarzlarına yakın bulmaları ve adının” Oyak” Sitesi olması sebebiyle oldukça yaygın bir şekilde tercih edildiği gözlemlenmektedir. Ayrıca, gelir durumunun da önemli bir etken olduğunu göz önünde bulundurursak, konutların, yerleşip yaşanabilecek evler olmaktan ziyade, yatırım ve rant kaynağı ve kazanç sağlanılacak bir meta olarak değerlendirilmesi, post-endüstriyel yaşamın doğal bir sonucudur.

Sonuç olarak, üst-orta gelir grubunu barındıran (Bkz. şekil 4.58) ve kalabalık ailelerin fazla bulunmadığı (Bkz. şekil 4.60) Oyak Sitesi’ni, standart, modern yaşama uygun bir tarz sunmakta ve bu hayat tarzını tercih edenlerin yerleştiği bir site olduğu söylenebilir. İnsanlar, konutları küçük veya sıkışık bulsalar da, modern yaşama eklenmeyi arzulamaları sebebiyle, kültürel özelliklerini bir şekilde eve yansıtmaya çalışırken, standart ve ortalama bir yaşamla yetinir görünmektedirler. Site hayatı sunması ve prestij vaat etmesi açısından, konutlar, katılımcıların toplumsal yer arayışlarına bir araç olarak değerlendirilebilmektedir.

4.5 Anketlerin Karşılaştırılarak Yorumlanması ve Çıkarılacak Sonuç

Ayazağa Köyü ile Ayazağa Oyak Sitesi’nde yapılan alan çalışmasının sonuçlarının incelenmesinin, analizinin yapılmasının ve bu bölgelerin, kültürel, fiziksel ve toplumsal yapılarının gözlemlenmesinin ardından, farklı sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel grupların yaşadığı bu iki bölgedeki durumun karşılaştırmalı yorumlanmasına varmak, sonunda, konutla ilgili çıkarımlar yapabilmek açısından oldukça önemlidir. Konutun toplumsal bir olgu ve kültürün bir ögesi olması sebebiyle, mimar, tasarladığı konutların içinde yer aldığı kültürü bilmek ve tasarım sürecinde bunu göz önünde bulundurmamak durumundadır. Dolayısıyla

insanları, kültürlerini ve bölgeyi tanımak önemli bir nokta olarak görünmekte, bu sebeple de, Ayazağa Köyü ve Ayazağa Oyak Sitesi'nde yapılan alan çalışmasının önemi ortaya çıkmaktadır. Aynı ilçe sınırları dahilinde ve birbiri ile yakın ve iç içe konumlanmış olan Ayazağa Köyü ve Ayazağa Oyak Sitesi'nin, kullanıcıların yapısı açısından farklılıklar göstermesi, bu bölgelerdeki katılımcıların sorulan sorulara verdikleri cevapların karşılaştırılması açısından ilginç görünmektedir.

Konut ile ilgili bilgiler bölümünün sonuçları incelendiğinde, Ayazağa Köyü'nde de Ayazağa Oyak Sitesi'nde de, genellikle, apartman tipinde, çok katlı binaların yaygın olduğu görülmüştür. Konutlar, post-endüstriyel toplumun konut anlayışının yaygın özelliklerinden biri olan, olabildiğince az maliyetle çok kazanç sağlamak amacıyla uygulanan, görece küçük alanlarda daha fazla sayıda insan barındıran, yoğun ve sık yapılaşma şeklinde oluşturulmuştur. Kullanıcı bilgileri incelendiğinde ise belirlenmiştir ki, çoğunlukla orta yaş grubunun yaşadığı Ayazağa Köyü ve Ayazağa Oyak Sitesi'nde, katılımcıların geldikleri yerler de oldukça farklılık göstermektedir. Karadeniz Bölgesi veya Doğu Anadolu Bölgesi gibi kültürel alışkanlıklar ve yöresel özelliklerin daha belirgin olduğu bölgelerden gelenler Ayazağa Köyü'nde yoğunlaşmış, buna karşın İstanbul veya çevre bölgelerden gelenler ise Ayazağa Oyak Sitesi'nde yerleşmiştir. Bir yanda yabancı büyük şehir kültürü ve yaşamı içinde, kendi gelenek ve alışkanlıklarını devam ettirirken kimliklerini kaybetmemeye çalışan nüfus, tektip ve kişisiz konutlara kültürlerini yansıtmaya çabası içinde olmakta ve bu sayede şehirde kendilerine nefes alabilecekleri alanlar oluşturmaktadır. Ayazağa Oyak Sitesi katılımcıları ise genellikle, büyük şehirlerden geldiklerinden, konuta uygulanması daha az belirgin olan kültürel özelliklere sahip görünmektedir. Ancak, geleneksel Türk kültür yapısı, özelliklerini iki bölgede de göstermiş ve konutla ilgili düzenlemeler yapıldığı görülmüştür.

Meslek kolları ve yapıları ile eğitim seviyelerinin oldukça farklılık gösterdiği bölgelerde yaşayanların özellikleri ile ilgili bir diğer veri de, gelir durumları arasında oldukça önemli bir fark bulunmasıdır. Şehir içinde yerleşimin en önemli etkenlerinden biri olan maddi durum burada da kendini göstermiş, gelir durumu görece daha yüksek olan kesim genellikle site hayatını tercih etmiş, maddi durumu görece daha düşük olanlar ise Ayazağa Köyü'ndeki yerleşimin içinde yer almıştır. Gelir durumu, konutta yapılan değişiklikler konusunda da etkili olmuş, katılımcılar, gerek konutu daha gösterişli veya büyük hale getirmek amacıyla, gerekse geniş alanlarla ilgili alışkanlıklardan kaynaklanan ihtiyaçları karşılamak amacıyla, konutun fiziksel yapısı ile ilgili birçok değişiklikler yapmıştır. Konuta bakış, gelir durumundan etkilenmiş, post-endüstriyel toplumda ve finansal ilişkilerin bu kadar önemli olduğu bir

çağda, insanlar konuta yaşayabilecekleri bir yer olarak bakmaktan ziyade maddi bir yatırım ve kazanç kaynağı ve statü aracı olarak bakmaya başlamışlardır. Diğer yandan Ayazağa Köyü'nde, konutlar, katılımcılar tarafından, yatırımdan ziyade göç yoluyla çalışmak amacıyla geldikleri büyük şehirde barınabilecekleri ve kimliklerini rahat bir şekilde devam ettirebilecekleri bir yer olarak görülmektedir. Yine de, İstanbul'un merkezi semtlerinden birinde, makul ve uygun ölçülerde bir evde yaşayabilmenin verdiği memnuniyet konuta bakış açısını etkilemekte ve konutlar sosyal yaşamda yer edinmek için de önemli olarak değerlendirilmektedir. Geniş, bahçeli ve nefes alan konut alışkanlığı, konutlardaki balkon veya teras gibi alanların kullanımı konusunu da etkilemiş, açık mekanlardan yoksun konutlarda, gelir durumları ölçüsünde apartmanlarının önüne bahçe oluşturmuş olan Ayazağa Köyü katılımcılarına karşılık, Ayazağa Oyak Sitesi katılımcıları, genellikle, balkonlarını kapatıp odalara katmış böylece evlerinin daha büyük olmasını sağlayarak modern hayat içinde gittikçe artan ihtiyaçlarına yer açmaya çalışmıştır.

Kültürel anlayışların ve değerlerin benzerlik gösterdiği alanlar da görülebilmektedir. Nitekim büyüklere saygı ve misafirperverlik gibi özellikler ile aile içi mahremiyet gibi konular, konutun kullanımıyla ilgili iki bölgede de benzer sonuçlar doğurmuştur. Ne kadar küçük ve yetersiz gelse de konutlarda, genellikle, gelir durumuyla doğru orantılı olarak, bazen salonda bir koltuk bazen de ayrı bir misafir odası olarak ortaya çıkan bu düzenlemeler, Türk kültür yapısından gelen ve tasarımcının da konut tasarımında göz önünde bulundurması gereken temel konulardandır. Bunun yanında, yatak odalarının standartlardan bile görece daha yakın ve bitişik olması katılımcılar tarafından olumsuz değerlendirilmiştir, dolayısıyla, konut içi mahremiyet, ev içinde yaşam alanının genişliği açısından her yaşam tarzında ve kültürde önemli bir konu olarak karşılaşılan bir olgu olarak söylenebilir. Bunların yanında, konut tasarımında önemli bir nokta da, konut içinde bireye kendi özelini yaşayabileceği, aynı zamanda, aile veya arkadaşların konut içinde bir araya gelebileceği makul alanlar oluşturmaya çalışmaktır. Bir yanda, bireyselliğin ön planda olduğu modern çağda konut içinde kendi alanını açmak isteyen Ayazağa Oyak Sitesi katılımcıları, diğer yanda aile içi ilişkilerin bu yaşam anlayışı içinde zayıflamasını istemeyen ve konut içinde herkesin bir araya gelebileceği ortak alanlar ayırmaya çalışan Ayazağa Köyü katılımcıları, farklı kültürlerde, konutla ilgili farklı ihtiyaç ve düzenlemeler yapıldığının belirgin göstergeleri olarak görülmektedir.

Sosyal ilişkilerle ilgili önemli bir konu, komşuluk ilişkileri olarak değerlendirilmektedir. Büyük şehirde, yoğun ve zorlu çalışma hayatının içinde, tanıdık yüzler görmeye ihtiyaç duyan Ayazağa Köyü katılımcıları, komşuları ile sosyal ilişkiler kurabilecekleri alanları, yaşamlarını

sürdüremelerinde önemli yerler olarak belirlemişlerdir. Buna karşın, Ayazağa Oyak Sitesi katılımcıları arasında komşuluk ilişkilerinin daha zayıf olduğu göz önünde bulundurulduğunda, yoğun iş hayatı, Ayazağa Oyak Sitesi'nde, insanların birbirine yakınlaşma ihtiyaçlarını arttıran bir etken olmaktan ziyade onların birbirlerine vakit ayırmaya fırsat bulamamaları sonucunu doğuran bir etken olmuştur. Site yaşamı içinde temelde konutların değerlendirilmesi amacıyla oluşturulmuş çardak veya ortak sosyal tesisler gibi alanların yerini, Ayazağa Köyü'nde geleneksel kahvehaneler ve katılımcıların kendi imkanlarıyla yaptıkları bahçeler almıştır. Açık mekan ihtiyaçları yöresel ve kültürel sebeplerle daha belirgin olan Ayazağa Köyü katılımcıları, kendilerine teras ve bahçe gibi alanlar oluşturmuşlardır. Ancak, Oyak Sitesi'nde, katılımcıların, balkonları konut içi alanları genişletmek amacıyla kapatmış olmaları, açık mekan ihtiyaçlarının konut dışı alanlara yönlendirilmesinin de bir sonucu olarak görülebilir. Buna rağmen, komşularla ilişkilerin veya apartman çevresinde geçirilen zamanın, Oyak Sitesi katılımcıları tarafından genellikle önemsiz bulunması, yoğun iş yaşamı ve modern dünyanın, geleneksel değerler üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda normal bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Konutun kullanımı konusu daha ayrıntılı olarak incelendiğinde görülmektedir ki, konut yaşamı hem Ayazağa Oyak Sitesi hem de Ayazağa Köyü katılımcıları için önemli bir konudur. Dolayısıyla, konutla ilgili beklentilere, yalnızca fiziksel ihtiyaçları karşılaması değil kültürel ihtiyaçları karşılaması da eklenmektedir. Yöresel özellikler, örf ve adetler ve dini inanç ve ritüeller ile ilgili çeşitli düzenlemeler yapılmış olmakla birlikte, Ayazağa Köyü'nde ve Ayazağa Oyak Sitesi'nde yapılan değişikliklerin boyutları fark göstermektedir. Gelir durumunun olduğu kadar kültürel alışkanlıkları konuta yansıtma ve geleneksel değerleri devam ettirme derecelerinin aynı olmaması, iki bölge arasındaki farklılığın açıklanmasına yardımcı olabilmektedir. Yine de, yapılabilen veya yapılamayan bütün düzenlemelere ve ihtiyaçların yaşamlarındaki karşılanma veya karşılanmama oranlarına göre konutu tanımlama konusu değişmemektedir. Aile veya arkadaşlarıyla birlikte olma imkanı içinde, konutlarında yaşayan katılımcılar, evlerini sıcak bir yuva olarak değerlendirmektedir ve kiracı olmaları veya memleketlerine geri dönecek olmaları bu cevabın oranını iki bölgede de fazla etkilememektedir.

Konutları tasarlayanlar karşılaştırıldığında, Ayazağa Köyü'nde konutların, katılımcıların kendileri veya müteahhitler tarafından, Ayazağa Oyak Sitesi'nde ise mimar tarafından yapıldığı belirlenmiştir. Kurumsal bir site olarak inşa edilen Oyak Sitesi'nin, bu sebeple, mimar tarafından tasarlanmış olması normal karşılanabilir. Memleketlerinden göçle İstanbul'a

yerleşenlerin ise özellikle de maddi zorluklar nedeniyle, başlangıçta yasal olmayan yollarla kurdukları konutlarını yaptırmak için mimarla çalışmayı düşünmeleri mantıklı görünmemektedir. Maddi durumları olsa veya fırsat bulsalar bile, evlerinin mimar tarafından tasarlanmasının tercih edilmesi lüks olarak değerlendirildiğinden, genelde, pek mümkün görünmemekte, bu sebeple de, mimarlık mesleğinin ve mimarın toplumdaki konumunun bu kesime git gide daha yabancı ve mesafeli geldiği görünmektedir. Mimar tarafından tasarlanan Oyak Sitesi konutlarının da, genellikle, katılımcıları memnun edecek ölçülerde olmadığı, bu konutların, tasarımcılarının, içinde yaşayacakların fiziksel veya kültürel ihtiyaçlarına cevap vermekten uzak tektip, ekonomik ve standart toplu konutlar ortaya çıkararak, tipik modern yaşam tarzı sunduğu gözlemlenmektedir. Bu durum da, mimarın imajının, sitedeki kullanıcılar açısından da kötüye gitmesine sebep olmaktadır. Ancak, konutlarını kendileri yapan veya konutlarının yapımını müteahhitin üstlendiği Ayazağa Köyü katılımcılarının da, konutlarından memnun olmadıkları gözlemlenmekte, çoğunlukla maddi zorluklar sebebiyle, katılımcıların, konutlarını kendi istedikleri anlayışta şekillendiremedikleri görülmektedir. Dolayısıyla iki yapılaşma tipinde de konutlar, mimar tarafından yapılmış olsun veya olmasın, mimarın, kullanıcıların kültürel ve fiziksel ihtiyaçlarını konut tasarımında göz önünde bulundurmaması, ekonomik etkenlerle modern hayatın getirileri başka olguları ilk planda tutmasının, mimarın toplum içindeki konumu ve toplumun gözündeki yerini olumsuz olarak etkilediği söylenebilir.

Ayazağa Oyak Sitesi ve Ayazağa Köyü'nde yapılan alan çalışması göstermektedir ki, kültürel farklılıklar konutlara yerleşimde etkili olmaktadır ve insanlar konutlarında kendi anlayışlarına ve maddi durumlarına en uygun konutlarda yaşamlarını kurmayı tercih etmekte ve tez çalışmasının 3.5 başlıklı bölümünde “yaşam tarzı” kavramı kapsamında ve örnekler ile incelenen aile yapısı ve ilişkileri, örf ve adetler, dini inanç ve ritüeller, etnik köken, sosyal kimlik, mahremiyet, egemenlik alanı ve kişisel alan gibi normların etkilediği değerler, eğilimler, tutumlar ve etkinlikler konutun şekillenmesinde rol oynamaktadır. Konutu şekillendirme sürecinde insanlar, kendilerine yabancı, kişiliksiz ve tektip konut tiplerinden ve standart modern yaşam tarzı ile post-endüstriyel çağın getirilerinden ziyade, kendilerini ifade edebilecekleri ve içinde rahat bir şekilde yaşayabilecekleri konutlarda yaşamayı umut etmektedirler. İnsanların kendilerine bu yaşamı sağlamalarına katkıda bulunacak konut ile ilgili en temel rollerden birinin, çağın zorunluluklarından kendini soyutlayıp, kültürel ve fiziksel ihtiyaçları birlikte göz önünde bulundurarak, uygun ve yaşanılabilir, insanların içlerinde toplumsal ve kültürel kimliklerini devam ettirebildikleri konutlar tasarlayacak olan mimarlara düştüğü söylenebilir. Bunun yanında, modern insan, konutu yalnızca yaşayacağı

geleneksel değerlerle Őekillendirerek kendine yer ayıracağı alanlar olarak tanımlamamakta, konutu statü ve sosyal kimliğini devam ettirebildiği ve yaşam içinde yer edindiğini hissettiği mekanlar olarak da değerlendirmektedir. Dolayısıyla, modern hayatın içinde kendini geręekleŐtirme ve toplum içinde var olma ihtiyacı içinde olmakla birlikte, bu modern hayata eklenme ve onun içinde toplumsal ve kültürel özelliklerini yaŐatabilme arzusu içinde de olan insanlar, bunların tümünün göz önünde bulundurulmasını istemektedir. Bununla birlikte, mimar, modern hayat ve çağın getirilerinden kopmamakla birlikte, salt geleneksel konutlardan ziyade çağdaş konutlar yapmak konusunda, temkinli ve ölçülü bir Şekilde davranırken, çağın getirilerine de uzak kalmamak durumundadır. Burada önemli noktanın, kültürel ve fiziksel ihtiyaçları ön planda tutarken, bir yandan modern çağın getirdiği yenilikleri ve imkanları kullanırken, bir yandan da temkinli yaklaŐıp, ekonomik zorunluluklardan olabildiğince sıyrılmayı bilerek konutlar tasarlayabilmek olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, alan çalışmasının da gösterdiği gibi, aynı semtte iç içe iki yerleşme tarzında bile yaşam biçimlerinde farklılıklar olduğunun gözlemlendiği, her grubun, konutta kendini farklı Şekillerde ifade ettiği ve bu farklılıkların ortak noktasının yani kültür olgusunun konutta önemli olduğu geręeęi önemli olarak değerlendirilmelidir. Konut, toplumsal hayat içinde, insanlar için önemli bir öğe olarak ortaya çıkmaktadır ve insanlar modern hayata eklenmeye çalıştıkları Şehirde, konuta, yalnızca fiziksel değil, alışkanlıklarını ve yaşam anlayışlarını da taşımak yoluyla yerleşmeye çabalamaktadır. Alan çalıŐmasından mimar nezdinde çıkarılabilecek sonuç da Şudur ki, tasarımcı bütün bu öğeleri göz önünde bulundurmalıdır ve toplum içinde mimarın sahip olduğu imajın zarar görmesine, hem konut kültürü hem de mimarlık mesleği açısından temkinli yaklaşmak durumundadır.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Modern dünyanın git gide tektipleşmesi ve standartlaşması, yaşamın her alanına bu durumu yansıtmıştır. Her şeyin metalaştığı post-endüstriyel çağda ve her şeyin parasal bir değerinin olduğu, çalışma koşullarının zorlaştığı ve şehirlerde nüfusun artması dolayısıyla konut ihtiyacının git gide arttığı bir dünyada, konutun da ekonomik bir fırsat olarak kendini tanımladığı görülmektedir. Buna karşılık, insanlar ise, toplum içinde kendilerini devam ettirmek ve kendi kültürel varlıklarını yaşatmak isterler. Dolayısıyla, metalaşan ve kişiliksizleşen dünyanın içinde, kendi gelenek ve kültürleriyle var olmaya devam etmek isteyen insanlar, yaşamlarının en temel öğelerinden biri olan evlerinde, yaşanabilir ortamlara ihtiyaç duymakta, bu sebeple de, konuta, kendilerini ve toplumsal değerlerini yansıtmaktadırlar. Buradan çıkarılabileceği ve de çalışma boyunca da işlendiği gibi, konut, bu açıdan, yalnızca fiziksel olmaktan ziyade kültürel ve toplumsal bir olgudur.

Ekonomik etkenlerin baskın olduğu modern çağda, insanlar, gelir durumlarının çerçevesinde kalıp, kültürlerini sürdürememe zorluğuyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Toplumsal bir varlık olan insan, kendi kültürü çerçevesinde yaşamını sürdürmek istemekte, bunu başarabildiğini hissetmek için de etrafında somut olgular görmek için çabalamaktadır. İnsanın, bu somut olguları, yaşamının büyük bir kısmını geçirdiği ve kendine şehir içinde edindiği ayrı bir mekan olarak tanımladığı konuta yansıtmaya ihtiyaç duyması, bu sebeple, doğal bir süreçtir denilebilir. Dolayısıyla, mimar, içinde bulunduğu toplumun, kültürel ihtiyaçlarını bilir ve bunları göz önünde bulundurarak konut tasarımı gerçekleştirirse, mimarın konumu da toplumdaki önemini korumaya devam eder. Yine de altı çizilmelidir ki, konuta kültürel öğeleri yansıtmak salt mimarın sağlayabileceği bir konu da değildir ve bu modernlik ve geleneği yakınlaştıran ve konuta yansıtan iki yönlü bir süreçtir. Konut kimliği, ne geleneksel kültürlere özgü görsel kalıpların kendilerini durmadan yineleyen ezberlerinden, ne de mimarın kendi öz kimliğinden ortaya çıkacaktır. Konutun kimliği, yaşamı kucaklayan özünden, farklılaştırıcı kökeninden ortaya çıkacaktır. Aksi halde, gelenekler içi boş suretlere, mimar da, suret üreten bir mekanizmaya dönüşür (Gür, 2000).

Toplumun homojen olmayan ve pek çok farklı gelenek ve alışkanlıklara sahip yapısı nedeniyle, insanların, konutlarına yansıtmaya ihtiyaç duyabileceği farklı özellikleri bulunmaktadır ve “mimar içinde bulunduğu toplumu tanımak durumundadır” derken kast edilen bu farklı yapıdır. Konut tasarlanırken, konutun fiziksel veya maddi özelliğinden çok kültürel özelliği üzerinde durulması, bu sebeple önemlidir. Farklı özelliklere sahip farklı kültürel gruplar farklı mekanlar yaratmaktadırlar ve bu farklılıklar konuta da farklı şekillerde

yansıtılmaktadır. Bütün bu farklılıklardan çıkarılması gereken ortak sonuç ise şudur ki, insanlar, kültürleri ne olursa olsun, bunu konuta yansıtma ihtiyacı içindedirler. Kendilerini, zaten yabancı hissedebilecekleri sürekli değişen modern ve post-endüstriyel dünyada, toplumsal ve kültürel özelliklerini ifade etmekte zorlanan insanlar, dolayısıyla, konutlarından uzaklaşmaya başlayabilirler. Oysaki insanların yaşadıkları modern topluma eklemlenme ihtiyaç ve arzuları da bulunmaktadır ve geleneksel değerleri bu ortamda devam ettirebilmek bu süreçte önemli görünmektedir. Dolayısıyla, “dışarı” ile insanların kendi yaşamları arasında bir köprü ve mekan olarak değerlendirilebilecek olan konut, insanların, kimliklerini ortaya koyabildikleri alanlar olarak öne çıkmakta ve standartlaşma riski taşıyan modern hayat içindeki yerini korumaktadır.

Modern hayat ve gelenekler sentezi, hayatın her alanında olduğu gibi konut alanında da belirleyici bir olgu olarak, burada da karşılaşılan bir konu haline gelmektedir. Laumann ve House'un araştırmalarına göre, Japon toplumsal yapısındaki statü, geniş evleri, mobilyanın, geleneksel Japon stilinden ayrılmasını ve Batı çizgileri ile birlikte, odaların büyük işlevsel farklılaşmasını, fusuma (kayan perde)'nin hareketiyle, mekanların, günü zaman ve gereksinimlerine göre denetlenmesini gerektirmiştir. Oysa televizyon yerleştirme, yemek odası takımı ve buzdolabının kazanılmasını kapsayan ve ancak geniş konutla olabilecek bu batılılaşmanın, mekanların aşırı işlevlendirilebilecek biçimde düzenlenmeleriyle, fusuma ile denetlenmeleriyle sağlanması, Kızıl (1978) tarafından, toplumsal yapının modernizm ile olumlu etkileşimi olarak yorumlanmıştır. Modernlikle sentez yaparak, özgün ve kişilikli, bir yandan da kullanışlı ve yaşanılabilir konutlar yapmak, toplumu ve konut kültürlerini tanımakla alakalı bir konudur.

Çalışmadan mimarlık mesleği açısından bir sonuç çıkarmak gerekirse, denilebilir ki, konut, kültürel ve toplumsal bir olgu olduğundan ve farklı sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik grupların farklı ihtiyaç ve alışkanlıkları olduğundan, mimar, kültür olgusunu göz önünde bulundurmamak ve modern konut konusuna temkinli yaklaşabilmek durumundadır. Nitekim günümüzün tektip ve seri üretim tipi toplu konutları, insanların kültürel ihtiyaçlarını göz ardı etmekte ve insan kendi kimliğiyle modern hayata eklemlenmekte zorluk çekmeye devam etme riski taşımaktadır. Burada, tekrar belirtmek gerekir ki, farklı toplumsal ve kültürel grupların farklı ihtiyaç ve alışkanlıkları göz önünde bulundurulup, insanlar tarafından konuta yoğun bir şekilde yansıtılma ihtiyacı duyulan, kültürel süreçler, yaşam tarzları ve alışkanlıkların, tasarımcıya, modern konut tasarımı sürecinde kişilikli, yaşayan ve içinde bulunduğu topluma eklemlenmiş, tektipten ziyade özgün konutlar yaratmak açısından rehberlik edebileceği

söylenbilir. Bu şekilde, kültürel ve toplumsal bir olgu olan konut, kendini, özgün bir şekilde ortaya çıkarabilecek ve insanların hayatlarındaki önemini ve yerini korumaya devam edebilecek bir olgu olarak gözlemlenmekte ve ortaya makul ve uygun konutlar ortaya çıkarabilir sentezlerin yaratılabileceği görülmektedir.

Sonuç olarak denilebilir ki, konut kültürel bir olgudur ve her farklı kültürel grup konutta farklı şekillerde yaşama alışkanlığına sahip olduğundan ve kendini konut içinde ifade etme ihtiyacı duyduğundan, modern yaşam içindeki ekonomik zorunluluklara bir nebze olsun mesafeli durabilmiş özgün konut tasarımları, geleneksel veya modern, bütün bu noktaların göz önünde bulundurulmasıyla ortaya çıkabilecek görünmektedir. Cansever'in (2007) de işaret ettiği gibi, toplumun ortak inancının ve bu inançtan kaynaklanan ahlak ve davranış biçimleri ile değer yargılarının mimaride yansımalarını ortaya koymak, geleneğin oluşmasına imkan veren özden, kültürel içerikten, inanç sisteminden ve tarihi tecrübeden hareket ederek, gelecek için çözüm geliştirmek, hayatın bir süreç olduğu gerçeğini kapsayan bir bütünün çözümü gerekmektedir. Tasarım geçmiş kültürel değerler ile güncel verilerin, imkanların çakıştırıldığı çağdaş bir sentez olmalıdır.

KAYNAKLAR

Adınır, T., (2006), Metropol Gündelik Yaşamının Konutun Dönüşümüne Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.

Akın, M., (2007), “Bir Kültür Bilimi Olarak Sosyoloji ve Kültür Sosyolojisi”, 85-97, Kültür Sosyolojisi, K. Alver ve N. Doğan (Derl.), Hece Yayınları, Ankara.

Akıncı, N.F., (2000), Geleneksel Sivil Mimarinin Sosyo-Kültürel ve İşlevsellik Bağlamında Tarihsel Sürekliliği İçin Planlama/Finans Modeli, Doktora Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.

Altan, İ., (1992), “Mimarlıkta Mekan Kavramı”, 1-7, Mimarlık ve Şehircilikte Mekan, İ. Altan (Der.), Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Altman, I. ve Chemers, M., (1980), Culture And Environment, Brooks/Cole Pub. Co., Monterey, California.

Aras, L., (2005), Mekanın Ruhu: Batı ile Doğu'nun Birleşiminde Vastu Veda ile Tanışın, Kozmik Kitaplar, İstanbul.

Arcan, E.F. ve Evcı, F., (1999), Mimari Tasarıma Yaklaşım, Tasarım Yayınları, İstanbul.

Arslan, R. ve Ökten, A., (1994), Araştırma Yöntemleri, Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Aslan, S., (2000), Günümüz Konut Tasarımı İçin Kullanıcı-Tasarımcı Etkileşiminde Kültür Etkeninin İzmit Örneğinde İrdelenmesi ve Bir Model Önerisi, Doktora Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.

Bingöl, Ö., (2001), Modernleşme ve Konut Mimarisi Endüstri Devriminden Sonra Barınma Kültürünün Değişimi, Yüksek Lisans Tezi, MSGSU Fen Bilimleri Enstitüsü.

Bonnewitz, P., (2005), Premieres Leçons Sur La Sociologie de Pierre Bourdieu, Presses Universitaires de France, Paris.

Bottomore, T.B., (1972), Toplumbilim: Sorunlarına ve Yazınına İlişkin Bir Kılavuz, (Çev., Ü. Oskay), Der Yayınları, İstanbul.

Bozdoğan, S., (2002), Modernizm ve Ulusun İnşası: Erken Cumhuriyet Türkiye'sinde Mimari Kültür, (Çev., T. Birkan), Metis Yayınları, İstanbul.

Cansever, T., (2007), Kubbeyi Yere Koymamak, Timaş Yayınları, İstanbul.

Cansever, T., (2009), İslam'da Şehir ve Mimari, Timaş Yayınları, İstanbul.

Corbusier, (2005), Bir Mimarlığa Doğru, (Çev., S. Merzi), Yem Yayın, İstanbul.

Çahantimur, A.I., (1997), Kültür ve Mekan Etkileşimi Kapsamında Konut ve Yakın Çevresi İlişkilerine Diyalektik Bir Yaklaşım Örnek: Bursa Kale Sokak, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.

De Botton, A., (2007), Mutluluğun Mimarisi, (Çev., B.T. Altuğ), Sel Yayıncılık, İstanbul.

Dener, A., (1994), Sosyal ve Mekansal Değişimin Etkileşimi Cumhuriyet Sonrası İstanbul Konutları, Doktora Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.

- Durkheim, E., (2008), *Sosyolojik Yöntemin Kuralları*, (Çev., C. Saraçoğlu), Bordo Siyah Yayın, İstanbul.
- Easton, D., (1965), *A systems analysis of political life*, Wiley, New York.
- Elias, N., (1976), *La Civilisation Des Moeurs*, Presses Pocket, Paris.
- Eyüce, A., (2005), *Geleneksel Yapılar ve Mekanlar*, Birsen Yayınevi, İstanbul.
- Fikteroğlu, O., (1990), *Toplumsal Psikoloji Perspektifinde Kültür ve Kültür Değerleri*, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, Lefkoşe..
- Giddens, A., (2005), *Sosyoloji: Kısa Fakat Eleştirel Bir Giriş*, (Çev., Ü.Y. Battal), Phoenix Yayınevi, Ankara.
- Gür, Ş.Ö. ve Geçkin, Ş., (1996), “Konutta Mekan Standartları”, *Yapı*, 173:75-82.
- Gür, Ş.Ö., (1996), *Mekan Örgütlenmesi*, Gür Yayıncılık, Trabzon.
- Gür, Ş.Ö. ve Cordan, Ö., (1997), “Kimlik ve Farklılık Arasındaki Paradoksal İlişki İçinde Mimar-Anlam-Beğeni Kavramları”, *Mimar-Anlam-Beğeni Sempozyumu*, 11-12 Nis. 1997, Ankara.
- Gür, Ş.Ö., (2000), *Doğu Karadeniz Örneği’nde Konut Kültürü*, Yem Yayın, İstanbul.
- Güvenç, B., (1985), *Kültür Konusu ve Sorunlarımız*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Güvenç, B., (2002), *Kültürün ABC’si*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Güvenç, B., (2003), *İnsan ve Kültür*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Harvey, D., (2006), *Sosyal Adalet ve Şehir*, (Çev., M. Moralı), Metis Yayınları, İstanbul.
- Hasol, D., (1998), *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*, Yem Yayın, İstanbul.
- İzgi, U., (1999), *Mimarlıkta Süreç Kavramlar-İlişkiler*, Yem Yayın, İstanbul.
- Keleş, R., (2008), *Kentleşme Politikası*, İmge Kitabevi, Ankara.
- Kızıl, F., (1978), *Toplumsal Geleneklerin Konut İçi Mekan Tasarımına Etkisi ve Toplumsal Geleneklerimizi Daha İyi Karşılatabilecek Konut İçi Fiziksel Çevre Koşullarının Belirlenmesi*, İ.D.G.S.A Yayın, İstanbul.
- Kongar, E., (1995), *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Kuban, D., (2007), *Mimarlık Kavramları*, Yem Yayın, İstanbul.
- Lawrance, R.J., (1987), *Housing,, Dwellings and Homes: Design Theory, Research and Practice*, John Wiley And Sons, Chichester.
- Mills, W., (1997), *L’imagination Sociologique*, La Decouverte, Paris.
- Onat, E., (2006), *Mimarlığa Yolculuk*, Yem Yayın, İstanbul.
- Ozankaya, Ö., (1982), *Toplumbilime Giriş*, S Yayınları, Ankara.
- Öncü, A. ve Weyland, P., (2007), “Giriş: Küreselleşen Kentlerde Yaşam Alanları ve Kimlik Mücadeleleri”, 9-41, *Mekan, Kültür, İktidar: Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler*, A. Öncü

- ve P. Weyland (Derl.), (Çev., L. Şimşek ve N. Uygun), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Örer, G., (2002), Konu-Kimlik-Ev Modeli ve Modelin Bir Örnek Olarak İstanbul Kentinde Uygulanması, Doktora Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Özensel, E., (2007), “Kültürün Popülerleşen Bir Alanı: Popüler Kültür”, 207-225, Kültür Sosyolojisi, K. Alver ve N. Doğan (Derl.), Hece Yayınları, Ankara.
- Özer, B., (2004), Kültür Sanat Mimarlık, Yem Yayın, İstanbul.
- Politzer, G., (2003), Felsefenin Temel İlkeleri, (Çev., E. Esençay), İlya Yayınları, İzmir.
- Rapoport, A., (1969), House Form And Culture, Prentice-Hall, Englewood Cliffs,NJ.
- Rapoport, A., (1982), The Meaning of The Built Environment: A Nonverbal Communication Approach, University of Arizona Press, Tucson.
- Rapoport, A., (2004), Kültür Mimarlık Tasarım, (Çev., S. Batur), Yapı Yayın, İstanbul.
- Rossi, A., (2006), Şehrin Mimarisi, (Çev., N. Gürbilek), Kanat Kitap, İstanbul.
- Roth, L.M., (2000), Mimarlığın Öyküsü, (Çev., E. Akça), Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Soygeniş, S., (2006), Mimarlık Düşünmek Düşlemek, Yem Yayın, İstanbul.
- Tanyeli, (2004), İstanbul: 1900-2000: Konutu ve Modernleşmeyi Metropolden Okumak, Akın Nalça Kitapları, İstanbul.
- Tunalı, İ., (2004), Tasarım Felsefesine Giriş, Yapı Yayın, İstanbul.
- Turgut, H., (1990), Kültür-Davranış-Mekan Etkileşiminin Saptanmasında Kullanılabilecek Bir Yöntem, Doktora Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Türk Dil Kurumu, (1998), Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Ünlü, F., (1998), İç Mekan Oluşum ve Biçimlenişinde Mekan-İnsan Davranışı Etkileşimine Bir Yaklaşım, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Vitruvius, (2005), Mimarlık Üzerine On Kitap, (Çev., S. Güven), Yem Yayın, İstanbul.
- Yeler, G.M., (2005), Konut Mimarlığında Ekolojik ve Sosyo-Kültürel Etkenlerin Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yılmaz, Ö., (2005), 1980 Sonrası İstanbul’da Kent Merkezi Dışında Oluşan Konut Alanlarının Gelişim Sürecinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yırtıcı, H., (2005), Çağdaş Kapitalizmin Mekansal Örgütlenmesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Yücel, A., (1992), “Mekan ve Anlam”, 14-16, Mimarlık ve Şehircilikte Mekan, İ. Altan (Der.), Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

İNTERNET KAYNAKLARI

- [1]- <http://www.die.gov.tr/sozluk/17intt.htm>
- [2]-İlgin, C. ve Hacıhasanoğlu, O., (2006), “Göç-Aidiyet İlişkisini,n Belirlenmesi İçin Model: Berlin/Kreuzberg Örneği”, http://www.itudergi.itu.edu.tr/tammetin/itu-a_2006_5_2_C_Ilgin.pdf
- [3]-Kellekçi, Ö.L. ve Berköz, L., (2006), “Konut ve Çevresel Kalite Memnuniyetini Yükselten Faktörler”, http://www.itudergi.itu.edu.tr/tammetin/itu-a_2006_5_2_OL_Kellekci.pdf
- [4]-Dumazedier, J., (1960), “Mills C. Wright The Sociological Imagination”, http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/rfsoc_00352969_1960_num_1_1_1751
- [5]- http://www.kayihanzeybek.com/batikaradeniz_51.jpg
- [6]- <http://www.arkitera.com/h40070-evinize-japon-havasi-katin.html>
- [7]- <http://el-aziz.net/data/media/289/JAPAN028.JPG>
- [8]- http://www.maximiles.com.tr/Maximiles/seyahat_rehberi/prof_bakis/prof_bakis_ana/datca.aspx
- [9]- <http://www.kenthaber.com/Resimler/2006/09/07/00075614.jpg>
- [10]- http://img1.blogcu.com/images/k/e/d/kedininyeri/japon_evi.jpg
- [11]- http://makaleler.ahsapkarkas.com/Haber/Turk_Mimari_Tarihi.aspx
- [12]- <http://www.gasconha.com/fruges.php>
- [13]- <http://daveys2france.blogspot.com/2008/08/le-corbusier-at-pessac.html>
- [14]- http://www.randytrahan.com/ocov/images/Gen_Interest/Gen_Interest_Gallery01/Motilone_1.jpg
- [15]- <http://www.bdonline.co.uk/Pictures/336xAny/h/r/e/Runcorn2.jpg>
- [16]- <http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=735546>
- [17]- http://4.bp.blogspot.com/_HXP2Z5GXFO8/SDTyDKKNVSI/AAAAAAAAACt8/tM81z4JHmw4/s1600-h/Pruitt+Igoe.jpg
- [18]- <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Pruitt-Igoe-vandalized-windows.jpg>
- [19]- <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Pruitt-Igoe-corridor-actual.jpg>
- [20]- http://en.wikipedia.org/wiki/File:Pruitt-igoe_collapse-series.jpg
- [21]-Es, M. ve Akın, Ö., (2008), “Konut Memnuniyeti”, <http://www.yerelsiyaset.com/pdf/ocak2008/15.pdf>
- [22]- <http://blog.milliyet.com.tr/Blog.aspx?BlogNo=12299>

- [23]-<http://ansiklopedi.turkcebilgi.com/Şişli>
- [24]-<http://tr.wikipedia.org/wiki/%C5%9Ei%C5%9Fli>
- [25]-http://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Sisli_Istanbul_highlight.png
- [26]-<http://earth.google.com>
- [27]-http://ansiklopedi.turkcebilgi.com/Ayazağa,_Şişli
- [28]-http://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Sisli_mahalleler.PNG
- [29]-http://www.ayazagaoyaksitesi.com/site_tanitimi_site_plani.

EKLER

Ek 1 Görüşme Formu

Ek 1 Görüşme Formu**“KONUTUN KULLANICI ÖZELLİKLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ
ARAŞTIRMASI” GÖRÜŞME FORMU****BÖLÜM -1: KONUT TANITIM BİLGİLERİ**

1. Konutun bulunduğu mahalle/site:
2. Konut tipi:
 - A. Müstakil
 - B. Apartman
3. Konut tipi apartman ise kat sayısı:
 - A. 3'ten az katlı
 - B. 3-5 katlı
 - C. 6-8 katlı
 - D. 8'den çok katlı
4. Konutun bulunduğu kat:
 - A. 3'ten az kat
 - B. 3-5 kat
 - C. 6-8 kat
 - D. 8'den çok kat
5. Konuttaki oda sayısı:
 - A. 1+1
 - B. 2+1
 - C. 3+1
 - D. 4+1
6. Konutta balkon ya da teras var mı?
 - A. Balkon
 - B. Teras
 - C. Bahçe
 - D. Hiçbiri
7. Konutun mülkiyet durumu:
 - A. Ev sahibi
 - B. Kiracı

BÖLÜM -2: KULLANICI İLE İLGİLİ BİLGİLER

8. Cinsiyetiniz:
9. Yaşınız:
- A. 15-25
 - B. 25-35
 - C. 35-55
 - D. 55 ve sonrası
10. Doğum yeriniz:
11. Medeni durumunuz:
12. Eğitim durumunuz:
- A. Eğitim almamış
 - B. İlköğretim
 - C. Lise
 - D. Üniversite / yüksekokul
13. Mesleğiniz:
14. Aylık gelir durumunuz:
- A. 500 TL'den az
 - B. 500-1000 TL arası
 - C. 1000-2500 TL arası
 - D. 2500-5000 TL arası
 - E. 5000 TL'den fazla
15. Evinizde ne kadar süredir oturuyorsunuz
- A. 1-5 yıl
 - B. 5-15 yıl
 - C. 15-25 yıl
 - D. 25 yıldan fazla

.....

BÖLÜM -3: KONUTUN KULLANIMI İLE İLGİLİ BİLGİLER

16. Evinizde kaç kişi yaşıyor?
- A. 1-2
 - B. 2-5
 - C. 5-8
 - D. 8'den fazla
17. Genel olarak evinizin büyüklüğünü nasıl buluyorsunuz?
- A. Fazla büyük

B. Yeterli büyüklükte

C. Küçük

18. Odaların büyüklüğünden memnun musunuz?

A. Çok memnunum

B. Memnunum

C. Memnun değilim

Memnun değilseniz, memnun olmadığınız noktalar nelerdir, nasıl olmasını isterdiniz?

.....

19. Odaların yerleşiminden memnun musunuz?

A. Çok memnunum

B. Memnunum

C. Memnun değilim

Memnun değilseniz, memnun olmadığınız noktalar nelerdir, nasıl olmasını isterdiniz?

.....

20. Evinizde değişiklik yaptınız mı?

A. Evet

B. Hayır

Cevabınız evet ise, nasıl bir değişiklik yaptınız?

A. Balkon kapatıldı

B. Balkon kapatılıp odaya dahil edildi

C. Odalar arasındaki duvar kaldırıldı

D. Oda bölmek için duvar yapıldı

E. Diğer:

21. Ailenin, evde, genelde bir araya geldiği bir yer var mı?

A. Evet

B. Hayır

Cevabınız evet ise neresi?

A. Salon

B. Mutfak

C. Oturma odası

D. Diğer:

22. Evinizde, kendinize ait bir yeriniz var mı?

A. Evet

B. Hayır

Cevabınız evet ise, bunu nasıl bir düzenlemeyle belli ettiniz?

- A. Mobilya ile yapılan düzenlemeyle
- B. Yer ya da duvar kaplaması ile yapılan düzenlemeyle
- C. Resim, çiçek vb. ile yapılan düzenlemeyle
- D. Diğer:

23. Evinizde, ailenizi veya yöresel özelliklerinizi simgeleyen bir düzenleme yaptınız mı?

- A. Evet
- B. Hayır

Cevabınız evet ise, nasıl bir düzenleme yaptınız?

- A. Mobilya ile yapılan düzenleme
- B. Yer ya da duvar kaplaması ile yapılan düzenleme
- C. Resim, çiçek vb. ile yapılan düzenleme
- D. Diğer:

24. Evinizde, dini inanç ve ritüellerinize yönelik bir düzenleme yaptınız mı?

- A. Evet
- B. Hayır

Cevabınız evet ise nasıl bir düzenleme yaptınız?

.....

25. Evinizde, örf ve adetleriniz ile ilgili özel bir düzenleme yaptınız mı?

- A. Evet
- B. Hayır

Cevabınız evet ise nasıl bir düzenleme yaptınız?

.....

26. Evinizde, yöresel alışkanlık ve davranışlarınız ile ilgili özel bir düzenleme yaptınız mı?

- A. Evet
- B. Hayır

Cevabınız evet ise, nasıl bir düzenleme yaptınız?

.....

27. Komşu binaların konumunu mahremiyet açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

- A. Uzaklıklar uygun
- B. Olumsuz derecede yakın
- C. Önemsiz

28. Aile içi ilişkiler ve sosyal ilişkiler bakımından, evinizdeki mahremiyeti nasıl değerlendiriyorsunuz?

- A. Olumlu
- B. Olumsuz

Cevabınız olumsuz ise, sorun olarak gördüğünüz noktalar nelerdir?

- A. Odalara geçişin salondan görülmesi
- B. Ebeveyn yatak odası ile çocuk yatak odalarının yakın olması
- C. Diğer:

29. Komşuluk ilişkilerinizi nasıl buluyorsunuz?

- A. Komşularımızı tanımıyoruz
- B. Komşularımız ile ilişkilerimiz var
- C. Komşularımız ile ilişkilerimiz iyi

30. Komşularınızla sosyal ilişkiler kurabileceğiniz bir yer var mı? ?

- A. Evet
- B. Hayır
- C. Önemsiz

Cevabınız evet ise, bunu nasıl bir yer?

- A. Teras
- B. Bahçe / çardak
- C. Diğer:

31. Evinizi nasıl tanımlarsınız?

- A. Sadece barınma yeri
- B. Sıcak bir yuva

32. Evinizi kim yaptı?

- A. Mimar
- B. Kendiniz
- C. Diğer:

Cevabınız “mimar” ise hakkında ne düşünüyorsunuz?

.....

33. Eviniz ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

.....

ÖZGEÇMİŞ

Doğum tarihi 30.03.1980

Doğum yeri İstanbul

Lise 1994-1998 İzmit Süper Lisesi

Lisans 1999-2005 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fak.
Mimarlık Bölümü

Yüksek Lisans 2006-2009 Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Programı

Çalıştığı kurumlar

2005-2007 Mir Mimarlık
2007-2009 Daça Mimarlık